

Kyb'inchb'in Tsanjil Jesús

Atzin u'j Kyb'inchb'in Tsanjil Jesús, atzin tu'n t-xi laq'e Tu'j Lucas, a Tb'anil Tqanil (evangelio). Tojjo tnejil tu'j, tajtaq Lucas tu'n tkub' tchiky'b'in tkyaqiljo a otaq b'ant tu'n Jesús, ex jni' otaq b'aj t-xnaq'tzin (Lc. 1:1). Atzin tojjo tkab' tu'j, a u'j lo, taj tu'n ttzaj tyek'in qa ajo tqanil ti'j Jesús mix japin b'aje tej tkyim, ex tej tjaw anq'in kyxol kyimmín, ex tej tjax toj kya'j, qu'n tzunx aq'nin kyxolxjal ja'lin.

Tej na'mxtaq tjax toj kya'j, xi tq'ma'n Jesús kye tsanjil kyjalu'n: Aj tul Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n, kxel tq'o'n kyipi'n, tu'n kyxi'y yolil wi'ja, a t-xilin Tkawb'il Dios, toj Jerusalén, toj tkyaqil Judey ex Samaria ex toj tkyaqiljo najchaq tx'otx' (1:8). Tojjo u'j lo, ntzaj tyek'in tze'n tzaje xkyeye aq'untl lo.

Ajo u'j, a Kyb'inchb'in Tsanjil Jesús, nimx n-ajb'in te qe ja'lin, ikyxjo tze'nku ojtxe, qu'n n-ajb'in te aq'b'il qnab'l tu'n tel qniky' te te kymujb'il kyib'jo Tb'anil Tqanil ti'j Jesús (aye Tu'j Matey, Marks, Lucas ex Juan) kyuk'a txqantl kyu'j tsanjil (aye epístolas).

Tej ttzaj tziyín Jesús Xewb'aj Xjan

1 ¹Ma kub' ntz'ib'inji'y lu'n, ay Tyople, k'u'ljlinxix wu'n: Toj tnejil wu'ja, kub' ntz'ib'in ti'j tkyaqiljo o b'ant ex t-xnaq'tze Jesús, atxix tej tzaj xkye taq'in, ^a ²ex pon b'aj, tej tjaw Jesús twutz kya'j. Me nej, i jaw tsk'o'n tsanjil, ex xi tq'o'n tumil kye tu'n Xewb'aj Xjan, a ti'taqjo tu'n tkub' kyb'inchin toj tumil. ³Tkyimlinxitzin Jesús, jaw anq'in juntl majl, ex xi tyek'in tib', ex ten kyuk'a toj ka'wnaq q'ij, tu'ntzin tel kyniky' qa twutzxix itz'taq; ex yolin kyuk'a ti'jjo Tkawb'il qMan Dios. ⁴Tej atxtaq Jesús kyuk'a t-xnaq'tzb'in, xi tq'ma'n kye, tu'n mina chi iky' toj Jerusalén. Chi' kyjalu'n: Kyonkuy ajxi tb'antjo a tzaj tq'ma'n nMa'n kye'y, ex ax xi nq'manji'y kye'y:^b ⁵Twutzxix qa i kux tq'o'n Juan xjal toj a' te jawsb'il a'; me ayetzin kye', toj jte'b'in q'ij, mina chi ku'x kye' toj a', qala' k'welix te Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n te jun majx, chi Jesús.^c

Tej t-xi Jesús toj kya'j

⁶Ayetzaj ch'uqleqetaq tuk'a Jesús, xi kyqanin te: QAjaw, ¿Okpetzila ktzajil tziyín ja'lin tu'n t-xi xkye Tkawb'il Dios qxol, a tu'n qetz tjaq' kykawb'il aj Rom, ex tu'n ttzaj tq'o'n qoklin juntl majl, tu'n qkawin tzalu'n toj qtanim tze'nku kye qtzan qtata ojtxe?

⁷Xi ttzaq'win Jesús kye: Nti' kye' kyaj tu'n kyb'inti'y ti' q'ijil mo jtoj k'wel tb'inchin te Diosjo, qu'n o'kxte at toklin ti'j jtoj b'a'n tkub' b'inchit. ⁸Me metzin kye', aj tul Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n, kxel tq'o'n kyipi'n, tu'n kyxi'y yolil wi'ja, a t-xilin Tkawb'il Dios, toj Jerusalén, toj tkyaqil Judey ex Samaria ex toj tkyaqiljo najchaq tx'otx', chi Jesús.^d

⁹Tej tb'aj yolin, tzuntaq nchi ka'yintaq tsanjil ti'j, jaw q'i'n Jesús twutz kya'j, ex tu'n muj, mix iwle kyu'n.^e

¹⁰Tzuntaqtzin nchi ka'yín tze'n tten xjaw q'i'n Jesús twutz kya'j, tej tkub' kyek'in kyib' kab'e ichin toktaq kyxb'alín sjanin wen, ¹¹ex xi kyq'ma'n: Ayi'y aj Galiley, ¿Tiqu'n nxi kyka'yi'n twutz kya'j? Axté Jesúsjo, a ten

^a1:1 Lc. 1:1-4. ^b1:4 Lc. 24:49. ^c1:5 Mt. 3:11; Mr. 1:8; Lc. 3:16; Jn. 1:33. ^d1:8 Mt. 28:19; Mr. 16:15; Lc. 24:47-48. ^e1:9 Mr. 16:19; Lc. 24:50-51.

kyuk'iy, ex ma txi q'i'n toj kya'l, ikytzin tzule juntl majljo, tze'nku ma kyli'y, te' xi'.

Tej tja sk'et Matías te t-xel Judas

¹²Tb'ajlinxitzin ikyjo, i meltz'aj tsanjil Jesús twi' wutz Olivos, tu'n kyul toj tnam Jerusalén, nya najchaq tzaj kyb'etin, noqla jun niky'jin ajlab'.

¹³Tej kykanin Jerusalén, i jax tojjo ja, a otaq tzaj q'o'n te kymajin. Ite'taq Pegr, Juan, Santyaw, Andrés, Lip, Tmas, Bartolomey, Matey, Santyaw, a tk'wal Alpey; Simun, a tok q'olb'ilte te Celote, a tajq'ojtaqjo kawil te Rom; ex Judas, a titz'in Santyaw.^f ¹⁴Kykyaqilx n-ok kychmo'ntaq kyib', tu'n kyna'n Dios kyuk'a titz'in Jesús, tuk'a Mariy, a tnana; ex kyuk'a txqantl qya. Ex nimxtaq kyk'u'jb'il kyib' kyxolx.

¹⁵Ok kychmo'n kyib' nimil kyojjo q'ij anetzi'n, b'ala qaq k'al^g kyb'aj. Ja we'ks Pegr, ex xi tq'ma'n: ¹⁶Ayi'y nxjalil, ilxix ti'l tu'n tb'ajjo a kub' tyolin David toj Tu'jil Tyol Dios tu'n Xewb'aj Xjan ti'l Judas, aj nejnintaq kywutzjo tajq'oj Jesús. ¹⁷Ante Judas quk'ataq, ex attaq toklin tojjo qaq'in, chi Pegr.

¹⁸Me atzi'n te Judas tzaj tlaq'o'n jun ttx'otx' tuk'aj pwaq, a tzaj ttzyu'n, tej t-xi tk'ayin Jesús. Ex b'e'x tzaj tzaq Judas twutz tx'otx', ex b'e'x el poq'le tk'u'l, ex b'e'x etz q'iy' t-xqintxa. ¹⁹Tej kyb'inte aj Jerusalén ikyjo, ok kyq'o'n tb'ij tx'otx' anetzi'n: Acéldama, atzin tz'elpine' toj qyol, Ttx'otx'il Chiky'.^h

²⁰Juntl majl yolin Pegr ti'l Judas, ex tq'ma: Qu'n nyolin toj Tu'jil B'itz,ⁱ tu'n tkyij tzaq'ajjo tnajb'il, ex mix a'l tu'n tnajan toj tja.^j

Ex toj juntl B'itz chi' kyjalu'n, chi Pegr: Ex junxilt tu'n tten tojjo toklinch.^k

²¹Atzin ja'lin, ite'xjal tzalun, aye' o chi ten quk'a tkyaqil q'ij; ²²tzaj xkye atxix tej tku'x Jesús toj a', te jawsb'il a' tu'n Juan,^l ex pon b'aj, tej tjaw q'i'n twutz kya'l.^m Tu'n'petzi'n, il ti'l tu'n tjaw sk'et juntl qxol tu'n tok te t-xel Judas,

tu'n tten junx quk'a, tu'ntzin tyolin ti'l Jesús, qa ma jaw anq'in juntl majl, chi Pegr.

²³Jawtzin sk'o'n kab'e ichin, Jse Barsabás, mo Just tb'i; junx tuk'a Matías. ²⁴Tej kysk'etjo aye kab'e, i na'n Dios kyjalu'n: Noq samiy, qAjaw, ate ojtzqilte kyanmin kykyaqil xjal. Yek'intzi'n alkyye taja, ²⁵tu'n tok te t-xel Judas, a toktaq te tsanjil Jesús, me b'e'x s-el ti'n tib' tu'n til. Tu'ntzi'n, b'e'x xi q'o'n Judas tojjo najb'il te chojb'il il.

²⁶Atzi'n techiljo siky'b'il atza kub'e tz'aque ti'l Matías. Tu'ntzi'n, ok te tajlal tsanjil Jesús, junx kyuk'a txqantl.

Tej tku'x Xewb'aj Xjan toj kyanmin nimil

2 ¹Tej tjapin kanin nintz q'ij Pentecostés,ⁿ kykyaqil qe nimil ch'uqleqetaq junx. ²Noq kyna'b'inkuxi tq'ajq'ojil jun ti' tzaj toj kya'l nyakuj tze'n nim kyq'iq', ex kub' noj tuja, ja' ite'taq. ³Ex kyli jun techil tze'nku taq' q'aq' njulin tib'aj junjunkye. ⁴Ex kykyaqil kux nojsin kyanmin tu'n Xewb'aj Xjan, ex i ok ten yolil, me toj junxil yol, tze'nku tq'ma Xewb'aj Xjan.

⁵Kyojjo q'ij anetzi'n, otaq chi kanin Judiy toj Jerusalén, tu'n tkub' nimitjo a tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios ti'jjo q'ij te Pentecostés; ayezi'n Judiy, i tzaj toj tkyaqil twutz tx'otx'. ⁶B'e'x ok kychmo'nxjal kyib', te' kyb'inte ch'otjin, ex kykyaqilx b'e'x jaw naj kynab'l, qu'n junjun xjal ok b'inte tyol nyolajtz tu'n junjun nimil. ⁷Ex b'e'x jaw k'ant kywutz, ex jaw yolin kyxolx: ¿Me nyan te Galiley qe xjal nchi yolin? ⁸¿Tze'ntzin tten ikyjo, a n-el qniky' ti'l tyol junjun toj qyol? ⁹Tzalu'n at xjal te tnam Partia, te Media, te Elam, te Mesopotamia, te Judey, te Capadocia, te Ponto ex te tx'otx' Asia, ¹⁰te Frigia, te Panfilia, te Egipto, ex te txqantl tx'otx' te Libia nqayin tk'atz Cirene. Ex ite' junjun xi tzaj te Rom: ¹¹At junjun Judiyqe, a kyitz'jlinx, ex

^f 1:13 Mt. 10:2-4; Mr. 3:16-19; Lc. 6:14-16. ^g 1:15 Qaq k'al, 120 n-ele. ^h 1:19 Mt. 27:3-8. ⁱ 1:20 Ajo yol B'itz, *Salmos* n-ele toj kastiy. ^j 1:20 Sal. 69:25. ^k 1:20 Sal. 109:8. ^l 1:22 Mt. 3:16; Mr. 1:9; Lc. 3:21. ^m 1:22 Mr. 16:19; Lc. 24:51. ⁿ 2:1 Lv. 23:15-21; Deu. 16:9-11.

junjun i ok te Judiy noq tu'n kynimb'il.
Ex ite' xi tzaj te Creta ex te Arabia. Ex
qkyaqilx nqb'i'n kyyol tojxjo qyol atzin
nkqy'ma'n ti'jjo tb'inchb'in Dios.

¹²Kykyaqilx jaw ka'yylaj, ex jaw
naj kynab'l, ex xi kyqanin kyxolile:
¿Tze'ntzin tze'elpine lu'n?

¹³Me at junjun noq b'aj jaw xmayin,
ex kyq'ma: Tu'ntzi'n ma chi tx'ujte, chi
chi'!

**Tej tyolin Pegr tnejil maj
ti'jjo Tb'anil Tqanil Jesús**

¹⁴Jawtzin we'ks Pegr junx kyuk'a
junlajajtl tsanjil, ex tuk'axix tajq'ojil twi'
wen, xi tq'ma'n: Ayi'y nxjalil, aj Judiy,
ex kykyaqila najleqi'y toj Jerusalén,
b'i'nku kyu'n ex kyb'inkuxixa wen a
kxel nq'ma'n kye'y. ¹⁵Nya nchi tx'ujte
kye' xjal lo, tze'nku ma kyq'ma'y.
Tzmape b'elaj or te qlixje ma tz'ok ja'lin.
¹⁶Mikyxi te' ante nb'aj ja'lin, aj tyole
Joel, a yolil Tyol qMan Dios ojtxe, tej
tq'mante:

¹⁷Chi Diosjo kyjalu'n:

Aj kyxi xkye q'ij te ch'ixtaq tu'n
nkani'n,
kxel nq'o'n Xewb'aj Xjan tib'aj
tkyaqil xjal.
Ok chi yolil kyk'wala txin ex q'a
wi'ja.

Ok k-elil kye' ku'xin q'a kyniky'
ti'jjo kb'antil tu'n Dios.

Ex ok k-okil kywutziky'jo ichin,
a ma chi tijin, tu'n Dios, ti'jjo
kb'ajil.

¹⁸Ex kxel nq'o'n Xewb'aj Xjan kyojjo
q'ij anetzi'n toj kyanmin waq'nila
qya ex ichin,
ex kchi yolil wi'ja.

¹⁹Ktzajil nyek'in nim techil toj kya'lj;
ex twutz tx'otx' k-iwlil chiky', q'aq',
ex sib', noq tu'n q'oj.

²⁰Atzin twutz kya'lj, ok k-okil naj tqan
q'ij,
ex k-elil kyaqix twutz yaye, ikyx
tze'nku chiky';

ch'ixtaqtzin tul kanin q'ij te tulil
juntl majl qAjaw.

Nimx tokli'n q'ij anetzi'n te b'isb'ajil,
ex ok kqoptz'ajil tipin Dios.

²¹Me ayetzin kye' k'wel kynimi'n Tyol
qAjaw,
ok chi kletil kye'.

²²Ayi'y nxjalil, aj Judiy, chi Pegrjo,
kyb'intzinji'y a kxel nq'ma'n kye'y, qu'n
b'i'nxix kyu'n qa a Jesús aj Nazaret, jun
ichin, a ma tzaj tyek'in kye'y, qa b'a'n
ele twutz Dios, tu'n nimxix tb'inchb'in,
ex tu'n ila' techil b'ant tu'n. ²³⁻²⁴Me
atzaj te' t-xi q'o'n kye'y, b'e'x ok
kytzyu'n, ex xi kyq'o'n kye' ichin aj il te
Rom, tu'n tkub' kyb'yo'n twutz cruz.^p
Tkyaqiljo lo b'ant tze'nkuxjo t-xim Dios
otaq b'aj, ex ikyxjo, ilxix ti'lj tu'ntaq
tb'ant. A ayi'y kub' b'yo'nte Jesús, me
jaw anq'in juntl majl tu'n Dios.^q Tu'n
ikyjo, b'e'x tzaqpaj tjaq' kyimin ex nti'l
toklin kyimin ti'lj.

²⁵B'i'n qu'n, chi Pegr, qu'n atzin
David, a nmaq kawil te Israel ojtxe, kyij
ttz'ib'in ti'lj Jesús toj Tu'jil Tyol Dios, ex
tq'ma kyjalu'n:

Kukx n-ok nka'yinji'y Ay qAjaw, ata
nwutza.

Tu'npetzi'n, nlay chin jaw tz'aaq,
qu'n lu'y at toj nman q'ob'a tu'n
tkoli'n wi'ja.

²⁶Tu'n ikyjo, tzunx nchin tzalaja,
ex nchin b'itzi'n tuk'a tze'jb'il.
Ex q'uqle nk'u'ja ti'ja tuk'a tkyaqil
nchwinqila,

²⁷qu'n nlay chin kyij tq'on te jun majx
toj tjulil kyimnin;
ex nlay ttziyiy tu'n tel puq'lj
nchib'jila, ayi'n taq'nila.

²⁸O tzaj tyek'i'n we'y tze'n tu'n
nb'eti'y toj tumil,
ex chin tenb'ila toj tzaljb'il,
qu'n tu'n ktenb'ila nwutza, chi
David ti'lj Jesús.^r

²⁹Ayi'y nxjalil, chi Pegr, kyq'ontza
amb'il we'y, tu'n t-xi nq'ma'n kye'y;
twutzxix qa a qxe'chil David kyim, ex

° 2:21 Jl. 2:29-32. p 2:23-24 Mt. 27:35; Mr. 15:24; Lc. 23:33; Jn. 19:18. q 2:23-24 Mt. 28:5-6; Mr. 16:6; Lc. 24:5. r 2:28 Sal. 16:8-11.

kux muqet, ex lu muqb'ilte; atx qxol ja'lin.

³⁰Me atzin David jun yolil Tyol Dios, chi Pegr. B'i'ntaq tu'n qa otaq tzaj tq'ma'n Dios, qa jun t-xkachmanb'aj tu'n tok te nmaq kawil te jun majx.^s ³¹Tu'n ikyjo, mix yoline David ti'jx, qala' ti'j Crist, a Kolil, a tu'ntaq tjaw anq'in juntl majl. Ex tq'ma qa atzi'n Kolil minataq tu'n tkyij toj tjulil kyimnin, ex qa minataq tu'n tel puq'j t-xmilil, ³²qu'n ate qMan Dios jaw anq'sinte juntl majl Jesús, a Kolil; ex awotzi'n o lonte, ex nqo yolin ti'j ja'lin qa itz' te jun majx, chi Pegr.

³³Jaw q'i'nte Jesús, tu'n tjapin tuk'a qMan Dios tu'n tkawin junx tuk'a. Tzaj tk'mo'n Xewb'aj Xjan, a otaq tzaj tq'ma'n Dios. Axi'n a o tzaj tsipin qe'y, ex loq'ly nchi ka'yin ex nchi b'i'n ti'j. ³⁴Nya te David jaw twutz kya'j, qu'n ikytzin tq'ma kyjalu'n:

Xi tq'ma'n qMan Dios te wAjawa:

Qekuy toj nman q'ob'a kawil wuk'iy,

³⁵tzmaxi' aj tkub' kyil'jjo tajq'oja wu'n, chi Dios.^t

³⁶Ayi'ly Judiy, ayi'y nxjalil, chi Pegr, b'inkuxix kyu'n. Ax Jesúsjo, aj kub' kyb'yo'n twutz cruz, jaw anq'in juntl majl tu'n qMan Dios, tu'n tok q'o'n te qAjaw ex te Crist, a Kolil qil'j.

³⁷Tej kyb'inte jxal ch'uqleqetaq antza ti'jjo a yolajtz, nimxix i jaw b'isin, ex xi kyqanin te Pegr, a tsanjil Jesús, junx kyuk'a txqantl: Ayi'y nxjalil, ¿Tze'n k-okila lu'n qu'n?

³⁸Xi ttzaq'win Pegr: Kux chi meltz'aja, ex kytx'ixpinks kynab'la, tu'n kyb'eta toj tumil twutz Dios, ex kux chi ku'xa toj a', te jawsb'il a' teyile junjun ti'j tb'i Jesucrist, tu'ntzin tkub' najsin kyila tu'n qMan, ex tu'n ttzaj q'o'n Xewb'aj Xjan kye'y. ³⁹Tzaj ttziyin Dios Xewb'aj Xjan ex jun najsb'il kyila te kye'y, ex te kyk'wala ex te kykyaqiljo ite' najchaj; a yol lu'n te kykyaqilxjo aye' taj qMan Dios tu'n kytxket, ex tu'n kynimin Tyol.

⁴⁰Yolintzin Pegr kyuk'a yol lu'n ex txqantl, ex xi tq'ma'n jun tumil

kyjalu'n: Kypa'mil kyib'a kyil'jjo xjal aj il, tu'ntzintla kykleta.

⁴¹Ikytzin b'ajjo, ayetzi'n kub' kynimin tyol Pegr, b'e'x i ku'x toj a' te jawsb'il a'. Tojjo q'ilj anetzi'n, b'alaqa oxo mil xjal ok kychmo'n kyib' kyuk'a txqantl nimil.

⁴²Kykyaqilxix q'i'ntaq kyib' tu'n tkub' b'inchitjo kyyol tsanjil. Ex nkymojin kyib' kyxolilex, i na'n Dios, ex ok kychmo'n kyib' tu'n tkub' iky'sitjo Xjan Wab'j.

Tze'n tte'n kychwinqil tnejil nimil ojtxe

⁴³Jaw ka'ylaj kykyaqilx, tu'n nim techil ex nim kyb'inchb'in tsanjil otaq b'ant, tu'n tyek'it tipin Dios. ⁴⁴Aye' otaq chi nimin chmo'nxixtaq kyib' junx, ex kub' kypa'n jni' at kye kyxolilex.^u ⁴⁵Xi kyk'ayin kytx'otx' ex tkyaqiljo attaq kye, ex kub' kypa'n kypwaq kyxolilex, tze'nkuxjo, a attaq tajb'in kye. ⁴⁶Tkyaqil q'ilj n-ok kychmo'ntaq kyib' toj tnejil ja te na'b'l Dios. Ex tojile kyja, ja' nkub'e iky'sittajjo Xjan Wab'j, ex tu'n kywa'n junx tuk'a tzaljb'il ex tmutxb'il kyanmin. ⁴⁷Nchi nimsintaq tb'i qMan Dios, ex noq tu'n nb'anttaq kyu'n, b'a'n ele twutz tkyaqilx xjal. Tkyaqil q'ilj nchi nimintaq txqantl xjal tu'n qMan Dios. Tu'ntzi'n ikyjo, nchmetiktaq kyb'aj.

Tej tkub' q'anit jun kox

3 ¹Jun q'ilj, i xta'j Pegr ex Juan toj tnejil ja te na'b'l Dios, te' tok oxo or te qale, qu'n antaq orjo te na'b'l Dios. ²Tojjo ja anetzi'n, attaq jun ichin kox te titz'jlin. Tzuntaq nxi q'l'n kykyaqil q'ilj ex nkub'taq q'o'n ttxlaj jun nim ttzi ja, Ponix tb'i, tu'n tqanin tmob'itz kye' xjal nchi okxtaq.

³Tej tlontej kox, te' kykanin Pegr ex Juan antza, xi tqanin jun tmob'itz kye. ⁴Tej tiwle kox tu'n Pegr, xi tq'ma'n te: Qo tka'yitza.

⁵Atzin tej kox xi ka'yin, kub' tb'i'n, ex kub' t'nab'lin qa attaq tu'n t-xi q'o'n te. ⁶Me ante Pegr xi tq'ma'n: Nti' we'

^s2:30 2Sa. 7:11-16; 1Re. 2:4; 1Cr. 17:11-14; Sal. 89:4; 132:11-12. ^t2:35 Sal. 110:1. ^u2:44 Kyb'i. 4:32-35.

npwaq; me kxel nq'o'n tey a at we'y. Ti'lj tipin tb'i tAjaw Tkyaqil, a Jesucrist aj Nazaret, we'ksa ex kux b'eta.

⁷Tej tq'ma'nte Pegr ikyjo, ok ttzyu'n tman q'ob'jo kox, ex jaw tjk'u'n. Ex b'e'xsin ul kyanmin tqantz, ⁸ex jaw lipin tej kox ex ok ten b'etil.

B'e'xsin okxtz toj tnejil ja te na'b'l Dios, me nya xko'n. Ex ok ten t'ikypajil, ex nimsil tb'i qMan Dios.

⁹Kykyaqilxjo lonte tej tb'et, ex tej tnimsin tb'i Dios, ¹⁰b'e'x i jaw ka'ylaj, ex b'e'x i jaw xob' ti'ljjo otaq b'aj ti'lj kox, qu'n tu'n ojtzqi'ntaq kyu'n qa axjo ichin, a koxtaq, a q'uqletaq twutz nim ttzi ja, Ponix tb'i, a nqanintaq tmob'itz.

Tej tyolin Pegr ti'ljjo tipin Jesús

¹¹Atzi'n ichin otaq q'anit, b'e'x ok tzoje ti'lj Pegr ex Juan. Kykyaqil xjal jaw ka'ylaj, ex i xi rinin tu'n kykanin tojjo twutz ja, Salomón tb'i, ja' ta'taqjo ichin, junx tuk'a Pegr ex Juan.

¹²Tej tlonte Pegr ikyjo, xi tq'ma'n kye: ¿Tiqu'n nchi jaw ka'ylaj kye!, ayi'y nxjalil, aj Israel? ¿Tiqu'n nqo tzaj kyka'yi'n? ¿Ma awotzin qe' qu'n x qib'a, ma qo kub' q'anin te' ichin lo? ¿Ma tu'ntzin qipi'n mo tu'n qwenila twutz Dios, ma b'ant tb'etjo ichin lo?

¹³Ate Dios, a tDios Abraham, Isaac, Jacob ex kykyaqil qe ojtze qxe'chil, a o tzaj q'onte nimxix toklin Jesús, a taq'nil. Ayi'y xi q'onte kye kawil te Rom, ex mix kytziyily tu'n t-xi tzaqpet, tej tq'mante Pilat. ¹⁴Me tu'n tch'u'xil kyanmi'n, kyky'etaqa tu'n t-xi kyqani'n tu'n ttzaqpaj Jesús, a xjan ex wexix, me kyja xi kyqani'n tu'n ttzaqpaj jun b'yol xjal. ¹⁵Ex ikytzin kub'e kyb'yo'nejiy Jesús, a tAjaw chwinqil; me jaw anq'in juntl majl tu'n Dios. Ex twutzxixjo anetzi'n, qu'n o qli'y, ex b'i'n qu'n. ¹⁶Noq tu'n qnimb'ila ti'lj tipin tb'i Jesús, ma q'anit te' ichin, a n-ok kyka'yi'n ex kyojtzqi'n.

Axjo qnimb'ila ti'lj Jesús, atzin ma kub' q'anin te' te jun majx, ikyx tze'nku ayi'y kykyaqilxa loqi'y nchi ka'yin ti'lj.

¹⁷Ayi'y nxjalil, chi Pegrjo, b'i'n wu'n qa ayi'y, junx kyuk'a kynejila, a kawil aj Israel, i kub' b'yo'nte Jesús; me mix ele kyniky'a te, qa ataq Tk'wal qMan Diosjo kub' kyb'yo'n.

¹⁸Ayi'y kub' b'inchinte il; me tu'n ikyjo, ate Dios japin b'aj Tyol, a otaq tq'ma ojtze, noq kyu'n kykyaqil yolil Tyol, qa iltaq ti'lj, tu'n tkyim Crist, a Kolil kyil'ja. ¹⁹Tu'npetzi'n, kymeltz'intz kyib'a, ex kyb'inchinku kyte'n twutz Dios, tu'ntzin tnajsit kyila, ²⁰ex tu'n ttzaj tsm'a'n qMan Dios ky'iw'b'il kye'y noq tu'n Jesús, a atxix ojtze ok q'o'n te Kolil kyil'ja.

²¹Il ti'lj, chi Pegr, tu'n tten Jesús toj kya'l ja'l'in, ex kmeltz'ajil tzmaksi tojjo q'ij, aj tkub' tnik'u'n tkyaqil, ikyxjo tze'nkuj tq'ma, aj kyq'ma xjan yolil Tyol Dios ojtze.

²²Ex majxte Moisés q'mante kye ojtze qxe'chil kyjal'u'n:

Atzi'n tAjaw Tkyaqil, a kyDiosa, kjawil q'i'nte jun yolil Tyol Dios kyxola tze'nku we'.

Kyniminkuy tkyaqiljo kxel tq'ma'n,

²³qu'n tkyaqiljo a mina nkub' nimin te' yolil anetzi'n, b'e'x k'wel yuch'in kyxolxjal, chi Moisésjo. ^{*}

²⁴Ex kykyaqiljo yolil Tyol Dios, chi Pegr, tzaj xkye tuk'a Samuel, ex jni' txqantl, i yolin kyil'jo q'ij te ja'l'in. ²⁵Ex ayetzin kye' o chi kyija toj wen tuk'a Dios, ex tu'n ikyjo, etzilqi'y ti'lj tkyaqiljo tq'ma qMan Dios kyu'njo yolil Tyol ojtze. Ex ikyxjo, at kyokli'n ti'ljjo kyij b'ant ti'lj tu'n Dios kyuk'a ojtze qxe'chil, qu'n ikytzi'n tq'ma Dios te Abraham:

Kchi ky'iwlitiljo kykyaqil xjal twutz tx'otx' noq tu'n xkachman'aj, kchi elil anq'in ti'lj tyajila. ⁷

²⁶Tej tjaw anq'in juntl majl Jesús tu'n Dios, chi Pegr, tnejil tzaj tsm'a'n te kye'y, ayi'y aj Judiyqi'y, tu'n kyky'iwlita, ex tu'n ttzaqpaj junjun kye' toj til.

Tej kyxi q'i'n Pegr ex Juan kywutz kawil aj Judiy

4 ¹Tzunxtaq nyolin Pegr ex Juan kyuk'a xjal, tej kykanin pale, junx tuk'a kawil kye xq'uqil tnejil ja te na'b'l Dios, ex junx kyuk'a jun ch'uq

⁷ 3:13 Mt. 27:23-25. ⁸ 3:14 Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-14; Lc. 23:13-25; Jn. 18:40; 19:12-16. ^{*} 3:23 Deu. 18:15-19. ⁷ 3:25 Gen. 22:18.

Sadusey. ²Nchi q'ojletaqa, qu'n tu'n nchi xnaq'tzintaqa Pegr ex Juan kyexjal, me nya tze'nku kyajtaq, qu'n kyq'ma Pegr ex Juan qa twutzxix jaw anq'in juntl majl Jesús; ex tu'ntzin, kyij yek'in qa kykyaqil kyimnin chi jawitz anq'in juntl majl.

³I ok kytzyu'n, ex b'e'x i kux kyq'o'n toj tze, ex tojxi juntl q'ij i jatz q'i'n, qu'n tu'n otaq qoqix. ⁴Me nimku kyxoljo aye i b'inte Tb'anil Tqanil kolb'il, b'e'x i ninin; qu'n atzi'n kyb'aj o'kqexjo ichin, b'alaqa jwe' mil.

⁵Toj junxil q'ij ok kychmo'n kyib' toj Jerusalén aye kawil, junx kyuk'a nim kyoklin kyxol Judiy ex jni' xnaq'tzil ti'l ojtxe kawb'il, ⁶exsi'n tnejilxix pale, Anás tb'i; junx tuk'a Caifás, Juan, Lejantr ex ila' ichin t-xjalil Anás. ⁷Ayetz'i'n ichin lo i q'mante, tu'n kytzaj q'i'n Pegr ex Juan, tu'n kykub' q'o'n kyxol, ex xi kyqanin kye: ¿Ti'n kye' kyoklin mo an ti'l qb'i nkub' kyb'inchin kyeji'y ikyjo? chi chi'.

⁸Nojnin tanmin Pegr tuk'a Xewb'aj Xjan, ex i xi ttzaq'win: Noq sameqi'y, nejlil kawil toj tnam, exqetzi'n nim kyokli'n; ⁹ma tzaj kyqani'n ti'ljo b'a'n xb'ant qu'n ti'l jun yab', tu'n tel kyniky'a tze'n xq'anite. Kutzin. ¹⁰K'a' txi qq'ma'n kye'y tu'ntzin tel kyniky' kykyaqilxjal aj Israel, qa o'kx ti'l tipin tb'i Jesucrist te Nazaret ma q'anit te' ichin lo wa'l kywutza. Atzin Jesús, axj kub' kyb'yo'n twutz cruz, ma jaw anq'in juntl majl tu'n Dios. ¹¹Ex ayi'y ikyqejil'y tze'nku b'inchil ja, a nxi kyxo'n jun ab'j nya wen toj kywutza, me axixpete ab'jjo ma tz'okin te tq'uqil t'kyin, a nimxix toklin toj aq'untl.² Atzin Jesúsjo a ab'j s-el kyiky'i'n. ¹²Me nim n-ajb'in Jesús te qe, qu'n o'kx te Jesús Kolil, ex mix a'l kuk'a aku jyete kolb'il te qe, qu'n nti' toklin juntl b'ib'aj tzalun twutz tx'otx', a o tzaj q'ma'n tu'n Dios, a ja' aku qo klete, chi Pegr.

¹³Mix jawe xob'e Pegr ex Juan, tej kyyolin kywutz kawil. Tej kylonte kawil ikyjo, b'e'x i jaw ka'ylaj, qu'n ayetzaj

ichin nya aj u'l'ilqle, ex nti'xixtaq b'a'n kyu'n. Me el kyniky'jo kawil te, qa t-xnaq'tzib'inqetaq Jesús. ¹⁴Ex majxjo ichin anetzi'n, a otaq q'anit, attaq kyuk'a; tu'ntzi'n, nti'taq tumil tu'n kyjaw xo'n yol kyilj. ¹⁵Tu'ntzi'n, xi kyq'ma'n, tu'n tex Pegr ex Juan tojjo chmob'l. Ayetzaj i kyij, ok ten ch'otjil kyxolelix. ¹⁶Chi chi' kyjalu'n: ¿Ti'n k-okil qb'inchin kyil'jjo xjal lo? B'i'n kyu'n kykyaqil aj Jerusalén, ma lonte ti'ljo ma b'ant kyu'n, ex nlay kub' qewin qa ma q'anit'jo ichin. ¹⁷Me tu'n mina tz'ele tqaniljo lo kyxolxjal, kchi okil qxob'tzin, tu'ntzin mina chi yolilil ti'lj tb'i Jesús.

¹⁸Tej kyb'aj ch'otj, i okx txko'n juntl majl Pegr, Juan exjo ichin, aj otaq q'anit, ex xi q'ma'n kye, tu'n mina chi yolil, ex mina chi xnaq'tzin ti'lj tb'i Jesús.

¹⁹Me xi ttzaq'win Pegr ex Juan kyjalu'n: Kyb'isinkuy qa wenxix twutz Dios, qa ayi'y tu'n kykub' nimit, ex nya Dios, ²⁰qu'n nlay b'ant tu'n mina qo yoli'n ti'ljo a o qb'i'y ex o qli'y.

²¹I ok xob'tzin juntl majl kyu'n kawil, me b'e'x i xi tzaqpi'n, qu'n tu'n mix jyete kyil. Kykyaqil xjal nchi nimsintaq tb'i Dios ti'ljo otaq b'aj, ²²qu'n atzi'n ichin q'anit otaq tziky' tib'aj ka'wnaq ab'q'e.

Tej t-xi kyqanin nimil jun o'nb'il te qMan Dios

²³Tej kytzaqpaq Pegr ex Juan, i xi', ex ok kychmo'n kyib' kyuk'a nimil, ex xi kyq'ma'n tkyaqiljo otaq b'aj kyq'ma'n kynejil pale ex qe nim kyoklin kyxol aj Judiy. ²⁴Tb'ajlinxi kyb'i'n tkyaqiljo nimil, i ok ten na'l Dios junx, ex kyq'ma: Ay, tAjaw Tkyaqil, a te kub' b'inchinte kya'j ex tx'otx' ex ttxuyil a' ex jni' ti'chaqkul;⁴ ²⁵ay q'mante tu'n Xewb'aj Xjan, ex tz'ib'i'n tu'n taq'nila David kyjalu'n:

¿Tiqu'n ma chi jaw tiljjo tnam aj il?

¿Ex tiqu'n nkub' kyximin kyxim nti' tna'b'l?

²⁶Aye' nmaq kawil twutz tx'otx' i q'ojin, ex i ok kychmo'n kyib',

² 4:11 Sal. 118:22. ⁴ 4:24 Ex. 20:11; Sal. 146:6.

tu'n kyximin ti'taqjo tu'ntaq tb'ant
kyu'n ti'ljo qMan Dios, ex ti'ljo
Crist, a q'o'ntz te Kolil.^b

²⁷Twutzx te', chi chi', qa i ok kychmo'n
Herodes ex Poncio Pilat kyib' tzalun toj
Jerusalén, junx kyuk'a aj Israel ex kyuk'a
nya aj Israel, tu'n kyjyon q'oj ti'l xjan
taq'nila Jesús, aj jaw tsk'o'n te Kolil.^c

²⁸Ikypetzi'n, kub' kyb'inchin tkyaqiljo a
otaq tq'may qa iltaq ti'l tu'n tb'aj.

²⁹Ay, qAjaw, chi chi', atzin ja'lin,
b'intzinjij ti'ljo ma kyq'ma qil'ja, ex
q'ontza tumil qe'y, awo'y taq'nila, tu'n
mina qo xob'l'y, aj qyol'in ti'l Tyola.

³⁰Ex noqit tu'n tipin chi q'anit yab', ex
tu'n tb'ant nim techil ti'l tipin tb'i xjan
taq'nila, Jesús, chi chi'.

³¹Tej kyb'aj na'n Dios, b'e'x tzaj lu'linj
tx'otx' ja' ch'uqleqetaq, ex kykyaqilx noj
kyanmin tu'n Xewb'aj Xjan, ex i xi' yolil
Tyol Dios tuk'a tkyaqil kyanmin.

Tze'n nchi mojinetaq nimil kyib' kyxolx

³²Nimku kyb'ajjo nimil, ex kykyaqilx
n-oktaq kymujb'in kyib', ex junxtaq kyb'is
toj kynimb'il. Mix a'l jun q'mante, qa noq te
te, aku tz'okine! a jni' attaq te, qala' tkyaqil
at toklin ti'l.^d ³³Ex ayetzi'n tsanjil nchi
yolintaq ti'ljo tjawlintz anq'in Jesús juntl
majl, a tAjaw Tkyaqil, qu'n tu'n otaq kyli.
Ex nimxix kub' ky'iwlil kykyaqilx tu'n Dios.

³⁴Nti'taq jun yaj kyxol, qu'n ayetzi'n
attaq kyt'otx' ex kyja, b'e'xtaq nxi
kyk'ayin. ³⁵Atzi'n pwaq nxi kyq'o'ntaq
kye tsanjil, tu'n tkub' sipit tyeile junjun,
qa attaq tajb'in kye.^e

³⁶Ikytzin b'ajjo ti'ljo jun ichin, Jse tb'i,
tzajnintaq toj tx'otx' Chipre, ex attaq toklin
kyxol t-xjalil qtzan Leví. Atzin te Jse ok
q'o'n juntl tb'i kyu'n tsanjil, Bernabé, atzin
tz'elpine!, aj q'uqb'il k'u'jb'aj. ³⁷Attaq te Jse
ttx'otx', ex b'e'x xi tk'ayin; atzin pwaq xi
tq'o'n kye tsanjil.

Tej tkub' kysb'u'n Ananías kyib' tuk'a t-xu'jil

5 ¹Me attaq jun ichin, Ananías
tb'i, junx tuk'a t-xu'jil, Safira, xi

kyk'ayin jun tnej kyt'otx'. ²I yolín,
ex i kyij toj wen tu'n tkyij kyin ch'in
pwaq, a tzaj kytzyu'n te twi' kyt'otx'.
Me atzi'n txqantl xi tq'o'n Ananías kye
tsanjil. ³Xi tq'ma'n Pegr te: Ay Ananías,
¿Tiqu'u'n xi ttziyin tu'n tokx tajaw il toj
tanmin, tu'n xkyij ttzyu'njij ch'in pwaq,
a saj q'o'n tey, tej xi k'ayit ttx'otx'a?
Tu'ntzi'n, ma niky'in yol te Xewb'aj Xjan.
⁴¿Ma nyatzin tetaqa tx'otx'? ¿Exsin
te' xi tk'ayi'n, ma nyatzin tetaqtza
tkyaqil pwaq? ¿Tiqu'u'n xkub' tewin qe'y?
¿Ex tiqu'n'il xkub' t-ximin tu'n tkub'
b'inchitjo ikyjo, noq te yek'b'il tib'a, qa
jun tb'anil nimila? Me tojjo lo, nya kye
ichin ma niky'iniy yol, qala' te Dios.

⁵Tej tb'aj tb'i'n Ananías ikyjo, b'e'x
kyim, ex kykyaqiljo i b'inte b'e'x tzaj
kyxob'il. ⁶Tb'ajlinxi' ikyjo, i tzaj ila'
ku'xin q'a kub' kypztzo'n kyimmin, ex xi
kyi'n, tu'n tkux muqet.

⁷Otaqla b'aj oxo or ikyjo, tej tokxjo
t-xu'jil Ananías ja' ite'taq tsanjil. Me
nti'taq b'i'n tu'n, ti' otaq b'aj. ⁸Xi tqanin
Pegr te: iQ'mantzi'n we'y! ¿Qa o'kx twi'
tx'otx'jo s-ok, a ma txi kyk'ayi'n?

Xi ttzaq'win Safira: Twutzx, o'kx te'
twi' s-ok, chi'.

⁹Xi tq'ma'n Pegr te: ¿Tiqu'n'il xb'ant ti'l
kyu'n, tu'n tok kyyeki'n Xewb'aj Xjan?
Loqe' chi txa'l muqil ti'l qtzan tchmila
chi ul, ex atzin ja'lin ma che'x muqil tey.

¹⁰Texjo or anetzi'n, b'e'x kyim Safira
t-xe tqan Pegr. Tej kyokxjo ku'xin
q'a, noq kyimnel. Tej tiwle, b'e'xsin xi
kyi'ntz, tu'n tkux muqet ttxlajjo qtzan
tchmil. ¹¹Ex kykyaqil nimil ex jni' xjal,
aye i b'inte, b'e'x i xob' tu'n ikyjo.

Tej tkub' kyb'inchin tsanjil Jesús nim techil te yek'b'il tipin Dios

¹²Noq kyu'n tsanjil i b'ante nim techil
te yek'b'il tipin Dios kyxol xjal. Ex
kykyaqil nimil ok kychmo'n kyib' toj
tnejil ja te na'b'l Dios twi' pe'n, Salomón
tb'i. ¹³Kyxoljo txqantl, attaq txqan
kyxob'il tu'n tok kymujb'in kyib' kyuk'a
nimil, me i tzalaj ti'ljo nb'anttaq kyu'n.

^b 4:26 Sal. 2:1-2. ^c 4:27 Mt. 27:1-2; Mr. 15:1; Lc. 23:1; Jn. 18:28-29. ^d 4:32 Kyb'i. 2:44-45. ^e 4:35 Kyb'i. 2:44-45.

¹⁴Tu'ntzi'n, chmet kyb'aj, qu'n ila' ichin ex qya kub' kynimin Tyol tAjaw Tkyaqil.

¹⁵Ex nchi b'ajxi ky'i'ntaq yab' kyoj b'e kyib'aj tal kypop ex kyib'aj iqb'il kye yab', tu'ntzintla aj tiky' Pegr, i'chaq'tla o'kx t-xlekemil aku pontaq kanin kyib'aj junjun yab', tu'n kykub' q'anit. ¹⁶Ex at txqan xjal tzaj kyojjo tnam nqayin, tu'n kyul kanin toj Jerusalén. Tzaj ky'i'n kyyab' exqetzi'n xjal tzyu'nqetaq kyu'n taq'n'il tajaw il. Ex kykyaqilx b'e'x i q'anit.

**Tej ttzaj tq'oj kawil aj Judi
kyi'j tsanjil Jesús**

¹⁷Aj tnejilxix pale, junx kyuk'a jun ch'uq Sadusey, b'e'x i jaw xky'aqlin ky'i'jjo tsanjil. ¹⁸Ex tu'ntzi'n, b'e'x i ok tzyu'n, ex b'e'x i ku'x tju'p'n toj ttze te tnam. ¹⁹Me toj qniky'in, ul jun t-angel tAjaw Tkyaqil jqolte tjepel tze tu'n kyetz, ex xi tq'ma'n kye: ²⁰Kux che'xa toj tnejil ja te na'b'l Dios, tu'n t-xi kyq'ma'n kye xjal antza ti'jjo tkyaqil t-xilin ak'aj chwinqil. ²¹Toj junxil q'ij qlixjexix, i okx toj tnejil ja te nab'l Dios tu'n t-xnaq'tz'it tkyaqiljo a otaq kyb'i, tze'n tzaj tq'ma'n angel.

Tzuntaq nchi xnaq'tzin tsanjil, atzin tej tnejilxix pale exqetzi'n ite'taq tuk'a, i tzaj kytxko'n nim kyoklin kyxol aj Israel, tu'n tok kychmo'n kyib' toj Sanedrín, a tnejilxix chmob'l kyxol aj Judi. Tej kychmet, b'e'x xi kysma'n xq'uqil, tu'n kyxi iq'b'ajjo tsanjil, a ite'kuxtaq toj tze. ²²Me tej kykanin antza, mix i jyetil. Tu'ntzi'n, b'e'x i meltz'aj tuk'a tqanil, ²³ex kyq'ma: Tej xqo kani'n, cheb'e jpu'n te tze, ex ayetzin kye' xq'uqil wa'lq'e kye' ttzi. Me tej s-okx qjqo'n, mix a'ltaq jun tokx.

²⁴Tej tb'inte tnejilxix pale, exsin tnejil xq'uqil ja te na'b'l Dios, exqetzi'n nmaq pale, i jaw ch'otj kyxolx, ex kyq'ma: ¿Tze'ntzila kpon b'ajile lo?

²⁵Tzuntaqtzin nchi yolin, tej tkanin jun xjal, ex xi tq'ma'n kye: iAyetzaj xi kux kyq'o'n toj tze, loqe kye' nchi

xnaq'tzin kye xjal toj tnejil ja te na'b'l Dios!

²⁶Ayetzin kyej xq'uqil, junx tuk'a kynejil, b'e'x i xta'j tzyulkye tsanjil, tu'n kyul toj Sanedrín. Me cheb'e i tzaj q'i'n, qu'n tu'n ataq kyxob'il xq'uqil tu'n kyok xo'n tu'n ab'j kyu'nxjal. ²⁷Tej kykanin toj Sanedrín, antej tnejilxix pale xi tq'ma'n kye tsanjil: ²⁸¿Ma nya otaq txi qq'ma'n kujxix wen kye'y, tu'n mina chi xnaq'tzinila ti'jjo ichin Jesús? ¿Me titzi'n ma kub' kyb'inch'i'n? Ma b'aj kyyoli'n kyxol kykyaqil xjal te Jerusalén a xnaq'tzb'il. Ex kyaja tu'n tok kyq'o'n te qpaja a tkyimli'n ichin anetzi'n, chi'.^s

²⁹Xi ttzaj'win Pegr exqetzi'n txqantl tsanjil: Ate qMan Dios ilxix ti'j tu'n tkub' qnimi'n, ex nya aye ichin. ³⁰A qMan Dios, a kyDios ojtxe qxe'chil jatz anq'sinte juntl majl Jesús, aj kub' kyb'yo'n twutz cruz. ³¹O jaw ti'n qMan Dios, ex o txi q'o'n toklin tu'n tkawin junx tuk'a, ex o tz'ok q'o'n te Tnejil ex te Kolil, tu'ntzin tajtz ti'j qanim, qkyaqil awo aj Israel, ex tu'n tkub' t'najsin qil. ³²Tkyaqiljo lo o qli'y, ex nqo yoli'n ti'j, junx tuk'a Xewb'aj Xjan, a o tzaj tq'o'n qMan Dios kye' nchi kub' niminte, chi chi'.

³³Tej kyb'inte ikyjo, b'e'x i jaw tx'u'jin, ex kub' kyb'isin tu'n kykub' b'yet.

³⁴Me kyxoljo kawil, ataq jun Parisey, Gamaliel tb'i, a toktaq te xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il, ex nimtaq toklin kyu'nxjal. Jaw we'ks, ex xi tq'ma'n, tu'n kyex q'i'n jun paqjo tsanjil.

³⁵Tb'ajlinxi' ikyjo, xi tq'ma'n kye txqantl kawil: Ayi'y nxjalil, aj Israel, kynab'linkuy ti'jjo k'wel kyb'inch'i'n ky'i'jjo ichin lo. ³⁶Kyna'ntza, aj b'aj ti'j Teudas atxix ojtxe, tej tq'ma kujxix wen qa ataq nimxtaq toklin, ex kyaje syent ichin i ok lipe ti'j. Me tej tkub' b'yo'n, b'e'x el kylaq'win, ex xi' kysipin kyib'jo lipcheqetaq ti'j, ex ikytzin pon b'aje tkyaqil tb'is Teudas.

³⁷Tb'ajlinxi' ikyjo, chi Gamaliel, jaw ti'n tib' jun ichin te Galiley, Judas tb'i,

^f5:28 Kyb'i. 4:18. ^s5:28 Mt. 27:25.

toj kyq'ijil aj tz'ib'il kyb'ixjal, ex kub' kyk'tu'j ila' xjal, tu'n kyok lipe ti'j. Me ex ikyxjo, b'e'x kub' b'yo'n; ayetzi'n lipcheqetaq ex b'e'x xi kysipin kyib'.

³⁸Tu'npetzi'n, chi Gamaliel, kxel nq'o'n jun tumil kye'y, tu'n kyxi kytzaqpinji'y xjal lo, ex mina tz'okx kyli'mo'n kyib'a kyxol, qu'n noqx k'wel najjo nb'ant kyu'n, qa noq t'nab'l' ichin.

³⁹Me qa tu'n qMan Diosjo lo, nlay chi kanb'i'n kyij. Qala' b'a'nqexi, qu'n noq chi jyo'n q'oj tuk'a Dios.

Ayetzaj xjal kub' kynimi'n ch'in tumil tzaj q'ma'n kye tu'n Gamaliel. ⁴⁰I tzajtzin q'olb'i'n tsanjil, ok jub'chin, ex xi q'ma'n kye, tu'n nti'xl tu'n kyyolin ti'j tumil tb'i Jesús. Tb'ajlinxitzin ikyo, i xi tzaqpi'n.

⁴¹I etztzin tsanjil kywutz kawil, ex i tzalaj, qu'n ttziye Dios tu'n tiky'x kyu'n, noq tu'n tpajjo kynimb'il ti'j Jesús. ⁴²Me nya tu'n ikyo, mix i yolinitl, qala' kykyaqil q'ij, i xnaq'tzin, ex i yolin toj tnejil ja te na'b'l' Dios ex kyojile junjun ja, ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il ti'j Jesús, a Crist.

Tej kyok q'o'n wuq mojl kyxol nimil

6 ¹Kyojjo q'ij anetzi'n, liwey i ch'iy kyb'ajjo nimil. Tu'ntzintzjo, ayetzaj nchi yolintaq griego jaw wulj kyijjo nchi yolintaq ebrey, ex kyq'ma qa minataq ntzaj q'o'nix kyokli'n qya meb'e, aye' ite'taq kyxol, tze'nku nkub' pa'ntaqjo mojb'il, a ntzaj q'o'n kyu'n tsanjil te junjun q'ij.

²Ok chmo'n kykyaqil nimil kyu'n kab'lajaj tsanjil, ex kyq'ma: Nya wen tu'n tkyij q'tzaqpi'n tu'n qyolin ti'j Tyol qMan Dios, exsin o'kxtza tu'n qkub'e tena sipil te' tkyaqiljo n-ajb'in kye meb'e qya anetzi'n. ³Tu'npetzi'n, ayi'y werman, kysk'o'nksa kyxolxa wuq ichin b'a'n kychwinqil, tz'aqle kynab'l, ex nojnin kyanmin tuk'a Xewb'aj Xjan, tu'ntzin t-xi qq'o'n kyoklin, tu'n kyaq'nin ti'jjo aq'untl lo. ⁴Qala', awotzintla qe' tu'n qna'n Dios, ex tu'n qyoli'n ti'jjo Tyol, chi chi'.

⁵Kykyaqilx i kyij toj wen ti'jjo tumil, ex jaw sk'o'n Esteban, jun ichin

nojnin tanmin tuk'a Xewb'aj Xjan ex nim t'nimb'il; junx tuk'a Lip; Prócoro; Nicanor; Timón; Parmenas; ex Nicolás, a tzajnin te Antyokiy. A ichin lo, otaq nimin ti'j kynimb'il Judiy, me nya jun Judiy te titz'jlin.

⁶Tej kyb'aj sk'o'n wuq ichin kyxol nimil, b'e'x i xi q'i'n ja' ite'taq tsanjil. Tej kykanin antza, kub' kyq'o'n tsanjil kyq'ob' kyib'aj, ex i na'n Dios. ⁷Tu'npetzi'n tkyaqiljo lo, liwey ch'iy tyolajtzjo Tyol Dios. Tu'ntzi'n, chmet txqantl kyb'ajjo nimil toj Jerusalén; ex nimku pale Judiy xi kynimi'n nimb'il.

**Tej tok tzyu'n Esteban
kyu'n kawil aj Judiy**

⁸Nkub' tb'inchintaq Esteban techil tipin Dios kyxolxjal, qu'n tu'n nojnintaq tanmin tu'nxjo tipin ex tky'iw'b'il Dios.

⁹Ite'taq junjun xjal toj ja te na'b'l' Dios, Tzaqpi'ntaq tb'i, junx kyuk'a jte'b'intl te aj Cirene, ex te Alejandría, ex te Cilicia, ex te aj tx'otx' te Asia. Ayetzaj xjal, i ok ten ch'otjil tuk'a Esteban, ¹⁰me mix i xkyeye kyyolin, qu'n ante Esteban nyolintaq te' toj tumil, ex tuk'a t'nab'l, a ntzajtaq tq'o'n Xewb'aj Xjan.

¹¹Tu'n mix xkyeye kyyolin, i chjet jun jte'b'in xjal kyu'n, aye' nya wenqetaq, tu'n tkub' kysb'u'n, ex tu'n t-xi kyq'ma'n qa otaq kyb'i pa'j yol tu'n Esteban ti'j Moisés ex ti'j Dios. ¹²Ikytzin oke kyu'n, tu'n tjaw tilxjal. Ex aye' nim kyoklin, junx kyuk'a xnaq'tzil ti'j ojtxe kawb'il i xi t'ilpaj tzyulte Esteban. Tej ttzyet kyu'n, b'e'x xi kyi'n twutz Sanedrín, ¹³ex i ok kyjyo'n xjal iqil yolqe, ayej kyq'ma: A ichin lo minax nkub' qen tu'n t-xo'n yol ti'jjo xjan qja te na'b'l' Dios ex ti'jjo kawb'il. ¹⁴O qb'i qe', tej tq'ma qa ok k'wel tyuch'in Jesús te Nazaret tnejil qja te qna'b'l' Dios, ex kjawil ttx'ixpin tze'n nqo anq'ina tze'nkux tzaj tq'ma'n Moisés.

¹⁵Ayetzaj kawil exqetzi'n kykyaqiljo q'uqleqetaq antza toj Sanedrín, tej tok kyka'yin twutz Esteban tuk'a jun tzaljb'il, ex el kyniky' qa ikytaq twutzjo tze'nku jun angel.

Tej tyolin Esteban te kolb'il tib'

7 ¹Atzin te' tnejilxix pale xi tqanin te Esteban, qa twutzxixtaqjo otaq q'umle ti'lj.

²Xi ttzaq'win Esteban kyjalu'n: Ayi'y nxjalil, ex noq sameqi'y tata, kyb'inkuy nyola.

A qMan Dios, a nimxix toklin, xi tyek'in tib' te ojtxe qxe'chil Abraham, tej najletaq toj tx'otx' te Mesopotamia, atxix tej na'mtaq t-xi' najal toj tx'otx' te Harán, ³ex tq'ma Dios kyjalu'n: Tzaqpinkj ttx'otx'a exqetzi'n t-xjalila, ex kux txi'y tzmanx tojjo tx'otx', a kxel nyek'in tey, chi Diosjo.^h

⁴B'e'xsin etz Abraham tojjo tx'otx' te Caldey, tu'n t-xi' najal toj Harán. Antza kyime ttata, ex a Dios ul q'i'nte Abraham tojjo tx'otx' lo, Canaán tb'i, ja najleqi'y ja'lin.ⁱ

⁵Me tojjo tx'otx' lo, mix xi q'o'ne ch'in ttx'otx', i'chaqpetla noq ch'in netz', ja' tu'n tkub'e we', qu'n nya te te Abrahamjo tx'otx' lo, qala' xi tziy'in Dios, tu'n t-xi' tq'o'n kye tyajil, me tzmanxitaqjo aj tkyim.^j Ex na'mtaqpe kyul te Abraham tk'wal, tej tyolajtzjo lo.

⁶Ex tq'ma Dios te Abraham, qa tu'ntaq kynajan tyajil tze'nku qe b'etin xjal toj jun tx'otx' nya ojtzi'n kyu'n, ex qa tu'n kyok te aq'n'il, me nti' twi' kyk'u'j; ex tojjo kyaje syent ab'q'e, tu'ntaq kyb'aj yiso'n, ex nimxitaq yajb'il tu'n tiky'x kyu'n.^k

⁷Me ex tq'ma Dios te Abraham kyjalu'n: Ok chi k'wel nkawi'n we' xjal, a k-okil q'onkye tyajila te aq'n'il, a nya chjo'n twi' kyk'u'j. Tb'ajlinxi' ikyjo, ok chi elitx tyajila antza, ex chi ajb'il we'y tojjo tx'otx' lo, chi Dios.^l

⁸⁻⁹Tej tkyij b'ant ti'ljjo yol lu'n, chi Esteban, xi tq'ma'n Dios te Abraham, tu'n tok qitit kyechiljo q'a ti'lj kytz'umil, te jun techil qa te teqetaq Dios.^m

Tu'npetzi'n, tojxi twajxaqin q'ij titz'jlin tk'wal Abraham, Isaac tb'i, ex b'e'x kub' qitin ttz'umil te techil tu'n ttata.ⁿ Ex ikyx b'antjo tu'n Isaac tuk'a tk'wal, Jacob tb'i.^o Ex ikyx b'antjo tu'n Jacob kyuk'a kab'lajaj tk'wal q'a, ayej i ok te qxe'chil awo, a o tokx kyojjo kab'lajaj ch'uq xjal te Israel.^p

Me lajajtaqjo tk'wal Jacob, a nchi xky'aqlintaq ti'lj kyitz'in, Jse tb'i, tu'n k'u'jlinxitaq tu'n manb'aj,^q ex b'e'x xi k'ayin kye xjal aj Egiptoqetaq.^r Me attaq tky'iwb'il Dios tib'aj Jse.^s ¹⁰Tu'npetzi'n, b'e'x tzaqpaq toj tkyaqil b'isb'ajil, ex tzaj q'o'n tumil tnab'l. Tu'ntzi'n, ok k'u'jlin tu'n Faraón, a tnejil kawil toj Egipto, ex ok q'o'n te tkab' kawil toj tkyaqil Egipto ex tojjo nmaq ja kye kawil.^t

¹¹Tb'ajlinxi ikyjo, ul nim wa'yaj ex nim yajb'il toj tkyaqil Egipto ex tzalu'n toj Canaán, ja' najleqetaq ojtxe qxjalil, ex nti'taq kywa.^u

¹²Me atzaj te' tb'inte Jacob, qa attaq triy toj Egipto, b'e'x i xi tchq'o'n qe tk'wal, aye qxe'chil, antza.^v Me toj tnejil kyb'e tzmanx Egipto, i yoln tuk'a Jse, me mix ele kyniky' te, qa ataqjo kyitz'in.^w ¹³Tej kyxtal'j toj tkab' majin, xi tq'ma'n Jse: Ayi'n we' kyitz'i'n.^x

Tzmanxiti'n, el tniky' Faraón alkyetaq t-xjalil Jse.^y

¹⁴Tb'ajlinxiti'n ikyjo, xi tq'ma'n Jse tu'n tul kanin Jacob, a ttata, toj Egipto, junx kyuk'a kykyaqil t-xjalil.^z Atzi'n kyb'aj xtal'j, jwe'lajaj toj jun mutx'.^a

¹⁵Ikytzi'n b'ajjo, b'e'x xi' Jacob najal toj Egipto,^b ex antza kyime; ex ikyqexjo tk'wal, aye ojtxe qxe'chil, antza i kyime.^c

¹⁶Tej tkyim Jacob, tzaj q'i'n t-xmilil toj tx'otx' te Siquem,^d ex okx muqu'n antza toj jun tjulil kyimnin, a otaq tloq' Abraham tuk'a nim pwaq kye tk'wal Hamor.^e

¹⁷Tb'ajlinxiti'n ila' ab'q'e, otaq ch'iy kyb'aj aj Israel,^f a tyajil Jacob, toj tx'otx'

^h7:3 Gen. 12:1. ⁱ7:4 Gen. 11:31-32; 12:4. ^j7:5 Gen. 12:7; 13:15; 15:18; 17:7-8. ^k7:6 Gen. 15:13.

^l7:7 Gen. 15:14. ^m7:8-9 Gen. 17:10-14. ⁿ7:8-9 Gen. 21:2-4. ^o7:8-9 Gen. 25:26. ^p7:8-9 Gen. 35:23-26.

^q7:8-9 Gen. 37:3-11. ^r7:8-9 Gen. 37:28. ^s7:8-9 Gen. 39:2, 21. ^t7:10 Gen. 41:39-41. ^u7:11 Gen.

41:54-57. ^v7:12 Gen. 42:1-2. ^w7:12 Gen. 42:8. ^x7:13 Gen. 45:1-4. ^y7:13 Gen. 45:16. ^z7:14 Gen.

45:9-10, 17-18. ^a7:14 Jwe'lajaj toj jun mutx', 75 n-ele. ^b7:15 Gen. 46:1-7. ^c7:15 Ex. 1:6. ^d7:16 Gen.

49:33-50:14. ^e7:16 Gen. 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Jos. 24:32. ^f7:17 Ex. 1:7.

te Egipto, tej ch'ixtaq tul kanin tq'ijiljo, a ja' tu'ntaq tzaj tq'o'n Dios tx'otx' kye tyajil Abraham, a tze'n otaq tq'ma. ¹⁸Ex kyojjo q'ij anetzi'n, xi xkye tkawb'il jun kawil toj Egipto, me nyataq b'i'n jun tqanil tu'n ti'l Jse. ¹⁹Atej kawil anetzi'n i kub' tsb'u'n, ex i ok tyiso'n ojtxe qxe'chil, qu'n nim kyb'aj. ^h Ex xi tq'ma'n kye tu'n tkyij kykoli'n kyne'x, a aye q'a, tu'n kykyim, a a'kxtaq kyitzl'je. ⁱ

²⁰Tojjo kawb'il anetzi'n itz'l'je Moisés, chi Esteban. Tb'anilx ele q'a anetzi'n twutz Dios, ex jaw ch'iy oxo xjaw toj tja ttata. ^j ²¹Atzaj te' tu'ntaq tkyij tkoli'n, b'e'x jaw q'i'n tu'n jun qya, tk'wal Faraón, ex jaw ch'iysin nyakuj tze'nku jun alb'aj. ^k ²²Ikytzin xnaq'tzajtz Moisésjo toj tkyaqil tumil kyxol aj Egipto, ex japin te jun ichin nim toklin kyu'n tyol ex kyu'n tb'inchb'in.

²³Tej tjapin Moisés te ka'wnaq ab'q'e, kub' tb'isin tu'n t-xi q'olb'il kye' t-xjalil, ayej tyajil Jacob. ²⁴Tej t-xi', ok tka'yin jun b'ujb'il tu'n jun aj Egipto ti'l jun t-xjalil Moisés. B'e'x okx tlimo'n Moisés tib' te kolil, ex b'e'x kub' tb'yo'n aj Egipto. ^l ²⁵Tu'n b'ant tu'n, kub' tb'isin Moisés qa akutaq tz'el kyniky'jo t-xjalil te, qa attaq toklin tu'n Dios tu'n kytzaqpajjo t-xjalil tjaq' tkawb'il aj Egipto. Me mix ele kyniky' te.

²⁶Tojxi junxil q'ij, ok tka'yin Moisés kab'e aj Israel nchi b'ujintaq, ex i el tpa'n, ex tq'ma: Kyxjalil kye' kyib'. ¿Titzin qu'n nchi b'ujintza? ^m

²⁷Me atzin tej nb'ujintaq ti'l tuk'a, b'e'x etz limo'n Moisés tu'n, ex tq'ma: ¿Ankyenaj te s-ok q'onte te nim toklin ex te kawil qxola? ²⁸¿Ma taja tu'n nkub' tb'yo'n tze'nkuj tkub' tb'yo'njij jun aj Egipto ewe? ⁿ

²⁹Tej tb'inte Moisésjo ikyjo, b'e'x tzaj xob', qu'n kyja'taq tel tqanil, ex b'e'x oq, ex xi' toj tx'otx' te Madián. Antza, najan tze'nku jun b'etin xjal, ex ok meje tuk'a jun qya, ex itz'l'je kab'e tk'wal. ^o

³⁰Tb'ajlinxi' ka'wnaq ab'q'e antza, tej tok tyek'in jun angel tib' toj tq'aq'il tqan tx'i'x tzunxtaq nk'ant wen, tojjo jun tzqij tx'otx' ja nti' najb'il, a at tk'atzjo wutz, Sinaí tb'i. ³¹B'e'x jaw ka'yaj te Moisés ti'l'jjo otaq tlonte, qu'n tu'n mix ja' nkub'e b'ajetaqjo tqan tx'i'x tu'n q'aq'. ^p Atzaj te' tok laq'e tu'n tlontexix wen, xi tb'i'n tq'ajq'ojil twi' tAjaw Tkyaqil. Chi kyjalu'n: ³²Ayin we' kyDios ojtxe t-xjalila, ex ayin we' tDios Abraham, te Isaac, ex te Jacob. ^q

B'e'xsin ok ten Moisés lu'lil tu'n t-xob'il, ex mix jaw ka'yin.

³³Xitzin tq'ma'n tAjaw Tkyaqil te kyjalu'n: Q'inqemil t-xjab'a, qu'n atzin tx'otx' lu'n xjanxix wen. ^r ³⁴Twutzxix ma nli'y nya b'a'n ma tziy'x tu'n Ntanimat zach'i'n toj Egipto. Tzunx nchi lat'inx tze'n nche'x nb'i'n; tu'npetzi'n, ma chin k'ula kolil kyi'l. Atzin ja'lin, kxel nchq'o'n tzma Egipto kolil Ntanimat, chi Diosjo te Moisés. ^s

³⁵Ax te Moisésjo, a el kyiky'in ojtxe qxjalil, a aye ite'xtaq toj Egipto, ex otaq tzaj q'ma'n te: ¿Ankyenaj te s-ok q'onte te nim toklin ex te kawil qxola? ^t

Exla qa otaq tz'el i'jlin kyu'n aj Israel, chi Esteban, me ate Dios, tu'n angel, a ok tyek'in tib' toj tq'aq'il tqan tx'i'x, xi chq'onte Moisés, tu'n tok te nimxix toklin, ex te tzaqpillkye aj Israel toj Egipto. ³⁶Ex ate Moisés etz q'inkye ojtxe qxjalil toj tx'otx' Egipto, ^u ex tu'n b'ant nim techil tipin Dios tojjo tx'otx' anetzi'n, ex toj ttxuyil a', Chiky' tb'i, ^v ex tojjo tzqij tx'otx', ja' nti' najb'il. Jotxjo lu'n b'ant toj ka'wnaq ab'q'e. ^w ³⁷Ex ax Moisés xi q'mante kye aj Israel kyjalu'n: Axte qMan Dios k-elitz q'inte jun yolil Tyol Dios kyxola tze'nku we'. Il ti'l tu'n tkub' kynimi'n tkyaqil tyol. ^x

³⁸Ex axte Moisésjo ten kyuk'a aj Israel, aye ojtxe qxjalil, tojjo tzqij tx'otx' ja' nti' najb'il; ex tuk'a angel, a yolín tuk'a twi' wutz Sinaí; ex ax tzaj k'monte te

^{§7:18} Ex. 1:8. ^h ^{7:19} Ex. 1:10-11. ⁱ ^{7:19} Ex. 1:22. ^j ^{7:20} Ex. 2:2. ^k ^{7:21} Ex. 2:3-10. ^l ^{7:24} Ex. 2:11-12. ^m ^{7:26} Ex. 2:13. ⁿ ^{7:28} Ex. 2:14. ^o ^{7:29} Ex. 2:14-22. ^p ^{7:31} Ex. 3:1-3. ^q ^{7:32} Ex. 3:6. ^r ^{7:33} Ex. 3:5. ^s ^{7:34} Ex. 3:7-10. ^t ^{7:35} Ex. 2:14. ^u ^{7:36} Ex. 12:37. ^v ^{7:36} Ex. 14:1-29. ^w ^{7:36} Num. 14:33. ^x ^{7:37} Deu. 18:15.

Dios, aye! yol te chwinqil, tu'ntzi'n tzaj tq'ma'n qe.^y Tu'ntzi'n ikyjo, ax Moisésjo nim toklin.

³⁹Me mix kub' kynimin kye ojtxe qxjalil, qala' b'e'x el kyijlin, ex kyajtaq tu'n kyaj meltz'aj toj Egipto. ⁴⁰Ex tej tkyij ten Moisés twi' wutz Sinai yolil tuk'a Dios, b'e'x xi kyq'ma'n te Aarón: B'inchinkuy txqan qdiosa, tu'n tmojin kuk'i'y, qu'n nya b'i'n qu'n, ti' ma b'ajte Moisés, a s-etz q'inqe'y toj Egipto.^z

⁴¹Tu'npetzi'n, chi Esteban, kub' kyb'inchin jun twutzb'i'yil ikyjo tze'nku waxk, tu'n tok te kydios. Kub' kyb'yo'n alu'mj te aq'b'il chjonte, ex kub' kyiky'sin jun nintz q'ij ti'j tumil tb'ij kydios, a ayex i kub' b'inchinte.^a

⁴²Tu'npetzi'n, b'e'x el tlaq'b'in te Dios tib' kyil'j, ex xi tq'o'n amb'il kye, tu'n kyk'ulin kywutz qe che'w te twutz kya'j, qu'n ikytzi'n tz'ib'in tojjo u'j kye yolil Tyol Dios:

Ayi'y aj Israel,
twutzxix qa kub' kyb'yo'n alu'mj te
chojb'il kyila,
ex tu'n t-xi kyq'o'n oyaj toj
ka'wnaq ab'q'e,
tej kyb'eta toj tzqij tx'otx'!

Me nti' tajb'in, qu'n nya te we'y
tzaje kyq'o'ni'y tkyaqiljo lu'n,

⁴³qala' kye kydios, a kub' kyb'inchin.
Ex icy' kyiqi'n tq'uqiljo kydios,
Moloc tb'i, tej kyb'eta toj tzqij
tx'otx'!

Ex i k'uli'n twutz tche'w juntl
kydios, Refán tb'i,
ayetzin kydiosji'y, a ayexi i kub'
b'inchinte tu'n kyk'uli'n
kywutz.

Tu'npetzi'n, kchi xel nxo'n toj junxil
tx'otx' najchaq wen, a lu at tзма
ti'jxi Babilonia.^b

⁴⁴Ayetzi'n ojtxe qxjalil, kyojjo q'ij anetzi'n, tkub'taqjo jun ja te na'b'l Dios kyu'n, a xb'alin tten, a iqintaq kyu'n, tej kyok ten b'etil tojjo tzqij tx'otx' ja' nti' najb'il. Atzi'n ja, kub' b'inchin

tze'nkuxjo tzaj tq'ma'n Dios te Moisés tu'n tkub' b'inchit, tze'nkuxjo a otaq tz'iwle tu'n Moisés twi' wutz Sinai.^c

⁴⁵Tzaj kytzyu'n ojtxe qxjalil, a ojtxe ja te na'b'l Dios, a iqintaq kyu'n, ex ayetzi'n i ul tuk'a Josué, tzaj kyi'n kyuk'a, tej tkanb'itjo tx'otx' lo, Canaán tb'i, a kytx'otx'jo txqantl xjal aj il, ayej xi xo'n kywutzjo qxjalil, tu'n Dios.^d Ikytzi'n b'ajjo, te' na'mx'taq tiz'tje David.

⁴⁶Atzi'n te' tok David te nmaq kawil, b'a'n ele twutz Dios, ex tajtaq tu'n tkub' b'inchin jun najb'il, ja' tu'ntaq tnajane qMan Dios te jun majx.^e ⁴⁷Me nya David kub' b'inchin te' tnejil ja te na'b'l Dios, qala' a tk'wal, Salomón tb'i,^f ⁴⁸exla qa nyatza najle te qMan Dios, a nimxix toklin, kyojjo ja, a b'inchin kyu'nxjal; qu'n ikytzi'n tq'ma jun yolil Tyol Dios kyjalu'n:

⁴⁹⁻⁵⁰A weji'y nq'uqil kya'j,
ex atzin tx'otx' kykub'il nqa'n,
ex ayin we' B'inchilte tkyaqiljo lo.
Tu'npetzi'n, ¿Tze'ntzin tten nja'y
k'wel kyb'inchin?
ex ankye' nnajb'ila te ajlab'l ktzajil
kyq'o'n? chi tAjaw Tkyaqiljo.^g

⁵¹Me ayetzin kye!, kukxjo mi n-okx toj kywi'y. Mina nxi kyb'i'n, ex nti' nimb'il toj kyanmi'n; qu'n noqx nchi q'ojli'y ti'j Xewb'aj Xjan ikyqexji'y tze'nku ojtxe qxjalil.^h ⁵²Tkyaqilx yolil Tyol Dios ojtxe, aye! i yolín ti'jjo tulil Jesús, a xjanxix, i ok yiso'n kyu'n ojtxe qxjalil, ex aye! i kub' b'yon kye. Me ayetzin kye!, mix ele kyniky'a te, qa nya tumiljo anetzi'n, qu'n atzin te! tul Jesús, i ok meltz'aja ti'j, ex b'e'x kub' kyb'yo'n. ⁵³¿Me tze'nx tten, ayi'y aj Israel? Aye! ojtxe qxe'chil tzaj tzyu'nte tkawb'il Dios noq kyu'n qe angel, me ayetzin kye! mina nkub' kynimi'n.

Tej tkub' b'yo'n Esteban tu'n ab'j

⁵⁴Tej kyb'inte xjaljo yol lo, b'e'x jaw kyiky'in, ex ox chi ju'ch'inx kyste, tu'n kyq'oj ti'j Esteban. ⁵⁵Me ante

^y7:38 Ex. 19:9-20:17; Deu. 5:1-33. ^z7:40 Ex. 32:1. ^a7:41 Ex. 32:2-6. ^b7:43 Am. 5:25-27. ^c7:44 Ex. 25:9, 40. ^d7:45 Jos. 3:14-17. ^e7:46 2Sa. 7:10-16; 1Cr. 17:1-14. ^f7:47 1Re. 6:1-38; 2Cr. 3:1-17. ^g7:49-50 Is. 66:1-2. ^h7:51 Is. 63:10.

Esteban, qu'n nojnintaq te' tanmin tuk'a Xewb'aj Xjan, xi tka'yin toj kya'j, ex tli tqoptz'ajiyil Dios, junx tuk'a Jesús, wa'ltaq toj tman q'ob' Dios.

⁵⁶Tb'ajlinxi' ikyjo, tq'ma:

iKyka'yintza! Loqi'n nchin ka'yin kyi'ljjo kya'j jaqleqe, ex ti'ljjo Klolqe Jesús, a Tk'wal Ichin, at toj tman q'ob' qMan Dios.

⁵⁷Me ayetzin kyej xjal, b'e'x ok kymaqsi'n kyxkyin, ex b'e'x i jaw xch'in kujxix wen, ex ok tilj ti'lj Esteban.

⁵⁸Exsin q'i'n Esteban ti'ljxi tnam, ex ok xo'n tu'n ab'j. Ex ayetzin ok b'yonte, kyij kyoqxen'i'n tal kykami'x tuk'a jun ku'xin, Saulo tb'i.

⁵⁹Tzmataq n-ok xo'n Esteban tu'n ab'j, me b'e'x jaw na'n Dios kyjalu'n: Tzyu'nxa wanmi'n Ay, wAjaw Jesús.

⁶⁰Ex b'e'xsin kub' meje Esteban, ex jaw xch'in kujxix wen, ex tq'ma: iAy, wAjaw, najsinkujiy il nb'ant kyu'n xjal lo!

Tej tb'aj tq'ma'n ikyjo, b'e'x el kyim.

Tej tel kysipin nimil kyib' tu'n tpaj Saulo

8 ¹⁻²Nmojintaq te Saulo antza tuk'a tumil, tze'n tu'n tkyime Esteban. Ite' junjun nimil i kyij muqulte, ex ox chi oq'xix wen ti'lj.

Tojxjo q'ij anetzi'n, xi xkye jun joyb'il q'oj ti'lj Ttanim Dios, a attaq toj Jerusalén. Kykyaqilx nimil xi kysipin kyib' toj tkyaqil tx'otx' te Judey ex Samaria. O'kqex tsanjil i kyij toj Jerusalén. ³Atzin te Saulo ok ten jyoalkye nimil, ex n-okxtaq kyojile' ja, tu'n kyetz q'i'n ichin ex qya, tu'n kykux q'o'n toj tze. ⁴Me ayetzin kyej tu'ntaq kyex toj Jerusalén, b'e'x ok ten q'malte Tyol Dios te kolb'il, ja'chaqjo nchi b'ete.

Tej tyolin Lip Tb'anil Tqanil ti'lj Jesús toj tnam Samaria

⁵Atzi'n jun kyuk'a, a Lip tb'i, b'e'x xi' tojjo tnejil tnam toj tx'otx' te Samaria, ex ok ten yolil ti'lj Crist. ⁶Ok

kychmo'nxjal kyib', ex kykyaqilx i b'inxix wen ti'ljjo tq'ma Lip, qu'n ok kyka'yin nim techil tipin Dios b'ant tu'n. ⁷At txqan xjal attaq taq'nil tajaw il toj kyanmin, b'e'x i q'anit, ex ayetzaj taq'nil tajaw il tzunxtaq chi xch'in wen, tej kyetz. Ex ikyxjo, nimxtaq xjal otaq tz'el kyim tanmin kyqan ex kyq'ob', junx kyuk'a kox, b'e'x i q'anit. ⁸Tu'n ikyjo, nim tzaljb'il ten toj kyanmin xjal te' tnam anetzi'n.

⁹Me attaq jun ichin yuxtaq antza, Simun tb'i. Otaq sb'un kyi'ljxjal te Samaria, ex otaq tz'ok tq'o'n tib' te jun xjal nim toklin. ¹⁰Aye ichin, aye qya, ex majqex k'wal nchi b'inxix wen ti'taqjo ntq'ma'n Simun, ex kykyaqilx q'mante: Apen tej lu'n nq'umle Nimxix Tipin Dios Tuk'a, chi chi xjaljo.

¹¹Ex nkub' nimintaq, qu'n tu'n ttyuxb'in otaq sb'un kyi'lj toj ila' ab'q'e. ¹²Me xi kynimi'n yol te Tb'anil Tqanil tq'ma Lip ti'ljjo Tkawb'il Dios ex ti'lj Jesucrist, ex i ku'x ichin ex qya toj a', te jawsb'il a'. ¹³Ex majx Simun nimin, ex ku'x toj a' te jawsb'il a'. Ok lipe ti'lj Lip, ex b'e'x jaw ka'yilaj kyi'ljjo nim techil tipin Dios tli.

¹⁴Tej kyb'inte tsanjil, a ite'taq toj Jerusalén, qa otaq chi nimin aj Samaria Tyol Dios, b'e'xsin xi sma'n Pegr ex Juan antza. ¹⁵Tej kykanin, i na'n Dios kyi'lj nimil te aj Samaria, tu'n t-xi kyk'mo'n Xewb'aj Xjan toj kyanmin, ¹⁶qu'n na'mtaq t-xi tq'o'n Dios a Xewb'aj Xjan kye; noq o'kx i ku'x toj a' te jawsb'il a' ti'lj tb'i Jesús, a tAjaw Tkyaqil.

¹⁷Kub'tzin kyq'o'n Pegr ex Juan kyq'ob' kyib'ajxjal aj Samaria; ikytzi'n, b'e'x okx Xewb'aj Xjan toj kyanmin.

¹⁸Tli Simun, a yuxtaq, tyek'b'il tib' Xewb'aj Xjan, tej tkub' kyq'o'n tsanjil kyq'ob' kyib'ajxjal. Tu'ntzi'n ikyjo, xi tsuqin pwaq te chojb'il kye tsanjil, ¹⁹ex tq'ma: iEx ikyxjo we'; kyq'ontza wokli'n, tu'ntzintla, aj tkub' nq'o'n nq'ob'a tib'aj a'lchaqx kye xjalz, kxel nq'o'n Xewb'aj Xjan toj kyanmin!

¹8:3 Kyb'i. 22:4-5; 26:9-11.

²⁰Me xitzin ttzaq'win Pegr kyjalu'n: Knajila junx tuk'a tpwaga, qu'n ma kub' tb'isi'n tu'n tlaq'etjo toyaj Dios tuk'a tpwaga. ²¹Nti' te toklin tu'n t-xi tk'mo'n toyaj Dios, qu'n nya jikyin ta'ye tanmi'n twutz qMan Dios. ²²Tzaqpinkjiy nya b'a'n tumil tb'isa, ex kub'sin twutza te Dios, qapetla aku kub' tnajsin tila tu'n t-xima ikyjo, ²³qu'n n-ok nka'yi'n qa nchyo'nxi tk'u'ja qi'ja, ex a il tzyultiy, chi Pegr.

²⁴Xitzin ttzaq'win Simun kyjalu'n: Kux chi na'n Diosa wi'ja, tu'ntzintla mi tziky'e wi'ja tkyaqiljo ma b'aj kyq'ma'n we'y.

²⁵Tej tb'aj kyq'ma'n tsanjil Tyol Dios junx tuk'a' otaq tziky'x kyil', oktzin tentz q'malte Tb'anil Tqanil toj tkyaqil tx'otx' te Samaria. Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x i meltz'aj Jerusalén.

Tej t-xi tnimin jun aj Etiopía Tb'anil Tqanil Jesús

²⁶Otaq b'ajjo ikyjo, jun t-angel tAjaw Tkyaqil xi tq'ma'n te Lip kyjalu'n: B'inchinku tb'a, ex kux txi'y kub'l tojjo b'e nxi' Jerusalén, tu'n tkanin toj tnam Gaza, chi angel. N-iky'xjo b'e anetzi'n toj tx'otx' nti' najb'il toj.

²⁷B'ajtzin tb'inchin Liptz tib', ex b'e'x xi', ex ok tk'ulb'in tib' toj b'e tuk'a jun ichin te Etiopía, jun aj kawiljo ichin anetzi'n, k'u'l pwaq te jun qya, a nmaq kawil te Etiopía. ²⁸Otaq meltz'aj k'ulil twutz Dios toj Jerusalén, ex otaq tz'ajtz tu'n tkanin toj tnam. Q'uqletaq toj tkarwaj, ex n-u'jintaq jun u'j tz'ib'in tu'n Isafas, a yolil Tyol Dios ojtxe.

²⁹Xi tq'ma'n Xewb'aj Xjan te Lip kyjalu'n: Kux txi'y, ex laq'eka tk'atzjo karwaj. ³⁰Tej tok laq'e Lip, xi tb'i'n tq'ajq'ojil twi' ichin aj Etiopía, a tzuntaq n-u'jin jun u'j, a tz'ib'in tu'n Isafas, a yolil Tyol Dios ojtxe. Xitzin tqanin Lip te: ¿Tzuntzin el tniky'a ti'jjo ntu'ji'n?

³¹Tzajtzin ttzaq'win aj Etiopía: ¿Tze'n tten aj tel nniky'a te, ex mix a'l ntzaj chiky'b'inte we'y?

Xi tq'ma'n, tu'n tjax Lip toj tkarwaj, ex tu'n tkub' qe junx tuk'a. ³²Atzi'n Tyol Dios, a ntu'jintaq ikytaq ntq'ma'n kyjalu'n:

Xi qi'i'n ikyjo tze'nku jun tal rit nxi b'iyb'aj;

ex noq nkub' tayo'n tze'nku jun tal tal rit, tze'n n-el mitzet tsmal.

Ex xi tziy'in ti'chaqjo tu'n tiky'x ti'j.

³³Kub' mutxe, ex nya toj tumiljo kub' b'inchin ti'j.

¿Me ankye aku yolín kyil'jo tk'wal? Nti', qu'n b'e'x jatz xb'oqin tchwinqil toj tx'otx', chi Isafas.^j

³⁴Xitzin tqanin aj Etiopía te Lip: B'inchima xtalb'il. Q'mantzi'n we'y; ¿Anqil'j nyoline' ojtxe yolil tojjo yol lu'n; ma ti'jxpela moj qa ti'j junxil'j?

³⁵Xitzin tchiky'b'in Lip ja'xjo tzaje xkye tu'jit Tyol Dios tu'n aj Etiopía, exsin xi tq'ma'n Tb'anil Tqanil ti'j Jesús.

³⁶Tb'ajlinxi' ikyjo, tej kypon kanin toj jun tx'otx' ja' attaq a', xitzin tq'ma'n tej aj Etiopía kyjalu'n: Atpe te a' tzalu'n. ¿Atpela tky'i tu'n nku'xa toj a' te jawsb'il a'? ³⁷Xi tq'ma'n Lip kyjalu'n: iB'a'n! Qa ma kub' tnimin Tyol qMan Dios tuk'a tkyaqil tanmi'n.^k

Xitzin ttzaq'win aj Etiopía: Ma tz'el nniky'a te. Tu'npetzi'n, ma txi nnimi'n, qa ate Jesús Tk'wal qMan Dios.

³⁸Xitzin tq'ma'n tu'n tkub' we' karwaj. I ku'x toj a' kykab'ilx, te jawsb'il a' tu'n Lip. ³⁹Tej kyjatz toj a', b'e'x xi qi'i'n te Lip tu'n Xewb'aj Xjan. Antej aj Etiopía mix tlonte juntl majl, me nojnín tanmin tu'n tzaljb'il, xi ti'n tb'e.

⁴⁰Noq tna'b'inku Lip, noq atl toj tnam te Azoto. Iky'xsin tojile' junjun tnam q'malte Tb'anil Tqanil, ex ikytzi'n, kanine toj tnam te Cesarea.

Tej tkub' tnimin Saulo Tb'anil Tqanil Jesús

(Kyb'i. 22:6-16; 26:12-18)

9 ¹Ikytaqtzin nb'ajjo, me atzinte Saulo tzunxtaq njoyon te' tumil,

^j 8:33 Is. 53:7-8. ^k 8:37 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 37.

tze'n tu'n kykyime nimil ti'j tAjaw Tkyaqil. Tu'npetzi'n, xta'l'j tuk'a tnejilxix pale, ²ex xi tqanin jun u'j tu'ntzintla at toklin, aj t-xi' kyojjo ja te na'b'l Dios toj tnam te Damasco, jyolkye ichin ex qya nimil, tu'n kytzaj ti'n, ex tu'n kyokx tq'o'n toj tze toj Jerusalén. Ex b'e'x xi antza.

³Me tej nqayintaq ta' tk'atz Damasco, xi tka'yin jun tqoptz'ajiyil tzaj, tzaj toj kya'j, ex noq tna'b'inkux noq attaql ti'jile. ⁴Tu'ntzi'n, b'e'x kub' lank'aj Saulo twutz tx'otx', ex xi tb'i'n jun tq'ajq'ojil twi' jun a'la tq'ma kyjalu'n: Saulo, Saulo, ¿Ti'n wila ma chin el tiky'i'n?

⁵Xitzin tqanin Saulo: ¿Ankye te, Tata? Tzajtzin ttzaq'win: Ayin weji'y, Jesús; ayinxji'y, a ma chin el tiky'i'n. Axa n-ok q'o'nte jun mib'in ti'jxa, ikyx tze'nku jun wakx nkjo'n, aj tok twa'b'i'n jun ma juch' kxb'il, ex aj qa nya tumiljo nb'ant tu'n.¹

⁶Tu'n ikyjo, b'e'x jaw lu'lin Saulo, ex tuk'a txqan t-xob'il, xi tqanin kyjalu'n: Tata, ¿Titzin te taj tu'n tkub' nb'inch'i'n?

Ex tzaj ttzaq'win Jesús te: Kux jaw we'ksa, ex kux txi'y toj Damasco. Antza ktzajil q'ma'ne tey, ti' tu'n tkub' tb'inch'i'n.

⁷Ayetzin kyej nchi b'ettaq tuk'a Saulo, b'e'x i xob'x kye', qu'n tu'n otaq kyb'i tq'ajq'ojil twi' jun a'la, me nti' jun otaq kyli.

⁸Tb'ajlinxi' ikyjo, jaw we'ks Saulo, me atzaj te' tjaw tjqo'n twutz, mix b'antil tka'yin. Tu'n ikyjo, noq xi xko'n, ex xi q'i'n toj Damasco. ⁹Antza tene oxo q'ij, me mix ka'yine, mix wa'ne, ex nti' ch'in tk'wa' b'aj.

¹⁰Tojx Damasco, najletaq jun nimil, Ananías tb'i, a otaq tz'ok jun twutziky' tu'n tAjaw Tkyaqil, a q'mante te: iAnanías!

Tzajtzin ttzaq'win Ananías: Loqi'n lo, wAjaw.

¹¹Xitzin tq'ma'n tAjaw Tkyaqil te: Kux jaw we'ksa, ex kux txi'y tojjo b'e, Jiky'in tb'i, ex qanixa toj tja Judas ti'j jun ichin, Saulo tb'i, te aj tnam Tarso. Lu nna'n

Dios, ¹²ex ma tz'iwliy tu'n toj twutziky', qa ma tz'okxa, ex qa ma chi kub' tq'o'n tq'ob'a tib'aj, tu'n tka'yin juntl majl.

¹³Tej tb'inte Ananías ikyjo, tq'ma: wAjaw, ila' o yolin ti'l'jjo ichin anetzi'n, ex ti'l'jjo tkyaqil nya b'a'n o b'ant tu'n toj Jerusalén, a xjan Ttanima. ¹⁴Ex atzi'n ja'lin, ma tzul tzalu'n tuk'a toklin q'o'ntz ky'u'n kynejil pale, tu'n kyxi q'i'n toj tze kykyaqilxjo nchi na'n ti'j tb'i'y.

¹⁵Me ante tAjaw Tkyaqil xi tq'ma'n: Kux txi'y, qu'n ma sk'etjo ichin wu'n, tu'n tyolin wi'ja kye xjal te junxil tx'otx', kye nmaq kawil, exsin kye' aj Israel. ¹⁶Ok kxel nyek'in te, tkyaqiljo qa nimx tu'n tiky'x tu'n, noq tu'n npaja.

¹⁷Xitzin Ananías tojjo ja, ja' ta'yetaq Saulo. Tej tokx, i kub' tq'o'n tq'ob' tib'aj, ex xi tq'ma'n: Ay, werman Saulo, ate Jesús, a tAjaw Tkyaqil, aj s-ok tyek'in tib' tey toj b'e, te' tu'ntaq ttzaja; atzin saj chq'o'n weji'y, tu'n tb'ant tka'yin juntl majla, ex tu'n tnoj tanmi'n tuk'a Xewb'aj Xjan.

¹⁸Texjo or anetzi'n, b'e'x el jolpaj muj ti'j twutz Saulo, ikyjo tze'nku tmup'il ix'i'n. Tu'ntzin ikyjo, b'e'x b'antl tka'yin, b'e'x jaw we'ks, ex ku'x toj jun a', te jawsb'il a'. ¹⁹Tb'ajlinxi' ikyjo, ok ten wa'l, ex ul tipin; ex kyij ten jun jte'b'in q'ij kyuk'a nimil najleqetaq toj Damasco.

Tej tyolin Saulo Tyol Dios toj tnam Damasco

²⁰B'e'x xi t-xiky'b'in Saulo, tu'n tyolin kyojile ja te na'b'l Dios, ex tq'ma qa a Crist, Tk'wal Dios. ²¹Kykyaqiljo i b'inte, b'e'x i jaw ka'yilaj, ex kyq'ma: ¿Ma nya antej lu'n, a nb'letaq iky'il kye nimil toj Jerusalén, ex kyi'l'jjo nchi yolintaq ti'j tb'i Jesús? Ex ¿Ma nya axjo ul tzalu'n tzyulkye nimil ex q'olkye toj kyq'ob' kynejil pale?

²²Me ante Saulo, njaw tinxix tib' tu'n tyolin, ex tuk'a tkyaqil tipin tq'ma qa a Jesúsjo Crist, a Kolil. Tu'npetzi'n, b'e'x i jaw naj Judiy tu'n, a najleqetaq toj Damasco.

¹9:5 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ite' junjun tnej te v. 5 ex 6.

Tej tel oq Saulo kywutz aj Judiy

²³Tb'ajlinxi' ila' q'ij, i kyij b'ant Judiy, tu'n tkub' b'yet Saulo, ²⁴me b'e'x kanin te Saulo ti'j. Ayetzin b'iyil nkub'taq kyyo'n q'ijl ex qniky'in ttxanila tnam, tu'n tkub' b'yet. ²⁵Me ayetzin nimil kux kyq'o'n Saulo toj jun ma tij chi'l, ex toj qniky'in, kutz kyq'o'n tib'aj tape, a b'inchinkstaq ti'jile tnam. Ikytzin tene Saulo, tej tzaqapaj. Ex xi' Jerusalén.^m

Tej taj Saulo tu'n tkanin toj tnam Jerusalén kyuk'a nimil

²⁶Atzi'n tej tkanin Saulo antza, tajtaq tu'n tok tchmo'n tib' kyuk'a nimil, me kykyaqil attaq kyxob'il te, ex mix xi kynimin qa otaq tz'ok te nimil.

²⁷Me a Bernabé xi q'inte, ex xi' tuk'a tzmax kywutz tsanjil. Xi tq'ma'n kye qa otaq tz'iwle tAjaw Tkyaqil tu'n Saulo toj b'e, ex qa otaq chi yolin, ex qa otaq yolin Saulo ti'j Jesús tuk'a tkyaqil tipin toj Damasco.

²⁸⁻²⁹Ikytzin, b'e'x kyij Saulo toj Jerusalén junx kyuk'a tsanjil. Yolin, ex ch'otj Saulo kyuk'a Judiy, ayej griego kyyol, ti'j tAjaw Tkyaqil tuk'a tkyaqil tipin. Me ayetzin kyej Judiy kyajtaq tu'n tkub' kyb'yo'n. ³⁰Atzi'n tej tel kyniky' nimil ti'jjo tu'ntaq tiky'x ti'j Saulo, b'e'xsin xi kyintz toj tnam Cesarea, ex antzintza, xi sma'n, tu'n tkanin tzma toj tnam Tarso.

³¹Tu'n nti'taq tq'oj Saulo kyi'j, ch'iyjo Ttanim Dios toj tkyaqil tx'otx' te Judey, Galiley ex Samaria. Nimx i tzalaj, ex ch'iyjo kynimb'il, ex najleqetaq tuk'a kymutxb'il kyib' twutz qMan Dios, qu'n tu'n nimintaq kyu'n, ex attaq tchewil Dios kyi'j. Tu'n ikyjo, ex tuk'a tmojb'il Xewb'aj Xjan, ch'iyie kyb'aj.

Tej tkub' q'anit Eneas

³²Atzin te Pegr tzuntaq nb'et te' q'olb'il kye nimil, ex xta'j lol kye' najleqetaq toj tnam Lida. ³³Antza el jyete jun ichin tu'n, Eneas tb'i, a otaq

b'aj wajxaq ab'q'e tkub'lin tzyet tu'n jun yab'il. Tu'ntzi'n, ku'xleta'q twi' jun watb'il, ex minataq njaw yekj.

³⁴Xitzin tq'ma'n Pegr te kyjalu'n: Eneas, ate Jesucrist k'wel q'anin tey. Kux jaw we'ksa, ex chmo'nks tal tku'xb'ila.

B'e'xsin jaw we'ks Eneas, ³⁵ex kykyaqilxjo najleqetaq toj Lida ex toj tnam Sarón kyli, tej tjaw we'ks. Tu'npetzi'n, b'e'x i nimin ti'j tAjaw Tkyaqil.

Tej tjaw anq'in Dorcas juntl majl kyxol kyimnin

³⁶Kyojjo q'ij anetzi'n, attaq jun qya nimil toj tnam te Jope, Tabita tb'i; atzin toj griego, Dorcas tz'elpine. Atzaj qya anetzi'n o'kxtaq taq'i'n tu'n tb'inchin jun b'a'n, ex tu'n tmojin kyuk'a yaj. ³⁷Me b'e'x yab'te, ex b'e'x kyim. Atzaj te' tb'aj txjo'n ti'j, kub' q'o'n toj jun ja te tkab' kol.

³⁸Tej kyb'inte nimil qa antza ta'yetaq Pegr toj Lida, ex qu'n tu'n nqayintaq ite'ye, xi kychq'o'n kab'e ichin q'malte te: Liwey ku tzaja quk'iy toj Jope, chi chi'.

³⁹B'e'xsin xi' Pegr kyuk'a. Atzaj te' tkanin, b'e'x jax k'le'n tojjo ja, ja' ta'yetaq t-xmilil Dorcas. Ex b'e'x xi laq'e. Ila' meb'e qya nchi oq' wen, ex xi kyyek'in jni' xb'alin ex txo'wb'aj, a otaq chi b'ant tu'n Dorcas, te' itz'taq.

⁴⁰Me b'e'x i etz tchq'o'n Pegr kykyaqilx pe'n. Kub'tzin meje, ex na'n Dios. Xitzin tka'yintzjo kyimnin ex tq'ma: We'ksa, Tabita.

I jawtzin tjq'o'n tej qya twutz. Atzaj te' tiwle Pegr, b'e'x jaw qe. ⁴¹Jaw ttzyu'n Pegr tq'ob', ex jaw tjku'u'n. I xi tq'olb'in meb'e qya junx kyuk'a txqantl nimil, ex xi tq'ma'n: Lu Tabita lo; ex itz'l.

⁴²El tqaniljo lo toj tkyaqil tnam te Jope, ex nimx txqan xjal nimin ti'j tAjaw Tkyaqil. ⁴³Atzin te Pegr, ila' q'ijl kyij te' toj tnam toj tja jun b'inchil tz'u'n, Simun tb'i.

Tej kynimin junjunxjal, a nya Judiy

10 ¹Attaq jun ichin toj tnam te Cesarea, Cornelio tb'i, nejinel

^m 9:25 2Co. 11:32-33.

kywutz jun ch'uq xo'l q'aq', Italiano tb'i.
²Wenxixtaqjo ichin anetzi'n, junx tuk'a t-xu'jil ex kyuk'a tk'wal; b'a'ntaq chi k'ulin twutz Dios, me na'mtaq kynimin Tb'anil Tqanil ti'j Jesús. Exsin nimtaq pwaq nxi tq'o'n te mojb'il kye Judiy, ex kukxtaq nna'n Diosjo.

³Jun maj, b'alaqa otaq tz'ok oxo or te qale, ok jun twutziky'. Tlixixjo jun t-angel Dios n-okxtaq tojjo ja, ja' ta'yetaq, ex ntq'ma'ntaq kyjalu'n: iCornelio!

⁴Atzin te Cornelio xi kyim ti'jjo angel, ex tuk'a nim t-xob'il, xi tqanin: ¿Ti'n te taj, Tata?

Xitzin ttzaq'win angel kyjalu'n: O tzaj tb'i'n Dios tkub'sb'il twutza, ex ma tli mojb'il, a ma txi tq'o'n kye yaj.

⁵Tu'npetzi'n, chq'onxa jun a'la toj tnam te Jope, tu'n ttzaj Simun, a ojtzqi'n tuk'a juntl tb'i, Pegr. ⁶Lu' at tk'atz ttxuyil a' toj tja Simun, jun b'inchil tz'u'n.

⁷Atzin te' t-xi' angel, a otaq b'aj yolin tuk'a, tzaj ttxko'n Cornelio kab'e taq'nil ex jun xo'l q'aq' wenxix, ex q'uqle tk'u'j kyil'j. ⁸Atzin te' tb'aj tq'ma'n tkyaqil ti'jjo otaq b'aj, b'e'x i xi tchq'o'n tzma Jope.

⁹Toj junxil q'ij, b'alaqa otaq tz'ok kab'laj, tzuntaq nchi b'etjo aye xjal, ex te' ch'ixtaq kykanin tzma Jope, jax te Pegr na'l Dios tzma twi' ja. ¹⁰Attaq wa'yaj ti'j, ex tajtaq tu'n twa'n. Me tzunxtaq nb'inchajtztaq twa, texjo tok jun twutziky'. ¹¹Xi tka'yin, tej t-xi jaql kya'j, ex kutz liky'iky'in twutz tx'otx' ikyjo tze'nku jun iqb'il, xmo'nqetaq kyib'jo ttxa'n. ¹²Tojjo iqb'il anetzi'n, attaq ila' wiq txuk kyuk'a kyaje kyqan, junx kyuk'a kan, exqe txuk b'a'n chi lipin. ¹³Ex xi tb'i'n tq'ajq'ojil twi' jun a'la, a tzaj tq'ma'n: We'ksa, Pegr. B'yo'nqekujij txuk lo, ex chyo'nqexa.

¹⁴Xi ttzaq'win Pegr: iMina wAjaw! Mix jun majx o chin chyo'n we' ti'jjo chib'j, a mi ntziyajt tu'n tchyo'ljtz qxola, qu'n ikytzin ntq'ma'n kawb'il te Tu'jil Tyol Dios.

¹⁵Yolin juntl majljo tq'ajq'ojil twi' jun a'la, ex tq'ma: Me ante ja'lin, wen tchyo'ljtzjo, a nya wentaq tchyo'ljtz

ojtxe, qu'n ate Dios o q'mante qa wen. Tu'npetzi'n, mina tz'ok tq'o'n te nya wen.

¹⁶Oxe maj b'aj yolin ikyjo. Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x jax liky'iky'in tej iqb'il toj kya'j.

¹⁷B'e'xsin jaw b'isin Pegr, ex kub' t-ximin tze'ntzila tz'elpine' wutziky' anetzi'n. Tzuntaqtzin b'isin, tej kykani'n ichin ttzija, aye' xi tchq'o'n Cornelio. Tzuntaq nchi qanlaj ti'j tja Simun. ¹⁸Tej kykanin, kujxix xi kyqanin qa antza ta'yetaq Simun, a ojtzqi'ntaq tuk'a juntl tb'i, Pegr.

¹⁹Me tzunxtaq nb'isin Pegr ti'jjo twutziky', tzaj tq'ma'n Xewb'aj Xjan te kyjalu'n: iKa'yinx! Oxe ichin nchi jyon ti'ja. ²⁰We'ksa, kux ku'xa, ex kux txi'y kyuk'a; ex mina ja ka'min tk'u'ja, qu'n ayin we' xin tzaj chq'onkye.

²¹B'e'xsin ku'tz Pegr, ex xi tq'ma'n kye ichin: Ayin wejij'y a nchin kyjyo'n. ¿Titzin xi ula lolte?

²²Xitzin kytzaq'win: Ma qo ula ti'j tb'i Cornelio, jun nejinel kywutz xo'l q'aq', jun ichin tz'aqlexix, at tchewil Dios ti'j, ex k'u'ljlinxix kyu'n kykyaqil aj Judiy. Jun t-angel Dios q'mante te, qa iltaq ti'j tu'n t-xi txketa, tu'ntzintla t-xiy tzma tja, tu'n tok tb'i'n, ti' tu'n t-xi tq'ma'n te.

²³I okxsin q'i'ntz tu'n Pegr tuja, ex antza i kyije tojjo qniky'in anetzi'n. Toj junxil q'ij, xi' Pegr kyuk'a, ex xi lipe jun jte'b'inl nimil, aye' najleqetaq toj Jope.

²⁴Tojxi tkab' q'ij, i kanin toj Cesarea, ja' nyontaq Cornelio kyil'j, junx tuk'a jun ch'uq t-xjalil ex qe' tuk'a, aye' otaq chi tzaj ttxko'n.

²⁵Tej tkanin Pegr, etz Cornelio q'olb'ilte, ex b'e'x kub' meje, tu'n tk'ulin twutz. ²⁶Me ante Pegr xi tq'man te, tu'n tjaw we'ks. Chi' kyjalu'n: We'ksa, qu'n ex ichinqin we' tze'nkuxjo ay.

²⁷Nchi yolintaq, tej kyokx tuja, ex xi tka'yin Pegr txqan xjal ch'uqleqetaq.

²⁸Xi tq'ma'n Pegr kye: B'i'n kye' kyu'n, qa nya wen toj qkawb'ila awo'y Judiyqo'y, tu'n tok qmujb'in qib'a kyuk'a xjal nya Judiyqe, tze'nku ayi'y, ex nya wen tu'n qokxa toj kyja. Me ante Dios ma tzaj xnaq'tzinte we'y toj jun wutziky',

qa nya b'a'n tu'n tel wiky'i'n jun a'la, mo tu'n tok nq'o'n te nya wen. ²⁹Tu'npetzi'n, noqx te' saj q'ma'n we'y tu'n wula, b'e'x ãin tzaja, ex mi xjaw ka'min nk'u'ja. Wajtzintza tu'n nb'inti'y, tiqu'n ãin tzaj kytxko'n.

³⁰Xi ttzaq'win Cornelio: Ma b'ajxi kyaje q'ij, b'alaqa ikyx orjo tze'n ja'lin, loqintaq we' inti'n toj nja'y. Nchin pa'ntaqa wa'yaj, te na'l Dios te qale, tej tok tyek'in jun ichin tib' nwutza, a toktaq jun t-xb'alin tzunx tilk'ajx wen. ³¹Tzaj tq'ma'n we'y: iCornelio! Ma tzaj b'i'n tkub'sil twutza tu'n Dios, ex ma tzaj na'n tkyaqiljo tmojb'ila kye yaj. ³²Chq'onxa jun a'la toj tnam te Jope, tu'n ttzaj Simun, a Pegrjo, juntl tb'i. Lu' at toj tja jun b'inchil tz'u'n, Simun tb'i, a lu' najle ttzi ttxuyil a'.

³³Tu'npetzi'n, chi Cornelio, b'e'xkux ãi ex nchq'o'nji'y oxe ichin te jyolty, ex lu'y ma tzul tuk'a twenila. Loqotzintz oto' twutz Dios ja'lin qkyaqilx, ex qaja tu'n qb'inti'y tkyaqiljo ma tzaj tq'ma'n Dios tey, a tu'n ttzaj tq'ma'n qe'y.

Tej tyolin Pegr Tyol Dios toj tja jun nya aj Judiy

³⁴Oktzin ten Pegr yolil, ex tq'ma: Mapetzin tz'elxix nniky'tza te ja'lin, qa mujb'in kytenxjal tu'n Dios.^a

³⁵Tu'npetzi'n, n-ok q'o'n te nimil toj a'lchaqx wiq xjalz, ex nya noq o'kx kyxol aj Judiy, qala' alkye' njaw nimsinte Dios, ex qa wenjo tb'inchb'in. ³⁶B'i'ntzintz kyu'n, qa nyolin Dios kye aj Israel, ex tq'ma jun yol te tb'anil tu'n Jesucrist, a tAjaw kykyaqil xjal. ³⁷Me b'i'n kye' kyu'n, ti' xb'aj toj tkyaqil kytx'otx' Judiy. Tzaj xkye toj tx'otx' te Galiley, tej tb'ajlinxi tq'ma Juan, qa iltaq ti'l tu'n kyku'xxjal toj a' te jawsb'il a'. ³⁸Ex b'i'n kye' kyu'n, qa xi q'o'n nim ipb'il te Jesús te Nazaret, ex qa nojsit tanmin tu'n Xewb'aj Xjan. Ex qa ma b'et Jesús b'inchil b'a'n, ex i q'anit kykyaqiljo xjal, a n-iky'xtaq nya b'a'n kyu'n tjaq' tkawb'il tajaw il. I b'antjo lu'n tu'n, qu'n

tu'n attaq Dios tuk'a. ³⁹Ex ma qli'y tkyaqiljo xb'ant tu'n Jesús toj tx'otx' te Judey ex toj Jerusalén. Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x jaw yo'b'in ex kub' b'yo'n twutz cruz. ⁴⁰Me a Dios jatz anq'sinte juntl majl toj toxin q'ij, ex ax kub' yek'inte qxola. ⁴¹Me tej tjatz anq'in, mix kub'e tyek'in tib' kyxol kykyaqil xjal toj tnam, qala' noq qxola, a awo'y nej jaw sk'o'n tu'n Dios, tu'n qlonti'y, ex tu'n qq'ma'n ti'ljo tu'ntaq tb'aj. Ma qo wa'n, ex ma qo k'wa'n tuk'a, tej tjaw anq'in juntl majl. Tu'n ikyjo, b'i'n qu'n qa twutzix itz'l. ⁴²Ex atzintz xi chq'o'n qe'y q'malte Tyol kyexjal, qa a Dios ma tz'ok q'o'nte te kawil kyxol kykyaqil xjal itz' ex kyimninqe. ⁴³Me kykyaqiljo yolil Tyol Dios ojtze otaq chi yolin ti'l Jesús, ex otaq kyq'ma qa aye kchi nimil ti'l, ok k'wel najsin kyil tu'n.

Tej tku'x Xewb'aj Xjan toj kyanmin xjal nya aj Judiyqe

⁴⁴Tzunxtaq nyolin Pegr, tej tul Xewb'aj Xjan toj kyanminjo xjal, aye' i txokin ti'l Pegr exqetzi'n kyuk'a.

⁴⁵Ayetzin kyej nimil aj Judiyqe, a otaq chi kanin tuk'a Pegr, b'e'x jaw ka'yaj, tu'n otaq tz'okx Xewb'aj Xjan toj kyanminj xjal, a nya Judiyqe. ⁴⁶Xitzin kyb'i'ntz, tej kyjaw yolin toj junxil yol, ex i nimsin tb'i Dios.

⁴⁷Tu'npetzi'n, tzaj tq'ma'n Pegr kyjalun: ¿Ma akutzin tz'el qi'n kyoklin, tu'n kyku'xjo nimil lo te jawsb'il a', a ma txi kyk'mo'n Xewb'aj Xjan ikyxjo tze'nku qe?

⁴⁸Ex xi tq'ma'n, tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a' ti'l tumil tb'i Jesucrist.

Tb'ajlinxi' ikyjo, kub'sin kywutz te Pegr, tu'n tkyij jun jte'b'intl q'ij kyuk'a.

Tej tyolin Pegr kyuk'a nimil aj Judiy ti'ljo a otaq b'aj kyuk'a Cornelio

11 ¹Aye tsanjil exqe nimil, a ite'taq toj tx'otx' te Judey, kyb'i tquanil qa otaq chi nimi'n nya Judiyqe ti'l Tyol Dios. ²Tu'npetzi'n, tej tmeltz'aj juntl

^a 10:34 Deu. 10:17.

majl Pegr toj Jerusalén, jaw yolb'il ti'j, kyu'n jun jte'b'in nimil aj Judiy. ³Xi kyqanin: ¿Tiqu'n txa'ja q'olb'il kye' xjal, a nya Judiyqe, ex tiqu'n xwa'n kyuk'a? ¿Ma nyatzin b'i'n tu'n, qa nya wenjo anetzi'n toj qkawb'il?

⁴Me atzin te Pegr xi tq'ma'n kye tze'nrix tzaje xkyeye a otaq b'aj. Chi' kyjalu'n: ⁵Loqintaq we' intin toj tnam te Jope, chi Pegrjo, ex tzuntaq nchin na'n we' Dios, tej tok jun nwutziky'a. Nli'y ikyixtaqjo tze'nku jun iqb'il xmo'nqetaqjo kyaje txa'n, ex tzaj liky'iky'in twutz kya'j, ex tu'ntaq tk'u'l ja' intintaqa. ⁶Me ok nka'yinxixa ti'taqjo at toj, ex nli'y ila'taq wiq txuk kyuk'a kyaje kyqan, junx kyuk'a kan, exqe txuk b'a'n chi lipin. ⁷Ex xi nb'i'n tq'ajq'ojil twi' jun a'la, a tzaj q'mante we'y: We'ksa, Pegr. B'yo'nqekujij txuk lo, ex kux chex tchy'o'n.

⁸Xitzin ntzaq'wi'n: Mina, wAjaw, qu'n na'mx tokx toj ntzi'y jun ti'la, a nya wen tchy'o'ljtz qxola, tze'n kyij ttz'ib'in tojxjo ojtxe qkawb'ila.

⁹Tzaj q'ma'n juntl majl we'y toj kya'j kyjalu'n: Mina tz'ok tq'o'n te nya wen, qu'n ate Dios o q'mante qa wen.

¹⁰Oxe maj yolín ikyjo, chi Pegr. Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x jax liky'iky'in juntl majljo iqb'il toj kya'j. ¹¹Texjo or anetzi'n, pon kanin oxe ichin xi chq'o'n toj tnam Cesarea jyol we'y tojjo ja, ja' intintaqa junx kyuk'a wuk'iy. ¹²Ex ate Xewb'aj Xjan tzaj q'ma'nte we'y, tu'n mina jaw ka'min wanmi'n, ex tu'n nxi'y kyuk'a. Ex i xi'tzin qaql nimil wuk'iy, aye loqe lo. Qkyaqilxa o okxa toj tja jun ichin, ¹³a tzaj q'mante qe'y tze'n tten, tej tlonte jun angel wa'ltaq, ex tq'ma te kyjalu'n: Chq'onxa jun a'la toj tnam te Jope, tu'ntzin ttzaj Simun, ojtzi'q'n tuk'a juntl tb'i, Pegr. ¹⁴Atzin ktzajil q'mante tey tze'n kkletiliy, junx kyuk'a tk'wala ex t-xu'jila.

¹⁵Atzaj te' wok te'n yolil kye, chi Pegr, b'e'x tyek'eku Xewb'aj Xjan, qa b'e'x okx toj kyanmin, ikyxjo tze'nku tyek'e

qxol te tnejil. ¹⁶B'e'xsin ultz toj nk'u'ja ti'jjo otaq tq'ma tAjaw Tkyaqil: Twutzxix ma jawsin te Juan a', te jawsb'il a', me ayetzin kye', nya noq o'kx chi k'welix kye' toj a', qala' ex k'welix te Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n.^o

¹⁷Qu'n tu'ntzi'n, chi Pegr, ma txi tq'o'n te qMan Dios Xewb'aj Xjan kye, ikyxjo tze'nku tzaj q'o'n qe, a awo o qo nimin ti'j Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil. ¿Tinajtzin wetza woklin, tu'n tel wi'ljinji'y, a tb'inchb'in Dios, ex tu'n mina kub' nmininji'y kyoklin xjal, a nya aj Judiyqe, a otaq tzaj tq'o'n Dios?

¹⁸Tej kyb'inte nimil aj Jerusalén jni' yol lo, mix i jawe yolín, ex i nimsin tb'i Dios ex kyq'ma: Ikytzi'n, majqex kye' nya aj Judiyqe, ma txi q'o'n amb'il kye tu'n Dios, tu'n kytx'ixpin kynab'l, ex tu'n tknet chwinqil kyu'n te jun majx.

Tej t-xi chq'o'n Bernabé tmax toj tnam Antyokiy kyu'n tsanjil Jesús

¹⁹Otaqxi kyim Esteban ikyjo, tej t-xi xkye joyb'il q'oj kyij' nimil.^p Tu'npetzi'n, ila' b'e'x oq tu'n kykanin toj tx'otx' Fenicia, Chipre, ex Antyokiy. Antza, i yoline kye xjal Judiy, ti'jjo Tb'anil Tqanil kolb'il, me mix i yoline kyuk'a aj nya Judiy. ²⁰Me metzi'n, i kanin ila' nimil te Chipre ex te Cirene toj tnam te Antyokiy, ex i yolín kye' xjal, a nya Judiyqe, ex kyq'ma yol te Tb'anil Tqanil ti'j Jesús, a tAjaw Tkyaqil. ²¹Attaq tipin tAjaw Tkyaqil kyuk'a. Tu'npetzi'n, txqan xjal kyij kytzaqpi'n ojtxe kynimb'il, ex i nimin ti'jjo Jesús.

²²Ayetzin kye' Tnam Dios toj Jerusalén, tej kyb'in te' tqanil lo, xi kychq'o'n Bernabé tmax Antyokiy. ²³⁻²⁴Tej tkanin Bernabé antza, el tniky' te' tky'iw'b'il Dios, a otaq tzaj tq'o'n kyib'ajjo otaq chi nimin, ex ox tzalajx wen. Xi tq'ma'n jun tumil kye kykyaqilx, qu'n tu'n tb'anilxtaq te Bernabé, ex nojnintaq tanmin tuk'a Xewb'aj Xjan ex nimtaq t'nimb'il. Tu'n ikyjo, xi tq'ma'n, tu'n kyb'et jikyin wen toj kychwinqil, ex tu'n kynimin

^o 11:16 Kyb'i. 1:5. ^p 11:19 Kyb'i. 8:1-4.

tuk'a tkyaqil kyanmin ti'j tAjaw Tkyaqil. Tu'npetzi'n, at txqan xjal nimin ti'j qAjaw.

²⁵Tb'ajlinxi' ikyjo, xta'j Bernabé tзма Tarso jyolte Saulo. ²⁶Atzi'n, tej tjyet, b'e'x tzaj tk'le'n, tu'n kyul toj Antyokiy. Antza, i tene junku ab'q'e tuk'a Ttanim Dios, ex i xnaq'tzin kye txqan xjal. Ex antza toj Antyokiy, xi xkye kyq'olb'ajtzjo jni' nimil te taq'n'il Crist.

²⁷Kyojjo q'ij anetzi'n, jun jte'b'in yolil Tyol Dios i xi' toj Jerusalén tзма Antyokiy.

²⁸Kyxol, attaq jun, Agabo tb'i,^q ja we' yolil noq tu'n Xewb'aj Xjan, qa tu'ntaq ttzaj nim wa'yaj toj tkyaqil tx'otx' te Israel. Me ikyxixsin b'ajjo toj tkawb'il Claudio, tej toktaq te tnejilxix kawil te Rom. ²⁹Tu'n tqanil ikyjo, ayetzaj nimil te Antyokiy kub' kyb'isin tu'n tjaw chmet tmojb'il junjunkye, tze'nkux attaq kye, tu'n t-xi smet te Ttanim Dios najleqetaq toj Judey. ³⁰Ikytzin b'antjo kyu'n, ex noq te Bernabé ex Saulo xi sma'ne mojb'il kye nejinel toj Ttanim Dios toj Jerusalén, tu'n t-xi kysipin kye nimil antza.

Tej tkub' b'yo'n Santyaw, ex tej tku'x Pegr toj tze tu'n Herodes

12 ¹Kyojjo q'ij anetzi'n, xi xkye joyb'il q'oj tu'n Herodes, a kawil, kyil'j nimil. ²Xi tq'ma'n, tu'n tkub' b'yet Santyaw, a ttziky Juan, tuk'a jun kxb'il, a kab'e tste. ³Atzaj te' tel tniky' qa wenxix otaq tz'ele lo toj kywutz Judiy, ex b'e'x xi tq'ma'n, tu'n tok tzyet Pegr. Atzin b'ajjo toj tq'l'ijil nintz q'ij te Wa'l Pan, nti' tx'amsb'ilte tku'x. ⁴Atzaj te' ttzyet Pegr, kux q'o'n toj tze tu'n Herodes, ja' xq'uqete kyu'n kyaje ch'uq xo'l q'aq', a kyajkyajchaq kyb'aj tojile junjun ch'uq. Otaq kub' tb'isin Herodes tu'n tkub' b'yettaq kywutz Judiy, aj tb'ajtaq nintz q'ij te Wa'l Pan.^r ⁵Tku'xtaqtzin Pegr toj tze, ex xq'uquin wen. Me atzin te Ttanim Dios mix i sikyte kye', tu'n kyna'n Dios ti'j.

Tej tzaqapaj Pegr toj tze tu'n qMan Dios

⁶Tzunxtaq chi na'n kye nimil Dios tojjo qniky'in anetzi'n, ante

Pegr nktantaq te' kyxol kab'e xo'l q'aq', k'lo'ntaq tuk'a kab'e kxb'il, ex xq'uqintaq kyu'n ila' xo'l q'aq' ite'taq ttzi tze, qu'n tu'n tajtaq Herodes tu'n t-xi tyek'in kye Judiy toj junxil q'ij. ⁷Texjo or anetzi'n, kub' tyek'in tib' jun t-angel Dios, ex tu'ntzi'n, b'e'x kub' noj tojjo tze tu'n spiky'in. Ok tyekin angel ttxlaj Pegr, tu'n tjaw sak'paj, ex xi tq'ma'n: We'ksa ja'lin.

Ex b'e'x i el tz'aqjo kxb'il ite'ktaq kyil'j tq'ob' Pegr, ⁸ex xi tq'ma'n'l angel te: Q'onk t-xb'alin exqetzi'n t-xjab'a.

Ikytzin kub' tb'inchin Pegrjo.

B'altz'ink ttxo'wa ti'ja, ex lipetza wi'ja, chi angeljo.

⁹B'e'xsin xi lipe Pegr ti'j angel, me mix ele tniky' te, qa twutzxjo nkub'taq tb'inchin angel mo minaj, qu'n ikytaqjo lo te te, tze'nku jun twutziky' n-ok. ¹⁰Me i iky'x twutz tnejil ch'uq xo'l q'aq', ex liwey twutz tkab'. Ex atzi'n tej kyanin twutz tjpel tze, a kxb'iltaq ex a attaq ttzi b'e, b'e'x xi jaqle tilx tib'. I exsintz, ex tej otaq txi kyb'etin jun jte'b'in ech, b'e'x el tpa'n angel tib' ti'j.

¹¹Eltzin tniky' Pegr te, qa nya jun twutziky', ex tq'ma: Mapetzin tz'elxix nniky'tza te ja'lin, qa aj tAjaw Tkyaqil s-aj chq'o'nte jun t-angel te klol we'y toj tq'ob' Herodes, ex te tkyaqiljo a kyajtaq Judiy tu'n tkub' kyb'inchin wi'ja.

¹²Tej tel tniky' Pegr te qa otaq tzaqapaj, b'e'x xi' toj tja Mariy, a tnana Juan, a Marksjo juntl tb'i. Antza ch'uqleqetaq txqan xjal, tzunxtaq nchi na'n Dios ti'j. ¹³Ok twok'chin tjpel ja, ja' ite'taq, ex etz jun txin, Rode tb'i, lolte alkyetaqjo nwok'chintaq. ¹⁴Atzaj tel tniky' te' tq'ajq'ojil twi' Pegr, nimx ja tzalaj, ex tu'n ttzalb'bil, mix oktze tjqo'ne ja, qala' kyja oktze rininil tuja, tu'n t-xi tq'ma'n qa ataq Pegrjo nwok'chin.

¹⁵Xitzin kyq'ma'n te: ¿Nya ma tzaj toj twi'y?

Me atzin tetxin xi tq'ma'n juntl majl qa twutzxix.

Ayetzin kyetz xi kyq'ma'n: Nya te Pegrjo; a te' t-angel.

^q 11:28 Kyb'i. 21:10. ^r 12:4 Ex. 12:1-27.

¹⁶Tzuntaq nchi yolín ikyjo, atzin te Pegr tzunxtaq wok'chin te'. Atzaj te' toktz jqo'n tjpel ja, ex tej kylonte, b'e'x i xob'x. ¹⁷Me atzin te Pegr, xi tyek'in kyuk'a tq'ob' tu'n mina chi ch'otje, ex xi tq'ma'n kye tze'n tten otaq tz'etz toj tze tu'n tAjaw Tkyaqil. Ex xi tq'ma'n: Kyq'manxji'y lo te Santyaw ex kye txqantl nimil.

B'e'xsín extz, ex xi' toj junxil najb'il.

¹⁸Atzaj te' qsqix, nim lab'il jaw kyxol xo'l q'aq', qu'n mix ele kyniky' ti'l'jjo otaq tziky'x ti'l' Pegr. ¹⁹Tzaj tq'ma'n Herodes tu'n tzyet tjoyle; me qu'n tu'n mix jyete, b'e'x ok q'o'n te kypaj xo'l q'aq', ex tq'ma tu'n kykub' b'yet. Tb'ajlinxi' ikyjo, ex Herodes toj tx'otx' Judey, ex b'e'x xi' najal toj Cesarea.

Tej tkyim Herodes

²⁰Tzuntaq q'ojle Herodes kyuk'a xjal te Tiro ex te Sidón. Tu'npetzi'n, i kyij toj wen tu'n kyxi' yolil tuk'a Herodes, me nti'taq tumil tze'n tu'n kyyoline. Tu'n ikyjo, nej i yolín tuk'a Blast, jun kawil tk'atz tnejil kawil Herodes; ex noq tu'n Blast, xi kyqanin, tu'n mina chi q'ojine, qu'n attaq kyoklin ti'l'jjo awal njaw toj tx'otx' tjaq' tkawb'il Herodes.

²¹I txkettzintz tu'n Herodes. Atzaj te' tkanin q'ij anetzi'n tu'n kychmet, ok tq'o'n Herodes jun t-xb'alin tb'anilixix wen. Kub' qe toj tq'uqil, ja' nkawinetaq, ex ok ten yolil. ²²Tzuntaq nyolin, tej kyok ten xjal xch'il, me noq tu'n tkub' tk'u'lj, ex kyq'ma: Nya ichin te' nyolin, qala' jun dios, chi chi'.

²³Texjo or anetzi'n, jun t-angel tAjaw Tkyaqil kub' tb'inchin, tu'n tyab'te Herodes, qu'n tu'n xi ttziyin tu'n tok q'o'n te jun dios. B'e'x kyim tuk'a nim kyixk'oj, ikyjo tze'nku nchyoljtz jun a'la kyu'n xchuq'.

²⁴Me metzin te' Tyol Dios tzunxtaq nch'iy te' tyolajtz toj tkyaqil twutz tx'otx'.

²⁵Tej kyb'aj aq'nin Bernabé ex Saulo, b'e'x i ajtz toj Jerusalén, tu'n kykanin toj Antyokiy. Ex otaq t-xi kykle'n Juan kyuk'a, a Marksjo, juntl tb'i.

Tej t-xi' Saulo tnejil maj yolil Tyol Dios toj junxil tnam junx tuk'a Bernabé

13 ¹Kyxoljo Ttaním Dios toj Antyokiy, ite'taq yolil Tyol Dios ex xnaq'tzil. Bernabétaqjo jun; junx tuk'a Simun, Q'aqeyin juntl tb'i; ex Lucio te Cirene; Manaén, aj otaq jaw ch'iy junx tuk'a Herodes, a kawin toj tx'otx' te Galiley; exsin Saulo.

²Jun maj, tzuntaq nchi pa'n wa'yaj, qu'n tu'n otaq tz'ok jun kynal'j Dios; atzin te Xewb'aj Xjan tq'ma: Kysk'o'nqemetza Bernabé tuk'a Saulo, tu'n kyaq'nin tojjo aq'untl, ja' ma chi tzaje ntxko'n.

³Tej kyb'aj na'n Dios, ex kyb'aj pa'n wa'yaj, kub' kyq'o'n nimil kyq'ob' kyib'aj Bernabé ex Saulo, noq tu'n kyxi oqxen'i'n toj tq'ob' qMan Dios, exsin i xi chq'o'ntz toj tb'i qAjaw.

Tej tkyij moxix jun yux', noq tu'n tyolb'in ti'l' Tyol Dios

⁴I xitzin chq'o'n Bernabé ex Saulo tu'n Xewb'aj Xjan tzma Seleucia, ex antza i xi' toj bark tu'n kykanin tojjo tx'otx' tku'x toj a', Chipre tb'i. ⁵Atzaj te' kykanin toj jun tnam te Chipre, Salamina tb'i, a at ttzi ttxuyil a', b'e'x i ok ten yolil ti'l' Tyol Dios kyojile' ja te na'b'l Dios kye Judiy. Majxtaq Juan, a Marks juntl tb'i, nb'et mojil kyuk'a.

⁶Elpin b'ajjo tnam kyu'n, tu'n kyb'etsinte, ex i kanin toj tnam Pafos. Antza, el jyete jun yux' aj Judiy, Barjesús tb'i, a tb'anilxtaq txalpin yol. Tzuntaq ntyolin qa noq ti'l'jtaq tb'i Dios nyoline.

⁷Antza ta'yetaqjo yux' anetzi'n tuk'a nmaq kawil Sergio Pabl tb'i, jun ichin manyor x'tijxtaq. Xi tchq'o'n nmaq kawil q'olb'ilte Bernabé ex Saulo, qu'n tajtaq tu'n tb'inte Tyol Dios. ⁸Me atzin tej yux', a Elimas tb'i toj yol griego, b'e'x i kub' tmeqo'n, qu'n tajtaq, tu'n mina t-xi tnimin nmaq kawil Tyol Dios. ⁹Atzin te Saulo, a Pabljo juntl tb'i, nojnintaq tanmin tuk'a Xewb'aj Xjan, xi kyimxix toj twutz yux', ¹⁰ex xi tq'ma'n: iAy,

txalpil yol, ma najxa, k'walb'aja te tajaw il, ex ajq'oja ti'l tkyaqil b'a'n!
 ¿Tiqu'n mina nkyij ttzaqpi'n, tu'n tnajsin t'nab'ljo nmaq kawil, a taj tu'n tb'et tojjo tb'eyil Dios jikyin wen? ¹¹Atzi'n ja'llin, ok k'wel kawin tu'n tAjaw Tkyaqil. Ok kyjela mox, ex nlay tlontejij tsipiky'emil q'ij toj ila' q'ij. Texixjo or anetzi'n, b'e'x kyij Elimas mox, ex jyon ti'l jun a'la, tu'n t-xi xko'n.

¹²Tej tok tka'yin nmaq kawiljo ikyjo, b'e'x nimin, ex jaw ka'yaj twutz ti'ljo xnaq'tzb'il ti'l tAjaw Tkyaqil.

Tej kyyolin Pabl ex Bernabé Tyol Dios toj tnam Antyokiy Pisidia

¹³Ex Pabl toj Pafos toj bark kyuk'a tuk'a, tu'n kykanin tzma Perge tojjo tx'otx' te Panfilia. Me atzin te Juan Marks, b'e'x meltz'aj te', tu'n tpon toj Jerusalén. ¹⁴I ex Perge, tu'n kykanin tzma tojjo juntl Antyokiy, jun tnam toj tx'otx' te Pisidia.

Tojjo q'ij te ajlab'l, tojjo tnam anetzi'n, i okx toj ja te na'b'l Dios, ex i kub' qe. ¹⁵Kyb'ajlinxi u'jitjo u'l te kawb'il exsin u'l kyij tz'ib'in kyu'n yolil Tyol Dios ojtxe, i xi txko'n Pabl ex Bernabé kyu'n qe' tnejil kawil toj ja te na'b'l Dios, ex xi kyq'ma'n: Ayi'y nxjalil, qa at jun tumil kyu'n kyexjal, tu'n kynimsin kyk'u'l, kyq'mantza ja'llin.

¹⁶Jawtzin we'ks Pabl, ex xi tyek'in tuk'a tq'ob'l, tu'n mi chi ch'otje, ex tq'ma: Kyb'intza, ayi'y nxjalil, ex majqexa ayi'y nya Judiyq'i'y, a at tchewil Dios kyi'ja. ¹⁷A kyDios tnam te Israel, xjaw sk'o'n kye' ojtxe qxe'chil. Ma chi ok tmujb'in, tu'n kyok te b'etin xjal, a ma nintz kyb'aj, te' ite'xtaq toj tx'otx' te Egipto.⁵ Ex ax, tuk'a tkyaqil tipin, s-etz q'inkye tojjo tx'otx' anetzi'n. ¹⁸Tojjo ka'wnaq ab'q'e, nya b'a'n b'ant kyu'n aj Israel tojjo tzqij tx'otx', ja' nti'ye kynajb'ilxjal; me tkyaqiljo lo, ma tziky'x tu'n Dios.⁶

¹⁹Ex ma kub' tyuch'in wuq ma tij ch'uq xjal toj tx'otx' te Canaán, tu'ntzin t-xi

q'o'n tx'otx' anetzi'n kye ojtxe qxe'chil.⁴
²⁰Kykyaqiljo lo, b'aj b'alaqa toj 450 ab'q'e.

Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, chi Pabl, i jaw tsk'o'n nejinel kyxol,^v ex atzin Samuel, a yolil Tyol Dios, pon kanin te tch'ib'il.^w

²¹Me xitzin kyqanin aj Israel jun nmaq kawil, ex tu'n kykub' kawin tu'n.^x Ex tzajtzin tq'o'n Dios Saúl, a k'walb'aj te Cis, tzajnin tojjo jun ch'uq aj Israel, Benjamín tb'i, tu'n tok te nmaq kawil kyxol toj ka'wnaq ab'q'e.^y ²²Kyb'ajlinxi ab'q'e anetzi'n, el q'i'n Saúl tojjo toklin tu'n Dios, ex ok q'o'n juntl t-xel, David tb'i,^z ex tq'ma: Ma jyet David wu'n, tk'wal Isaí, chi Dios, a jun ichin tb'anilx ma tz'ele we'y, ex nimjo taj tu'n tkub' tb'inchin tkyaqiljo waja.^a

²³Ex ax David, ojtxe t-xe'chil Jesús, chi Pabljo, a tzaj tch'q'o'n qMan Dios, tu'n tk'u'l kolil q'ij, awo aj Israel. Ikyxjo tze'nku otaq tzaj q'ma'n kyu'n yolil Tyol Dios. ²⁴Na'mxtaq t-xi xkye taq'in Jesús tzalu'n twutz tx'otx', otaq tz'ok ten Juan yolil ti'ljo Tb'anil Tqanil kye xjal te Israel, ex ikyx tq'ma qa iltaq ti'l tu'n kymeltz'aj tuk'a Dios, ex tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a', noq te jun yek'b'il, qa otaq tx'ixpit kynab'l.^b ²⁵Me atzaj te' ch'ixtaq tkyim Juan, tq'ma kyjalu'n: Nyaqin weji'y Kolil, a tze'nku kye' nkub' kyb'isin. Qu'n at juntl tetz lipchetz wi'ja, ex nimxixtl toklin nwtza, nipila at ch'in wokli'n tu'n woka te taq'nil.^c

²⁶Ayi'y nxjalil, chi Pabl, a tzajninq'i'y ti'l tyajil Abraham, ex ayi'y nya Judiy, a b'etin xjalq'i'y, ex at tchewil Dios kyi'ja; a Tb'anil Tqanil kolb'il lo te kye kyeji'y. ²⁷Me ayetzin kye' najleqetaq toj Jerusalén, ex aye' nmaq kawil kyxol, nya b'i'ntaq kye' kyu'n alkyetaqjo Jesús, ex mi n-eltaq kyniky' te kyyoljo yolil Tyol Dios, a n-u'jit toj ja te na'b'l Dios tojile junjun q'ij te ajlab'l. Ikytzi'n, ayex kye nchi b'inchin il, ex nxi kyq'ma'n tu'n tkub' kyb'yo'n. Me atzi'n lo n-ajb'in noq tu'n tkub' nimitjo yol tz'ib'in toj Tu'ljl

⁵ 13:17 Ex. 1:7. ⁶ 13:18 Num. 14:34. ⁷ 13:19 Deu. 7:1. ⁸ 13:20 Jue. 2:16. ⁹ 13:20 1Sa. 3:20.

^x 13:21 1Sa. 8:5. ^y 13:21 1Sa. 10:1. ^z 13:22 1Sa. 16:12-13. ^a 13:22 Sal. 89:20. ^b 13:24 Mr. 1:4; Lc. 3:3.

^c 13:25 Mt. 3:11; Mr. 1:7; Lc. 3:16; Jn. 1:20, 27.

Tyol Dios kyu'n yolil Tyol. ²⁸Exla qa nti' til jyet kyu'n, tu'n tkub' b'yet Jesús, xi kyqanin te Pilat tu'n tkub' b'yo'n.^d

²⁹Tkyimlinxi Jesús, chi Pabljo, ex a'kxtaq tb'aj tkyaqiljo, a otaq yolajtz ti'j toj Tu'jil Tyol Dios, kutz q'i'n twutz cruz, ex kux muqu'n toj tjulil kyimnin.^e ³⁰Me ate qMan Dios, jatz anq'sintlte juntl majl.^f ³¹Ex kyoj ila' q'ij, kub' tyek'in Jesús tib' kyxoljo otaq chi ok lipe ti'j, tej t-xi' toj tb'e toj tx'otx' te Galiley, tu'n tkanin toj Jerusalén, ja' kyime. Ex atzin ja'llin, ayetzaj i ok lipe ti'j, ayetzi'n nchi yolin ti'j Jesús kyexjal.

³²Ikytzi'n, chi Pabl, awotzin qe' nqo q'mante Tb'anil Tqanil kye'y, qa a t-xilin yol otaq tq'ma qMan Dios kye' ojtxe qxjalil, na'mtaq tb'ant. ³³Me atzin ja'llin, ma tzaj q'o'n jun oyb'il ti'j jun ak'aj chwinqil qe, a awo tzajainqo kyi'j. Atzin t-xilin yol lo, ma kub' tb'inchin tzmaksi' te' xjatz anq'in juntl majl, tze'nkuxjo tz'ib'in toj tkab' B'itz te Tu'jil Tyol Dios:^g Axix te nk'wala, qu'n ja'llin ma txi nq'o'n tchwinqila twutz tx'otx'.^h

³⁴Otaq tq'ma Dios, qa tu'n tjaz anq'intl juntl majl, tu'ntzintla mina tz'el puq'ljo t-xmilil, ikytzi'n tze'nku tq'ma toj Tu'jil Tyol Dios: Ok chi japin b'ajjo xjan yol, a twutzxix, a nq'may te David.ⁱ

³⁵Tu'npetzi'n, q'umle toj junxil tnej Tu'jil: Ay, Dios, nlayla tziyiy, tu'n tel puq'ljo t-xmilil xjan taq'nila, a k'u'jlinxix wen.^j

³⁶Me atzin yol lo, nya ti'jx David nyolajtza, chi Pabl. Twutzx tetz, ma tz'ajb'in te David kye t-xjalil, tze'nxjo tzaj tq'ma'n Dios te. Ex qa otaqxi kyim, jax tanmin toj kya'j, junx kyuk'a ojtxe t-xjalil. Me atzin t-xmilil b'e'x el puq'lj.

³⁷Me atzin te' t-xmilil Jesús, a jatz anq'in juntl majl tu'n Dios; mix ele puq'lj te', qu'n nya te kyimin te'.

³⁸Ikytzi'n nxjalil, il ti'j tu'n kyb'inti'y, qa noq tu'n Jesús, a itz'l, at najsb'il il. ³⁹Ex noq tu'n Jesús,

kykyaqiljo kchi nimil ti'j, ok kchi kletil te tkyaqiljo il nti' chojb'ilte tjaq' tkawb'il Moisés. ⁴⁰Kyka'yink kyib'a, tu'n mi kub'e tz'aeq kyib'aja a kyij kytz'ib'in yolil Tyol Dios kyjalu'n:

⁴¹Kyb'inkuy, ayi'y b'a'n chi iky'in.

Kux chi jaw ka'yajaja, ex kux chi oq'a,

qu'n kyojjo q'ij lo, nimx kawb'il k'wel nb'inchin,

a nlayla txi kynimin, qa junxil xi q'ma'nte kye'y, chi Pabl kye xjal antza.^k

⁴²Tej tex Pabl kyuk'a tuk'a toj ja te kynab'l Dios aj Judiy, ayetzin kye Judiyqe, noq tu'n kynimb'il ex nya te kyitz'ljin, xi kyqanin tu'n tyolajtz kye tojjo juntl q'ij te ajlab'l ti'ljo Tb'anil Tqanil, a otaq b'aj q'ma'n. ⁴³Otaq xi tz'el b'aj kychemob'l kyib' toj ja te na'b'l Dios, txqankux Judiy exqetzi'n Judiyqe noq tu'n kynimb'il, i xi lipe ti'j Pabl ex Bernabé. Ex tzaj q'ma'n jun tumil kye, tu'n kyten jikyinxix wen tojjo txokb'il otaq tzaj q'ma'n kye tojjo Tb'anil Tqanil te tq'aq'b'il tk'u'lj Dios.

⁴⁴Toj junxil q'ij te ajlab'l, b'alaqa kykyaqil xjal te toj tnam, ok kychmo'n kyib', tu'n tok kyb'i'n Tb'anil Tqanil.

⁴⁵Me atzaj te' tok kyka'yin aj Judiyjo txqan xjal, b'e'x i ja xky'aqlin, ex b'e'xsin i ok tentz yolb'il, ex yasil ti'j Pabl ex Bernabé.

⁴⁶Tu'ntzin ikyjo, jaw kyi'n kyib' tu'n kyyolin, ex xi kyq'ma'n: Iltaq ti'j, chi chi Pabl ex Bernabé, tu'n qyoli'n nej kyuk'iy, ayi'y aj Judiy, ti'j Tyol Dios. Me tu'n ma tz'el kyiky'in, ex nkub' kynab'lin qa nti' kyokli'n ti'ljo chwinqil te jun majx, antza qo xelitza kyuk'a' a nya Judiyqe.

⁴⁷Qu'n ikytzi'n, ma tzaj q'ma'n qe'y tu'n Dios toj Tu'jil Tyol Dios kyjalu'n:

Ma kub' nq'o'n tze'nku jun tzaj kyxol tkyaqil xjal, a nya Judiy, te twutz tx'otx',

tu'ntzin t-xi ti'n Nkolb'ila kyexjal,

^d 13:28 Mt. 27:22-23; Mr. 15:13-14; Lc. 23:13-23; Jn. 19:15-16. ^e 13:29 Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc.

23:50-56; Jn. 19:38-42. ^f 13:30 Mt. 28:5-10; Mr. 16:6-8; Lc. 24:1-7; Jn. 20:11-18; Kyb'i. 1:3. ^g 13:33 Ayejo yol, B'itz te Tu'jil Tyol Dios, *Salms* tb'i' toj kastiy. ^h 13:33 Sal. 2:7. ⁱ 13:34 Is. 55:3. ^j 13:35 Sal. 16:10.

^k 13:41 Hab. 1:5.

ex tu'n tkanin kyojjo kynajb'il,
exla qa najchaq toj tkyaqil twutz
tx'otx'!

⁴⁸Atzaj te' kyb'in te' nya Judiyqe,
b'e'x i jaw tzalaj, ex i ok ten q'malte
qa tb'anilxtaqjo Tyol tAjaw Tkyaqil.
Ex i nimin kykyaqilxjo, a otaq tzaj
q'o'n kyoklin tu'n Dios, tu'n kyk'monte
kychwinqil te jun majx. ⁴⁹Ikytzin q'mete'
Tyol tAjaw Tkyaqil tojjo tkyaqil tx'otx'
anetzi'n. ⁵⁰Me ayetzin kye' Judiy i yolin
kyuk'a jte'b'in qya nya Judiyqe, aye nchi
kanintaq toj ja te na'b'l Dios, ex nimtaq
kyoklin, junx kyuk'a ichin nejinel toj
tnam. Ok ten tzpetsil kynab'l'xjal, tu'n
kyjyo'n q'oj kyil'j Pabl ex Bernabé, ex
tu'n kyex lajettaq tojjo tx'otx' anetzi'n.
⁵¹Me ayetzin kyej Pabl ex Bernabé el
kychto'n quq ti'j kyqan, te yek'b'il qa
nya wenjo nb'anttaq kyu'n'xjal.^m Ex
b'e'xsin i xi' tzma Iconio. ⁵²Me ayetzin
kye' nimil nojnintaq kye' kyanmin tuk'a
tzaljb'il ex tuk'a Xewb'aj Xjan.

Tej kykanin Pabl ex Bernabé toj tnam Iconio

14 ¹Tej kykanin toj Iconio, junx i
okx Pabl tuk'a Bernabé toj ja
te kynab'l Dios aj Judiy, ex i ok ten
yolil toj tumilxix. Tu'ntzi'n, nimku
xjal i nimin, aye Judiy ex qe nya
Judiy. ²Me ayetzin kye Judiy, aye'
kyky'e'taq tu'n kynimin, b'e'x i ok ten
kye' tzpetsilte kynab'l'jo nya Judiyqe,
tu'ntzintla tkub' kyximin nya b'a'n
kyil'j nimil. ³Tu'npetzi'n, nim q'ij i kyij
Pabl ex Bernabé, aye tsanjil, antza. I
yolin jikyin wen ti'jjo tk'u'l'jb'il Dios,
qu'n tu'n q'uqletaq kyk'u'l'j ti'j tAjaw
Tkyaqil. Tu'npetzi'n, i tzaj mojin ti'jjo
nkyq'ma'ntaq tu'n tAjaw Tkyaqil, ex
tzaj q'o'n kyoklin, tu'n tb'ant techil tipin
Dios kyu'n.

⁴Me ayetzin kyexjal te toj tnam,
pa'ntaq ite'ye. Jte'b'in te' nchi mojintaq
kyuk'a Judiy, ex txqantl kyuk'a tsanjil.
⁵Tu'npetzi'n, i kyij toj wen a xjal
Judiy exqetzi'n nya Judiy, junx kyuk'a

kawil toj tnam, tu'n kyok yiset Pabl ex
Bernabé, ex tu'n kyok xoyit tuk'a ab'j.
⁶Me atzaj te' kyb'i'nte Pabl ex Bernabé,
b'e'x i okx tzma Listra ex Derbe, tnamqe
toj tx'otx' te Licaonia, ex kyojjo najb'il
ite'taq kyil'jile. ⁷Antza, i yoline ti'jjo
Tb'anil Tqanil.

Tej tok xo'n Pabl tu'n ab'j kyu'n xjal te aj Listra

⁸Toj Listra, attaq jun ichin mib'intaq
b'et. Mix ja' otaq b'ete, qu'n tu'n
koxtaq te titz'jlin. Q'uqletaqjo ichin,
⁹ex nb'i'ntaq ti'jjo ntuq'ma'ntaq Pabl.
Ok kyim Pabl ti'j, ex el tniky'tzajil qa
nimtaq tnimb'il tu'n tq'anit. ¹⁰Xitzin
tu'ntzintla Pabl q'ajq'oj wen kyjalu'n:
iWe'ksa, ex we'kuxixa jikyin wen!

Jaw t'ikypajjo ichin, ex ok ten b'etil.

¹¹Atzaj te' tok kyka'yi'n a otaq b'ant
tu'n Pabl, b'e'x i ok ten kye xjal xch'il
tojjo yol kye xjal te Licaonia, ex kyq'ma:
Diosqe kye', a iky qe' tze'nku ichin, a
loqe ma chi k'u'l' qxol.

¹²Ok q'o'n Bernabé kyu'n tze'nku
kydios, Zeus tb'i, ex ante Pabl, ok q'o'n
tze'nku kydios, Hermes tb'i, qu'n tu'n
ataqxixsin nyoli'n.

¹³Atzin ja te na'b'l Zeus attaq ttxa'n
tnam, ex atzin tpale i tzaj ti'n tman
waxk ex jun pk'oj t-xmakil k'u'l. Ex
atzin pale, junx kyuk'a kykyaqil xjal,
kyajtaq tu'n tkub' kyb'yo'n tman waxk,
ex kyajtaq tu'n kyk'ulin kywutz Pabl
ex Bernabé, aye tsanjil. ¹⁴Me tej tel
kyniky' Bernabé ex Pabl ikyjo, b'e'x i
kub' kylaqin kyxb'alin te yek'b'ilte, qa
nya wentaqjo nb'ant. Ex b'e'x i okx
kyxol xjal, ex i jaw yolin kujxix wen
ex kyq'ma: ¹⁵Ayi'y xjal, ¿Tiqu'nil nkub'
kyb'inchinji'y lo? Ichinqo qe' tze'nku
kye'. Ex ma qo ula q'malte kye'y, tu'n
tkyij kytzaqpinji'y a nb'ant kyu'n, qu'n
nti'x tajb'in twutzjo Dios, a nimxix
toklin. Tu'ntzintzjo, kytx'ixpinks
kynab'la tuk'a Dios itz', a kub' b'inchinte
kya'l, tx'otx', ex ttxuyil a', ex tkyaqiljo
at kyoj. ¹⁶Exla qa kyoj junxil q'ij te ojtxe,

^l13:47 Is. 42:6; 49:6. ^m13:51 Mt. 10:14; Mr. 6:11; Lc. 9:5; 10:11.

ma tzaj ttziyin te Dios, tu'n t-xi ti'n teyile junjun tumil tb'e nya wen. ¹⁷Me mina xkyij ttzaqpi'n te Dios tu'n tyek'in te tib', noq tu'n tb'anil nb'anttaq tu'n. Qu'n atzin nxi q'onte jb'al kyib'aja, exsin tb'anil awal, ex a ntzaj q'onte tkyaqil tu'ntzintla kywa'n, ex tu'n kytzalaja.

¹⁸Me mixla tu'n q'umle tkyaqiljo lo, oxpe chi miyetkuxjal, tu'n kyb'iyin kyil'jjo tman wakx, tu'n kyok te oyaj, ajtaq kyk'ulin kywutz tsanjil.

¹⁹Tojxjo amb'il anetzi'n, i kanin jun jte'b'in Judiy te Antyokiy ex te Iconio. Aye tx'ixpin te' kynab'l xjal ti'l'jjo nkub' kyb'inchin. Ex noq tu'n kypaj, i ok xo'n Pabl tuk'a ab'j, ex kub'tzin kyb'isin qa otaq kyim kyu'n. Xi jukikin tzma ttxa'n tnam.

²⁰Me atzaj te' tok kychmo'n nimil kyib' ti'l'jile Pabl, b'e'x jaw we', ex okx juntl majl toj tnam. Ex toj junxil q'ij, xi' tuk'a Bernabé tzma Derbe.

²¹Tb'ajlinxiti'n ikyjo, i yolín ti'l'jjo Tb'anil Tqanil toj Derbe. Antza, kub'e kyk'u'j txqan xjal, ex b'e'x i nimin.

I meltz'ajtzin Pabl ex Bernabé toj tx'otx' Lистра, toj Iconio ex toj Antyokiy.

²²Ex kyojjo najb'il anetzi'n, i nimsin kyk'u'j nimil, ex xi kyq'ma'n kye, tu'n kyok lipe jikyín wen tojjo kynimb'il. Ex kub' q'ma'n kyxol, qa il ti'l' tu'n tiky'x nya b'a'n kyu'n, qa kyajtaq tu'n tkawin qMan Dios toj kyanmin ex toj kychwinqil, ex qa kyajtaq tu'n kykanin tuk'a Dios toj kya'lj.

²³Ex jaw sk'o'n tojjo Ttanim Dios, ila' ichin tu'n kyok te tnejil kyxol nimil, ex tej kyb'aj pa'n wa'yaj te na'l Dios, b'e'x xi oqxenín toj tq'ob' tAjaw Tkyaqil, aye' otaq chi nimin.

Tej kymeltz'aj Pabl tuk'a Bernabé toj tnam Antyokiy, ja' xi xkyeye kyb'e

²⁴Tej kyiky' toj tx'otx' te Pisidia, i kanin toj tx'otx' te Panfilia. ²⁵I yolín antza ti'l'jjo Tb'anil Tqanil Jesús toj tnam Perge. Tb'ajlinxi' ikyjo, i xtal'j tzmax Atalia. ²⁶Antza, i xi' toj bark tu'n

kykanin tzma Antyokiy, ja' otaq chex oqxenine toj tq'ob' Dios, a nk'u'jlintaq kyil'j, ex tojjo aq'untl, a otaq japin b'aj kyu'n.

²⁷Tej kykanin tzma Antyokiy, ok kychmo'n Ttanim Dios, ex xi kyyolín tkyaqiljo otaq b'ant tu'n Dios kyuk'a, ex qu'n tu'n otaq txi q'o'n kyoklin, a nya Judiyqetaq, tu'n kynimin. ²⁸Atzin te Pabl ex Bernabé, ila' q'ij i kyij ten kye' kyuk'a' nimil antza.

Tej tok kychmo'n Ttanim Dios kyib' toj Jerusalén

15 ¹Tojjo amb'il anetzi'n, jun jte'b'in xjal otaq che'x toj tx'otx' te Judey, tu'n kykanin toj tnam Antyokiy, ex xi kyxikyb'in jun xnaq'tzb'il kye nimil, ex kyq'ma qa nlay chi klet, qa mina s-ok kyqitin jun kyechil ti'l' kytz'umil, tze'nkuxjo otaq tq'ma Moisés toj Tu'jil Tyol Dios. ²Me atzin te Pabl ex Bernabé nimku i jaw ch'otj kyuk'axjal. Me atzaj te' tjapin b'ajjo yol, b'e'x i xi chq'o'n Pabl ex Bernabé, junx kyuk'a junjun nimil, tu'n kyxi' tzma Jerusalén tu'n kyyolín kyuk'a tsanjil exqe nejinel toj Ttanim Dios, ti'l' tkyaqiljo a otaq kyij ttz'ib'in Moisés.

³Otaqtzin chex chq'o'n ikyjo tu'n Ttanim Dios toj Antyokiy; atzaj te' kyiky' toj tx'otx' te Fenicia ex Samaria, xi kyq'ma'n kye nimil anetzi'n, qa otaq kyij kytzaqpi'n aye nya Judiy a nb'anttaq kyu'n, tu'n kyok lipe ti'l' qMan Dios. Tu'njo tqanil ikyjo, b'e'x i ja tzalaj tkyaqil nimil.

⁴Tej kykanin Pabl ex Bernabé toj Jerusalén, i k'met tuk'a tzaljb'il kyu'n tsanjil, junx kyuk'a jni' nejinel ex tkyaqil Ttanim Dios. Xitzin kyyolintz tkyaqiljo otaq b'ant kyu'n, noq ti'l' tb'i Dios.

⁵Me kyxol Ttanim Dios antza, ite'taq jun ch'uq Parisey, a otaq chi nimin. Jaw we'ks, ex kyq'ma kyjalu'n: Il ti'l' tu'n tok kyqiti'n jun kyechiljo nimil, a nya Judiyqe ikyxjo tze'nku qe'; qu'n ikytzin knimitiljo tkyaqil tkawb'il Moisés tib'aj qchwinqil, a awo aj Judiyqo.

ⁿ 15:1 Lv. 12:3. Ajo yol tu'n kyqitin jun techil ti'l' ttz'umil jun q'a *circuncisión* tb'i toj kastiy.

⁶Oktzin kychmo'n kyib'jo tsanjil exqetzi'n jni' nejinel, noq tu'n kyximin ti'lj tkyaqiljo ikyjo. ⁷Ila' or b'aj ch'otj. Atzaj te' tjapin b'aj kyyol, jawtzin we'ks Pegr, ex tq'ma: Ayi'y werman, b'in kye' kyu'n, qa atxix ojtxe, o chin sk'eta tu'n qMan Dios kyxola, tu'n tq'metjo Tb'anil Tqanil kolb'il kye xjal nya Judiyqe, tu'ntla kynimin. ⁸Ex tu'n tojtzi'ntaq te Dios kyanmin, xi tq'o'n kyoklin, ex xi tq'o'n Xewb'aj Xjan toj kyanmin te jun techil qa o chi nimin ti'lj,^p ex qa nya il ti'lj jun techil ti'lj kytz'umil, ikyxjo tze'nku qe', awo aj Judiy. ⁹Tu'ntzintzo, junx qten kyuk'a twutz Dios, qu'n o tx'ixpit kychwinqil noq tu'n kynimb'il, ikyxjo tze'nku qe. ¹⁰¿Tiqu'ntzin njaw kynimsin kye' kyib' twutz Dios, tu'n t-xi kyq'ma'n kye nimit nya Judiyqe, qa il ti'lj tu'n tkub' nimit tkyaqil tkawb'il Moisés tib'ajjo kychwinqil xjal, ex na'mx tb'antqe qniminte, exqetzi'n ojtxe qxe'chil? Noq ma tz'ok kytz'laqtzin kyeji'y mikyxi te Diosjo ntq'ma'n. ¹¹Awotzinqe nxi qninin qa klo'nqo toj il nya tuk'a juntl ti', chi Pegr, qala' noq tu'n t-xtalb'il qAjaw Jesús, ikyxjo tze'nku kye nimit nya Judiy.

¹²Tb'ajlinxi' ikyjo, kykyaqilx kub' numle, exsin kub' kyb'i'n kyyol Bernabé ex Pabl, a nchi yolintaq ti'lj tkyaqiljo tb'anil techil exqetzi'n nim kyoklin, a otaq b'ant kyu'n kyxoljo aj nya Judiyqe, me noq tu'n attaq Dios kyuk'a.

¹³Atzaj te' tjapin b'aj kyyol, jawtzin yolín Santyaw ex tq'ma: Chin kyb'intza, werman. ¹⁴Ma tzaj tq'ma'n Pegr qe, tze'n tten xi tq'o'n Dios kyoklin aye' nya Judiyqe exqotzintz, tu'n qok qkyaqilx te Ttanim Dios. ¹⁵A qmujb'il qib' kyuk'a nya Judiyqe, b'e'x q'umle toj Tu'ljil Tyol Dios kyu'n yolil Tyol. Chi' kyjalu'n:

¹⁶ Tb'ajlinxitz'i'n lu'n, chin ul juntl majla nik'ulte tkawb'il tyajil David, a nmaq kawil ojtxe, a ma tz'el xitj, tu'ntzin tel wen juntl majltz,

¹⁷ tu'ntzintla kykyaqilxjo Judiy ex nya Judiyqe, a at kyoklin noq

ti'lj tumil nb'iy, nchi jyon wi'ja, a ayi'n tAjaw Tkyaqil.

¹⁸ Ate tAjaw Tkyaqil q'man te' jni'xjo lu'n, atxix ojtxe.^q

¹⁹Tzuntzin nkub' nb'isintza, chi Santyawjo, qa nya il ti'lj tu'n tkub' kyb'inchin aye nya Judiyqe tkyaqiljo nb'ant qu'n, a awo Judiyqo. ²⁰Me tu'ntzin nti' q'oj kyxoljo nimit Judiy ex nya Judiy, noq tu'n qb'inchb'in qxolx, iltzin ti'lj tu'n t-xi tz'ib'it jun u'lj kye' nya Judiy, tu'n mina t-xi kychyo'n kychib'jiljo alu'mj, a nchi kub' b'yet te chojb'il il kywutzjo txqantl kydiosxjal;^r ex tu'n mina txi kychyo'n kychib'jiljo alu'mj, a nchi jaw kyim, mo nchi jaw kyjtz'o'n kyib'; ex tu'n mina tkub' kytzq'ajsi'n chiky' te kychi;^s ex nya wen tu'n kykub' kxe kyuk'a junxil qya, qa nya kyxu'jil.^t

Tzuntzin nxi nq'ma'ntza ikyjo, qu'n tkyaqiljo lo, manyor tz'ilx toj qwutz awo Judiyqo. Me nya taj qMan Dios, tu'n tkux iky'b'il qxol awo nimitlo, noq tu'n nya junxjo qb'inchb'in qxolx.

²¹Me toj nwutza nya tu'n tel iky'it tkawb'il Moisés, qu'n toj tkyaqil tnam, nimku Judiy at, a o tz'el kyniky' te tkyaqil tkawb'il Moisés, ex kyajxix tu'n tkub' nimit tkyaqil; qu'n atxix ojtxe nchi q'umlaj ti'lj tkawb'il Moisés kyojile' tkyaqil ja te nab'l Dios, tze'nku nkub' iky'sitjo q'ij te ajlab'l.

Tej tkub' kytz'ib'in tsanjil Jesús jun u'lj kye nimit, a nya aj Judiyqe

²²Jaw kysk'o'n kye tsanjil exqe nejinel toj Ttanim Dios, jun jte' ichin kyxol nimit, ex tu'n kyxi chq'et tzma toj tnam te Antyokiy. I xitzin chq'o'n kab'e nejinel kyxol, a Silas ex Judas, a Barsabásjo juntl tb'i, tu'n kyxi' junx tuk'a Pabl ex Bernabé. ²³Ex kye xi q'o'ne jun u'lj, a iky ntq'ma'n kyjalu'n:

Kchi xel qq'olb'i'n ayi'y erman, k'u'jlinqe qu'n: Awoqej'i'y tsanjil Jesús exqetzi'n nejinel toj Ttanim Dios toj Jerusalén, nxi qtz'ib'i'n kye'y, a ayi'y

^o 15:7 Kyb'i. 10:1-43. ^p 15:8 Kyb'i. 10:44. ^q 15:18 Am. 9:11-12. ^r 15:20 Ex. 34:14-17. ^s 15:20 Lv. 17:10-16. ^t 15:20 Lv. 18:6-23.

nya Judiyq'i'y ex najleq'i'y toj Antyokiy, Siria ex Cilicia.^u ²⁴B'i'n qu'n, qa ila' xjal o chi kanin kyxola, me nya awo'y o qox chq'onkye, ex qa ma jawje kyk'u'ja tu'n kyyol, ex tu'ntzi'n, o chi jaw naja. ²⁵Tu'npetzi'n, ma qo kyija toj wen, tu'n kyxi chq'et jun jte'b'in qxola, tu'n kykanin kyuk'i'y, junx kyuk'a qerman Bernabé ex Pabl, a k'u'jlinqexix qu'n, ²⁶qu'n ayetzin kye o txi kyq'o'n kyib' te kyimin, noq ti'l'j tb'i Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil. ²⁷Ex ma chex qchq'o'n Judas ex Silas, ayetzin chi yoliljo kyuk'i'y, tu'n t-xi kychiky'b'in tkyaqiljo ma b'aj qq'ma'n. ²⁸B'a'n ma tz'ele te Xewb'aj Xjan ex te qe'y, tu'n mina xkub' kyniminji'y tkyaqiljo tkawb'il Moisés, a tze'nku nb'ant qu'n, a awo'y Judiyq'o'y, qala' o'kxjo lu'n: ²⁹Tu'n mina t-xi kychyo'n kychib'jiljo alu'mj, a nchi kub' b'yet te chojb'il il kywutzjo txqantl kydiosxjal; ex tu'n mina t-xi kychyo'n kychib'jiljo alu'mj, a njaw kyjtz'o'n kyib'; ex tu'n mina chi tzq'ajsi'n ti'l'jo chiky' te kychi'y; ex nya wen tu'n kykub' kx'e'y kyuk'a junxil qya, qa nya kyxu'jila. Qa ma kub' kytzyu'n kyib'a te tkyaqiljo lo, tb'anilxsin kyb'inchb'intza ikyjo. Kyka'yinktzin kyib'tza.

³⁰Atzaj te' kyb'aj yolin, ex tej tb'aj kytz'ib'in u'lj, b'e'xsin i xi'tz toj Antyokiy. Atzaj te' kykanin, oktzin kychmo'n Ttanim Dios, ex xi kyq'o'n u'lj. ³¹Atzaj te' tjaw kyu'ji'n nimil toj Antyokiy, b'e'x i jaw tzalaj nimxix, qu'n tu'n q'uqb'il k'u'jb'aj tz'ib'in toj, qa nya il ti'l'j tu'n kyb'inchin ti'l'j tkyaqiltaqjo nb'ant kyu'n aj Judiy. ³²Ayetzin kye Judas ex Silas, a q'o'ntztaq kyoklin tu'n qMan Dios te q'mal te' Tyol, i nimsin kyk'u'jjo nimil tu'n kyyol, ex xi kyq'ma'n, tze'n tu'n tjaw kyin kyib' tojjo kynimb'il.

³³Tb'ajlinxi' jun jte'b'in q'ij ikyjo, b'e'xsin i meltz'ajtz toj Ttanim Dios toj Jerusalén, ex kyij kyq'o'n jun q'olb'il te nuk'b'il ex toj tb'anilix. ³⁴Me b'e'x kyij Silas antza.^v ³⁵Ex atzin te Pabl ex Bernabé axsa i kyije kye' toj Antyokiy,

ex junx kyuk'a txqantl, i xnaq'tzin, ex i q'umlaj ti'l'j Tyol tAjaw Tkyaqil.

Tej t-xi' Pabl toj tkab' majin q'olb'il kye nimil

³⁶Tb'ajlinxi jte'b'in q'ij, xi tq'ma'n Pabl te Bernabé kyjalu'n: Qo' juntl majl q'olb'il kye' erman toj tkyaqil tnam, ja' o q'mete Tyol tAjaw Tkyaqil, tu'ntzin tel qniky' te tze'n ite'ye.

³⁷Kutzin, chte Bernabé.

Me tajtaq Bernabé kyu'n t-xi' Juan, a Marksjo juntl tb'i, kyuk'a.

³⁸Me nya b'a'n ele lu'n toj twutz Pabl, qu'n tu'n otaq tz'el tpa'n te Marks tib' kyilj, tej ite'taq toj tx'otx' te Panfilia, ex tky'e'taq tu'n tten kyuk'a toj taq'in Dios.^w

³⁹Nimx xa'ye' ch'otjin lo. Tu'ntzi'n, b'e'x el kypa'n kyib'; atzin te Bernabé xi k'lente Marks, ex b'e'x i xi' toj tx'otx' te Chipre. ⁴⁰Atzin te Pabl jaw tsk'o'n Silas, ex xi oqxenin toj tq'aq'b'il tk'u'lj tAjaw Tkyaqil kyu'n txqantl nimil. ⁴¹Atzaj te' kyiky'x toj tx'otx' Siria ex Cilicia, i nimsin kyk'u'jjo nimil toj Ttanim Dios, a ite'taq antza.

Tej t-xi lipe Timotey kyil'j Pabl ex Silas

16 ¹Kanin Pabl kyojjo tnam te Derbe ex Listra. Antza, el knete jun nimil tu'n, Timotey tb'i, alb'aj te jun nimil qya aj Judiy. Me atzin ttata nya aj Judiy, qala' te aj Grecia. ²Tkyaqil qe' nimil toj Listra ex te Iconio wentaqjo kyyol ti'l'j. ³Tajtaq Pabl tu'n tok lipe Timotey ti'l'j, me nejtaq tu'n tok tqitin techil ti'l'j ttz'umil, tu'ntzintla mina ja kyiky'in aj Judiy a najleqetaq antza, exsintla tu'n tkub' nimitjo a otaq tz'ib'it toj Tu'jil Tyol Dios. Kub' b'inchin ikyjo tuk'a Timotey, qu'n kykyaqil b'iltetaq qa antza jawe ch'iey tjaq' tkawb'il Moisés, qu'n a tnana jun aj Judiy, me na'mtaq tok techil, qu'n nya Judiytaqjo ttata. ⁴Toj kykyaqiljo tnam, ja' nchi iky'etaq, xi kyq'ma'n kye nimil jotxjo tumil, a otaq tzaj kyq'ma'n tsanjil, exqetzi'n jni'

^u 15:23 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan, ja' ta'ye tkyaqil v. 23. ^v 15:34 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v.34. ^w 15:38 Kyb'i. 13:13.

nejinel toj Ttanim Dios toj Jerusalén.
⁵Tu'ntzi'n, nimsit kynimb'iljo Ttanim Dios, ex tu'n tch'iye kyb'ajjo nimil junjun q'ij.

**Tej tok twutziky' Pabl ti'j
 jun ichin aj Macedonia**

⁶Me atzin te Xewb'aj Xjan mix tziye tu'n tq'metjo Tb'anil Tqanil tojjo tx'otx' te Asia. Tu'ntzi'n, antza i iky'e toj tx'otx' te Frigia ex te Galacia, ⁷tu'n kykanin tzma ttxa'n tx'otx' te Misia. Antza, kub'e kyna'b'lin, tu'n kyokx toj tx'otx' te Bitinia, me juntl majl, mix tziye Xewb'aj Xjan, a T-xew Jesús. ⁸Tu'ntzi'n, majx tqanku iky'x toj Misia, tu'n kyku'x tzi ttxuyil a' tojjo tnam, Troas tb'i. ⁹Antza, oke jun twutziky' Pabl tojjo qniky'in. Toj twutziky', tli wa'ltaq jun ichin aj Macedonia, ex nkub'sintaq twutz, ex tq'ma: Ku tzaja tzalu'n toj Macedonia, ex qo tmojintza.

¹⁰Tu'n tzaj twutziky' Pabl ok, b'e'xsin kub' qb'inchin qib'tza, tu'n qxi'y tzma Macedonia, qu'n el qniky'a ti'j, qa ataq qMan Dios ntxokintaq q'ija, tu'n tq'metjo Tb'anil Tqanil antza.

**Tej kyku'x Pabl ex Silas toj
 tze toj tnam Filipos**

¹¹⁻¹²Tojjo tnam te Troas, o okxa toj jun bark, exsin o b'ettza toj ttxuyil a', tu'n qkani'n toj much' tx'otx', Samotracia tb'i. Ex tojxi juntl q'ij, o kani'n toj Neápolis. Antza, o xiyi'y tu'n qkani'n toj tnam Filipos, a tnam lu'n, a etzin ky'u'n aj Rom, ex atzin jun tnamjo nim toklin toj tkyaqil tx'otx' te Macedonia. Ila' q'ij o te'n antza. ¹³Toj jun q'ij te ajlab'l, o exa ttxa'n tnam tzma tzi jun a' n-ajqelin, qu'n kub' qb'isi'n qa antza nchi na'ne jun ch'uq Judiy Dios. B'e'xsin o kub' qe'y, ex o yoli'n ti'j Tb'anil Tqanil kye' qya, a otaq chi chmet antza. ¹⁴Lidiataq te' jun tb'i, te aj Tiatura, ex jun k'ayiltaq tb'anil xb'alin, a wi'yilxix. Ajo qya lo, a b'a'nixtaq k'ulin twutz Dios, ex nb'intaq ti'jjo nyolajtztaq. Ok tyekin Dios tanmin, tu'n tok tb'i'nixixo, a nq'umletaq tu'n Pabl.

¹⁵Ku'x toj a' te jawsb'il a', junx kyuk'a kykyaqiljo a ite'taq toj tja. Tb'ajlinxizti'n ikyjo, kub'sin twutz qe'y, ex tq'ma: Qa matxixix txi kynimi'n, qa b'a'nix nte'n twutz tAjaw Tkyaqil, kuxsin chi tzajtza, tu'n kyte'n quk'iy toj nja'y.

Ox kub'sinx twutz qe'y; tu'ntzi'n, xi qtziy'in.

¹⁶B'aj jun maj, kyja'taq qxi'y tzma tzi a', ja' nkub' na'yetaq Dios, ok qk'ulb'i'n jun ku'xin qya, a nkanintaq tna'b'l ti'jjo na'mxtaq tul kanin, qu'n tzyu'ntaq tanmin tu'n taq'nil tajaw il. Jun aq'niltajjo ku'xin qya lu'n, ex nimtaq kypwajjo tajaw nkykanb'in noq tu'n nb'anttaq tu'n.

¹⁷B'e'xsin ok lipe ku'xin qya q'ija, ex jaw xch'in, ex tq'ma: Nchi ajb'inixixo ichin lo te Dios nimxix toklin, ex nchi yek'in tumil kolb'il kye'y.

¹⁸Ila' q'ij tq'ma ikyjo; otaq b'aj tk'u'j Pabl ti'j. Tzaj meltz'aj, ex tq'ma te taq'nil tajaw il, a tokxtaq toj tanmin; chi' kyjalu'n: Noq ti'j tb'i Jesucrist kxel nq'ma'n tey, tu'n tetza toj tanminjo ku'xin qya.

Ex texjo paq anetzi'n, b'e'x etz. ¹⁹Me atzaj te' tel kyniky' tajaw ku'xin qya, qa nlay kykanb'e txqantl pwaq tu'n, b'e'xsin ok kytzyu'ntz Pabl ex Silas, ²⁰ex b'e'x xi q'i'n ja' ite'taq kawil, ex xi kyq'ma'n: Aye ichin aj Judiy lo, ma chi ok ten najsil kye' xjal tojjo qtanim, ²¹ex nchi xnaq'tzin ti'jjo a nlay qtziye, ex nlay kub' qb'inchin, qu'n aj te Romqo.

²²Tu'ntzin ikyjo, b'e'x jaw tilxjal kyi'j, exsin tzaj kyq'ma'n kawil, tu'n teljo kyxb'alin, ex tu'n kyok jub'in tu'n tze. ²³Ila' maj b'aj jub'in. Tb'ajlinxizti'n ikyjo, i kux q'o'n toj tze, exsin xi q'mantz te' xq'uqil tze, tu'n kyxq'uqit wen. ²⁴Tej tb'inte xq'uqil ikyjo, b'e'xsin i okx q'o'ntz tzma txeje, ex kub' yiq'o'n kyqan, tu'n mina chi jaw yekj.

²⁵Me otaqla tz'ok niky'jin aq'wil ikyjo, tzmataq nna'n Pabl Dios junx tuk'a Silas, ex nchi b'itzintaq b'itz te Dios. Ayetzin kye txqantl xjal, a ite'kuxtaq toj tze, tzuntaq nchi b'in kye'. ²⁶Me noq kyna'b'inkux, te' ttzaj jun kyaqnajab'

kuj wen, a b'e'x tzaj lu'lin tq'uqil tze tu'n. B'e'x i okx jaqpajjo tjpel, ex b'e'x i el tz'aqjo kxb'il, a ite'ktaq te k'alb'il kyej ite'kuxtaq toj tze. ²⁷Atzaj te' ttzaj sak'pajjo xq'uqil tze, exsin ok tka'yintz qa otaq chi jaqpajjo tjpel, b'e'xsin jatz ti'n jun kxb'il te b'iyb'il tib', qu'n kub' tna'b'lin qa otaq chi oqjo xjal tkyaqil. ²⁸Me b'e'x jaw xch'in Pabl, ex tq'ma: Mi kub' tb'yo'n te tib'. Loqo qe' oto' qkyaqilxa tzalu'n.

²⁹Xitzin tqanin tej xq'uqil tze jun tzaj. Ex okx ajqelin wen, ex tuk'a txqan t-xob'il, kub' meje twutz Pabl ex Silas, tu'n t-xi chjonte kye. ³⁰Tb'ajlinxitzin ikyjo, xi q'ma'n kye, tu'n kyetz, ex xi qanin kye kyjalu'n: Ayi'y tata, zT'it'zila ch'in we', aku kub' nb'inchin, tu'n nkleta?

³¹Xitzin ttzaq'win Pabl ex Silas: Niminx Jesucrist, a tAjaw Tkyaqil; ikytzin kkletilejij kyuk'a kykyaqil t-xjalila.

³²⁻³⁴Ax orjo anetzin, ok tenjo xq'uqil tze q'anilte kyky'ixlb'in Pabl ex Silas, ayej otaq chi b'aj jub'in. Tb'ajlinxitzin ikyjo, b'e'x i xi k'le'n, tu'n xq'uqil tze, tu'n kykanin toj tja. Antza, i yoline Pabl ex Silas tuk'a xq'uqil tze ex kye' ite'taq toj tja, ti'l'jo Tb'anil Tqanil. Tej tb'aj kyb'in, b'e'x i jaw nimin kykyaqilx, ex b'e'x i etz pe'n tu'n kyku'x toj a' te jawsb'il a'. Tej tb'ajjo ikyjo, i okxsin k'le'ntz tuja, ex xi q'o'n kywa. Ex b'e'x jaw tzalaj kykyaqilx, tu'n otaq chi nimin ti'l' qMan Dios.

³⁵Qlixje wen, xi chq'o'n jun jte' xq'uqil tnam kyu'n kawil, tu'n kyxi' tuk'a xq'uqil tze, ex tu'n t-xi q'met te, qa tu'ntaq ttzaqpaj Pabl ex Silas.

³⁶Tu'n ikyjo, xi tq'ma'n xq'uqil tze te Pabl kyjalu'n: Ma tzaj q'ma'n we'y kyu'n kawil, tu'n kyxi tzaqmeta; kuxsin che'xtza toj tb'anil, ex mina chi xob'a.

³⁷Me atzin te Pabl xi tq'ma'n kye' xq'uqil tnam: Qky'e' qe', tu'n qexa ikyjo, qu'n nya wenjo xb'ant kyu'n qil'ja, qu'n awo'y at qokli'n twutzjo tkawb'il Rom, chi chi'. Ma qo b'aj kyjub'in kywutzxjal, ex ma qo ku'x q'o'n toj tze, ex mina

xqo txketa toj kawb'il tu'n tchiky'b'itjo nb'anttaq qu'n. Ex atzintzjo ja'lin, kyajnaj tu'n qex kytzaqpi'n toj ewajil. Me minapentetz ikyjo, qala' ayekutz k'a' chi tzaj q'il qe'y.

³⁸B'e'xsin i xta'l'jo xq'uqil tnam q'malte kye kawil. Atzaj te' tok kyb'in, b'e'x i jaw xob', qu'n nya b'i'ntaq kyu'n, qa te aj Romqetaqjo Pabl ex Silas.

³⁹Tu'ntzintzjo, i xta'l' kub'sil kywutz te Pabl ex Silas, tu'n tkub' najsin kyil, ex tuk'a jun mutxin, xi kyqanin kye, tu'n kyex tojjo tnam anetzin.

⁴⁰Atzaj te' tetz Pabl ex Silas toj tze, b'e'xsin i xi'tz tzma tja Lidia. Tej kykanin antza, i nimsin kyk'u'l'jo nimil, a ite'taq antza. Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x i xi'.

Tej kyjaw tiljxjal kyij' nimil toj tnam Tesalónica

17 ¹Tej kyxi' Pabl ex Silas toj kyb'e, i iky'x kyojjo tnam te Anfípolis ex Apolonia, ex liweyxix, i kanin tzma Tesalónica, ja' ite'taq txqan xjal aj Judiy, ex ja' ta'taq jun ja kyu'n, te nab'l Dios. ²Tu'n toj q'ij te ajlab'l, okx Pabl tojjo ja anetzin, tze'nkux n-oketaq tu'n tojile tkyaqil tnam. Ex oxo maj, o b'inchin ikyjo, noq tu'n tch'otj wen kyuk'a Judiy ch'uqleqetaq antza. Ex tze'nkuxjo ntq'ma'n Tyol Dios, ³kub' tchiky'b'in Pabl kywutz Judiy, qa ilixx ti'l'jataq tu'n tkyim Crist, a Kolil, ex tu'n t'jatz anq'in juntl' majl. Ex tq'ma: Ax Jesúsjo lo, a nchin yolin ti'l' kye'y, axsin Cristjo.

⁴Tu'ntzintzjo, ila' Judiy, a nchi na'ntaq tb'i Dios, me na'mxtaq kynimin, i jaw nimin, junx kyuk'a txqan qya nim kyoklin, ex txqan xjal aj Grecia; ok kymujb'in kyib' tuk'a Pabl ex Silas. ⁵Me tu'ntzintzjo ikyjo, b'e'x jaw kyiky'in Judiy a nya nimilqetaq, noq tu'n kyxky'aqlin, ex ok kychmo'n jun jte'b'in nya wen xjal, a ayej ky'ajqe, a ite'taq tojile tnam. I b'inchin ikyjo, noq tu'n kyjaw naj, ex tu'n kyjaw tilj kykyaqilxjal toj tnam. Okx kypa'n tja Jásón, tu'n t'jyet Pabl ex Silas, tu'n kyetz q'i'n, ex tu'n kyxi q'o'n kyexjal. ⁶Me qu'n tu'n

mix i jyete antza, ex tu'ntzin kyq'o'jtz, etz jukikin Jasón kyu'n, junx kyuk'a ila' nimil, ex xi q'i'n kywutz kawil te tnam. B'e'x jaw xch'in, ex kyq'ma: Aye ma' xjal lo, a o chi sb'un ti'j tkyaqil tnam twutz tx'otx', ma chi ul tzalu'n ja'lin, ⁷ex ma chi kub' wutzlin tu'n Jasón toj tja. Kykyaqilx mi nkub' kynimin tkawb'il kawil te Rom, qu'n tzuntzin nkyq'man qa atx juntl kawil, Jesús tb'i.

⁸Tej kyb'in te' xjal yol lo exqetzi'n kawil, b'e'x jaw kyiky'in. ⁹Me tu'ntzintla mi che'xa Jasón exqetzi'n tuk'a toj tze, kyij kyq'o'n pwaq te kyxel, ex tu'ntzi'n, b'e'x i tzaj tzaqpi'n.

Tej kyxi' Pabl ex Silas tzmax Berea

¹⁰Otaq qo ok yupj ikyjo, ayetzin kye nimil ok kyq'o'n tilil, tu'n kyxi' Pabl ex Silas tzmax Berea. Atzaj te' kykanin, b'e'x i xi' tojjo ja te kynab'l Dios Judiy. ¹¹Me ayetzin kye Judiy anetzi'n, wentaq ch'intl kye' kynab'l tze'nqeku kyej te aj Tesalónica, qu'n tu'n toj twenil, xi kyb'in kyyol Pabl ex Silas, ex i xpich'in Tyol qMan Dios junjun q'ij, tu'ntzin telxix kyniky' te, qa twutzxtaqjo nyolajtz kye. ¹²Tu'ntzi'n ikyjo, ila'x i jaw nimin, junx kyuk'a ichin ex qya nim kyoklin te aj Grecia.

¹³Me atzaj te' kyb'inte Judiy te Tesalónica, qa tzuntaq nyolin Pabl toj Berea ti'j Tyol Dios, b'e'xsin i xi'tz antza, ex nimku b'ant kyu'n, tu'n kyjaw tiljxjal. ¹⁴Me ayetzin kye nimil, ok kyq'o'n tilil, tu'ntzintla jun paqx, tz'ex Pabl tzmax ttzi ttxuyil a'. Atzin te Silas ex Timotey, axsa i kyije kye' toj Berea. ¹⁵Ayetzin kye' i xi' wa'b'ilte Pabl, i kaninx kye' tzmax toj tnam te Atenas. Me liwey, i meltz'aj Berea tuk'a tqanil te Silas ex te Timotey, qa il ti'j tu'n kykanin Atenas liwey wen, a ja' ta'yetaq Pabl.

Tej tyolin Pabl Tyol Dios toj tnam Atenas

¹⁶Me tzuntzin nyontaq Pabl toj Atenas, tu'n tkanin Silas ex Timotey, b'e'x jaw

tiky'in, tej tok tka'yin txqan twutzb'iyil, q'o'nk kyu'n te kydios. ¹⁷Tu'npetzi'n, nimxix jaw ch'otj tojjo ja te kynab'l Dios Judiy, kyuk'a a nchi na'ntaq Dios. Ex ikyxjo, o ch'otj tojile junjun q'ij tojjo plas, ja nchi chmetetaq xjal. ¹⁸Ex ite'taq jun jte'b'in xnaq'tzil nab'l, Epicúreos ex Estoicos kyb'i, i ok ten ch'otjil tuk'a Pabl. It'e' junjun kyq'ma kyjalu'n: ¿Me anq'ij nyoline' ma' xkrat tzi lo?

Ex txqantl q'mante kyjalu'n: Nyakuj a te' suqil dios te junxil tnam.

Ikytzin kyq'ma', qu'n tu'n tzuntaq nyolin Pabl ti'jjo Tb'anil Tqanil Jesús, exsin ti'jjo te' t'jatz anq'in juntl majl.

¹⁹B'e'xsin xi q'i'n Pabl ja' nchi chmetetaq kawil te tnam, Areópago tb'i, exsin xi kyqanin te: ¿Akutzin tzaj tq'ma'n tze'ntzin tze'elpine' saq xnaq'tzb'il, a lu'y nyoli'n ti'j? ²⁰Qu'n nyoli'n kyij'jo noq ti'chaqjo, a nya qojtzqi'n, ex qaja tu'n tel qniky'a te, tze'n chi elpine kykyaqiljo lo.

²¹Tkyaqiljo lu'n b'aj, qu'n kykyaqilxjo xjal te Atenas, exqetzi'n te junxil tnam a najleqetaq antza, o'kxtaq tok tililjo kyu'n, noq tu'n kyb'in, ex tu'n kyyolb'in noq kyij'jo saq tqanil.

²²Jawtzin we'ks Pabl kyxoljo kawil tnam antza, ex tq'ma: Ayi'y xjal te Atenas, ti'j tkyaqiljo a n-ok nka'yi'n kyil'ja, tzuntzin n-el nniky'tza te, qa ayeji'y xjal, a nimin ila'ku dios kyu'n, ²³qu'n tze'n n-ok nka'yinjil'y ja' nchi na'ni'y kydiosa, ma nli'y jun xjan tkub'il, a tz'ib'ink jun jte'b'in yol ti'j, a ntq'ma'n kyjalu'n: Te' dios a nya ojtzqi'n qu'n.

Qu'n ikypetzi'n, chi Pabl, a te' Dios anetzi'n, a nchi k'ulil'n twutz, exsin nya kyojtzqi'n; ti'jxsi'n Dios anetzi'n loqin we' nchin yolín. ²⁴A Dios, a xkub' b'inchinte tx'otx' ex tkyaqiljo tkub' twutz ex at toj; axix tAjaw kya'j ex tAjaw tx'otx'. Nyatza najle kyojjo ja, a kyb'inchb'inxjal. ²⁵Ex nya ilxix ti'j tu'n tkub' b'inchit jun ti'la ti'j tu'n jun a'la, qu'n tu'n nti' aku tz'ok tz'aqsit te, qala' axte ntzaj q'onte chwinqil, kyq'iq', ex tkyaqil at qe.^x

²⁶Noq tu'n tnejil ichin, kub' tb'inchin

^x 17:25 Is. 42:5.

Dios xi ch'ie kykyaqil nmaq tnam ex kykyaqil xjal, tu'ntzintla kyanq'in toj tkyaqil twutz tx'otx'. Ex o txi tyek'in jtoj, ex ja', tu'n kyanq'ine; ²⁷tu'ntzintla kyjyon til'jjo Dios, ex qape jyet kyu'n i'chaqxtila ikyjo tze'nku nxmakin jun xjal toj qxopin. Me twutzxix kxel nq'ma'n kye'y, qa nya najchaq ta'ye qMan Dios tuk'ile junjun, ²⁸qu'n itz'qo noq tu'n Dios, ex noq tu'n, nqo yekje, ex nqo anq'in. Tze'nkux kyyoljo junjun kyxjalila, a aj tz'ib'ilqe, a kyq'ma kyjalu'n: Awotzinqe tyajil Diosqo, chi chi'.

²⁹Qu'n qa ikyxjo qa tyajil Diosqi'y, a Dios itz', chi Pabl, nlaytzin kub' kyb'isintza qa iky t-xilin Diosjo noq jun twutzb'iyil, b'inchin tu'n q'anpwaq, saqpwaq mo jun ab'j, aye' nchi kub' kyb'inchinxjal, tze'nkuxjo n-ul tzqet toj kynab'l.

³⁰Ma tziky'x tna'ljtzo tq'ijil ojtze tu'n Dios, a mi n-eltaq kyniky'xjal te. Me atzin ja'lin, ntzaj tq'ma'n qe qkyaqilx toj tkyaqil twutz tx'otx', tu'n qmeltz'aj tuk'a, ³¹qu'n ma jaw tjyo'n Dios jun q'ij, ja' tu'n qoke toj pa'b'in twutz. Qu'n ate Dios jaw tsk'o'n jun ichin, a Jesucrist, tu'n tok te kawil, ex o tyek'e toklin kywutz kykyaqil xjal, tej tjatz anq'in juntl majl kyxol kyimnin.

³²Tej kyb'inte xjaljo, qa jatz anq'in juntl majl kyxol kyimnin, ila' jaw xmayin, me ite'xl i q'mante kyjalu'n: We qb'intil te' lu'n toj junxil q'ij.

³³Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x el b'et Pabl. ³⁴Me jun jte'b'in xi lipe ti'j, ex i nimin. Kyxoljo xjal anetzi'n, ta'yetaq Dionisio, a attaq toklin kyxol kawil toj Areópago, ex majx jun qya, Dámaris tb'i, junx kyuk'a txqantl.

Tej tten Pabl toj tnam Corint

18 ¹Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x ex Pabl toj Atenas, exsin xi'tz tmax toj tnam Corint. ²Antza, el tk'ulb'ine tib' tuk'a jun xjal Judiy te Ponto, Aquila tb'i. A'lxtaq tkanin Aquila tuk'axjo Priscila, a t-xu'jil, tzajninqetaq toj tx'otx', Italia

tb'i. I etz antza, qu'n tu'n otaq q'umle tu'njo tnejilxix kawil, Claudio tb'i, qa iltaq ti'j tu'n kyetzjo kykyaqil xjal Judiy toj tnam te Rom.

Tej kyul, b'e'x xtal'j Pabl q'olb'ilkye, ³ex qu'n tu'n ikyxtaq taq'in tze'nku kye, a noq tu'n kyb'inchit ja, a xb'alin kyten; tu'ntzintzjo, axsi kyije aq'nil junx kyuk'a. ⁴Ex toj junjun q'ij te ajlab'l, nxi'taq Pabl toj ja te na'b'l Dios; antza, nyolintaq, ex njoyntaq tumil tze'n tu'n tkub'e kyk'ul'j qe Judiy exqetzi'n nya Judiy tu'n, til'jjo Tb'anil Tqanil Jesús.

⁵Atzaj te' tkanin Silas ex Timotey, a tzajninqetaq toj tx'otx' te Macedonia, b'e'xsin ok ten Pabltz yolil ti'j Tb'anil Tqanil, ex o'kx kub' tb'inchin, qu'n tu'n b'e'x kyij ttzaqpi'n tu'n tb'inchin ja, a xb'alin kyten. Tu'ntzintzjo, b'ante tyek'it-xix kye Judiy qa a Jesúsjo Crist. ⁶Me ayetzin kyej Judiy, b'e'x i ok meltz'aj ti'j, ex i ok ten yisolte. Tu'n ikyjo, b'e'x el tchto'n tej Pabl ti'j t-xb'alin, tu'n t-xi tyek'in kye, qa nya wentaqjo yash'ilte otaq tz'ok q'o'n, exsin xi tq'ma'n kyjalu'n: Ayexa at kypaja, qa ma chi naja toj pa'b'in, ex nyaqil'n at npaja, qu'n kyky'e'y tu'n t-xi nchiky'b'in Tyol Dios kye'y. Tu'n ikyjo, ma chinka kyuk'a nya Judiy, chi Pabl.

⁷B'e'xsin etz tojjo ja te na'b'l Dios, ex b'e'x xi' tojjo jun ja attaq ttxlaj, ja' najletaq jun ichin, Ticio Just tb'i, a b'a'ntaq na'n Dios. ⁸Atzin te Crispo, jun tnejil kawil te ja te kynab'l Dios Judiy, junx kyuk'a' ite'taq toj tja, i nimin ti'j tb'i tAjaw Tkyaqil. Ex nimku xjal te Corint i nimin, ex b'e'x i ku'x toj a' te jawsb'il a', tej kyb'inte Tb'anil Tqanil. ⁹Jun niky'in ikyjo, tej tok jun twutziky' Pabl, ex yolín tAjaw Tkyaqil te kyjalu'n: Mina tzaj xob'a, ex kux yolín ti'j Tb'anil Tqanil, ex mina kub' numja, ¹⁰qu'n loqi'n intin tuk'iy, ex mix a'l aku b'inchin mib'in ti'ja. Qala' q'i'inks tib'a, qu'n nimx xjal at tojjo tnam lo, a knimil ti'j nb'i'y. ¹¹Tu'ntzin ikyjo, axsa kyije Pabl toj Corint juntl ab'q'e tuk'a niky'jin,

xnaq'tzin Tyol qMan Dios kyxoljo xjal anetzi'n.

¹²Me kyojjo q'ij, tej toktaq Galión te kawil tx'otx' Acay tb'i, b'e'x ok kychmo'n Judiy kyib', tu'n kyok meltz'aj ti'lj Pabl. Xi q'i'n kywutz kawil, ¹³ex xi kyq'ma'n te kyjalu'n: Ajo xjal lo, lu nb'etje xmoxil kyexjal, tu'n kyk'ulin twutz Dios, me nya ikyjo tze'nku qe qkawb'il.

¹⁴Tu'ntaq tjaw yolín Pabl, tej tq'ma Galión kye Judiy kyjalu'n: Atzin ja'lin, ayi'y ma' Judiyq'i'y, noqit jun ma tij iljo lo, mo i'chaqxtla much'tz, matla chin kub' te'n b'il kye'y. ¹⁵Me qu'n tu'n noq jun yoljo lo kyil'j b'ib'aj ex ti'lj kykawb'ila, nlay tz'okx nlimo'n we' wib'; kynik'unku kye' kyib' kyil kyib'xa, chi Galión, aj kawil.

¹⁶Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x i etz lajo'n kyexjal twutz kawil. ¹⁷Me nej, i ok meltz'aj ti'lj Sóstenes, a kawil tojjo ja te kynab'l Dios Judiy, noq tu'n mix i oke nimin tu'n Galión. Ex axsa, ok b'yo'ne twutz kawil. Me ante Galión, aj kawil, nti'x pone tb'is ti'ljjo nb'ajtaq.

**Tej t-xi' Pabl tox majin q'mal
te' Tyol Dios toj junxil tnam**

¹⁸Aкса kyija Pabl ila' q'ijl toj Corint. Tej tb'ajjo ikyjo, b'e'x i kyij tq'olb'in aye jni' nimil, ex junx tuk'a Priscila ex Aquila, i okx toj bark, tu'n kyxi' toj tx'otx' te Siria. Me na'mxtaq kyokx toj bark, axsa toj tnam ttzi ttxuyil a', Cencrea tb'i, b'e'x el tmitzo'n Pabl tsmal twi', te yek'b'ilte qa iltaq ti'lj tu'n tnimin tyol, a otaq tq'ma te qMan Dios, ikyx tze'nku kyij tz'ib'in toj Tu'jil Tyol Dios.²

¹⁹Tej kykanin toj tnam Éfeso, b'e'x el tpa'n te Pabl tib' ti'lj Priscila ex Aquila, ex b'e'x xi' tojjo ja te kynab'l Dios Judiy. Antza, yoline kyuk'a Judiy, a nchi chmettaq antza. ²⁰Tej tb'aj yolín Pabl, i kub'sin Judiy kywutz, tu'n tkyij jun jte' q'ijl kyuk'a. Me mix ttziye. ²¹Qala', b'e'x i kyij tq'olb'in, ex tq'ma: Qa taj qMan Dios, okla chin meltz'ajila q'olb'il kye'y juntl majl.

²²Tej tb'ajjo ikyjo, b'e'x okx toj bark, ex b'e'x ex toj tnam te Éfeso, tu'n tkanin tzma Cesarea. Tej tkanin antza, b'e'x xi' toj Jerusalén q'olb'il kye nimil toj Ttanim Dios antza. Tej tb'ajjo ikyjo, b'e'x xi' toj tnam te Antyoki'y.

²³Otaq b'aj jun jte'b'in q'ij tu'n antza, tej tex juntl majl b'etsil te' junjunchaq najb'il te Galacia ex Frigia, tu'n tnimsit kynimb'iljo nimil antza.

Tej tul kanin Apolos toj tnam Éfeso

²⁴⁻²⁵Kyojjo q'ij anetzi'n, kanin toj tnam Éfeso jun Judiy, Apolos tb'i, te tnam Alejandría. Atzin xjal anetzi'n, tb'anilxtaq yolín, ex n-elxixtaq tniky' ti'ljjo Tu'jil Tyol Dios; me na'mxtaq tjapin kanin tnimb'il, qu'n o'kxtaq n-el tniky'jo tze'n tz'elpine' t-xnaq'tzb'il Juan, a Jawsil A'. Q'o'ntztaq tna'b'ljo xjal lo ti'ljjo tulil tAjaw Tkyaqil, ex tzuntaq nyolín tuk'a tkyaqil tanmin ex nnik'u'nxixtaqjo t-xnaq'tzb'il ti'lj Kolil.

²⁶Ok ten Apolos yolil tuk'a tkyaqil xjal toj ja te kynab'l Dios Judiy. Me tej tb'ijte tu'n Priscila ex Aquila, b'e'x xi tsko'n, exsin xi q'ma'ntz te, tze'nxix tz'elpine' tumil tb'eyil qMan Dios; xi tnimin ikyjo. ²⁷Ex atzaj te' tajtaq tu'n tiky'x tojjo tx'otx', Acay tb'i, xi q'o'n jun onb'il te kyu'n nimil toj Éfeso, ex xi tz'ib'in jun u'j te, tu'ntzintla toj tb'aniljo tponla kyuk'a nimil te Acay. Atzaj te' tkanin antza, nimxjo tmojb'il kyuk'a a otaq chi nimin noq tu'n tq'aq'b'il tk'u'j qMan Dios. ²⁸Ex twutz kykyaqilxjal antza, toj tumil njaw yolb'intaq kyil'j aj Judiy; ex nkub' tyek'b'intaq qa a Jesúsjo Crist, tze'nx ntq'ma'n toj Tu'jil Tyol Dios.

**Tej tul kanin Pabl toj
Éfeso yolil Tyol Dios**

19 ¹Axtaqtza ta'ye Apolos toj Corint, majx tqanx iky'x Pabl toj k'ul, tu'n tkanin toj tnam te Éfeso. Antza, el jyete txqan xjal tu'n, a nimilqetaq toj kywutz. ²Exsin xi tqanin Pabl kye: ¿Ku'xsin Xewb'aj Xjan toj kyanmi'n, tej kyjaw nimi'n?

² 18:18 Num. 6:18.

Tzajtzin kytzaq'wintz kyjalu'n: iMina! Nti'x qe' o qb'i, i'chaqxpetla noq tu'n tyolajtz ti'jjo Xewb'aj Xjan.

³Tu'n ikyjo, xitzin tqanin Pabl: ¿Tze'ntzin tzelpine kyetza kynimb'il, ex tze'n i oki'y, tej kyku'xa toj a' te jawsb'il a'?

O'kx n-el qniky'ji'y ti'jjo t-xnaq'tzb'il Juan, exsi'n tjawsb'il a', chi chi'.

⁴Xitzin tq'ma'n Pabl: Twutzx te', tzuntaq nchi ku'x kye' xjal toj a' tu'n Juan, te jawsb'il a', aj kynimintaq ti'j qMan Dios. Me tzuntaq nxi tq'ma'n kye, a nchi nimintaq, qa iltaq ti'j tu'n t-xi nimitjo juntl, a lipchetzaq ti'j, a Jesucrist.^a

⁵Tej kyb'inte ikyjo, b'e'x i nimin, ex b'e'x i ku'x toj a' te jawsb'il a' toj tumil tb'i Jesús, a tAjaw Tkyaqil. ⁶Atzaj te' kykub' tq'o'n Pabl tq'ob' kyib'aj, ex b'e'x okx Xewb'aj Xjan toj kyanmin. Ex i yolín kyojile' yol, a nya ojtzi'q'n kyu'n, ex tzuntaq chi q'umlaj ti'jjo tqanil ntzaj kyb'intaq te qMan Dios. ⁷B'alaqa kab'lajajtaq kyb'ajjo ichin anetzi'n.

⁸Tojxjo oxé xjaw, tzuntaq nxi' Pabl tojjo ja te kynab'l Dios Judiy. Antza, tzuntaq q'umlaj ti'jjo Tb'anil Tqanil, me nti'xtaq ch'in t-xob'il. Tzuntaq nyolin, ex tzuntaq xmoxin, tu'n tkub' kyk'u'lxjal, tu'n kynimin ti'jjo Tkawb'il qMan Dios. ⁹Me ite' junjun, a noq xi kych'u'xsin kyanmin, tu'n mina t-xi kynimin, ex noq i ja yolb'in kywutzxjal ti'jjo nimb'il ti'j Jesús. Tu'n ikyjo, b'e'x etz Pabl toj ja te kynab'l Dios Judiy, junx kyuk'a nimil, exsin i xi tk'le'ntz toj jun ja te xnaq'tzb'il, a tetaqjo jun ichin, Tirano tb'i. ¹⁰Antza, yoline Pabl kykyaqil q'ij, ex ikytzin oke tu'n, toj kab'e ab'q'e. Ikytzin kyb'iyé' Tyol Diosjo, aye Judiy exqetzi'n nya Judiy, a najleqetaq tojjo tx'otx' te Asia.

¹¹Ex kyojjo q'ij anetzi'n, tzaj tq'o'n Dios tumil te Pabl, tu'n tb'ant ila' techil te yek'b'il te' tipin Dios. ¹²Majqexpe' su'tj exqetzi'n xb'alin, a ja' ok aq'le t-xmilil Pabl, xi q'i'n kye yab', ex noq tu'n ikyjo, b'e'xtaq nchi q'anit, ex ayetzin kye

taq'nil tajaw il, a ite'kxtaq toj kyanmin, b'e'x nchi etztaq kye'.

¹³Me ayetzin kye junjun Judiy, a nchi b'ettaq toj tnam, ex nchi etztaq taq'nil tajaw il kyu'n, toj kyanminxjal kyajtaq kye' tu'n tokin tb'i Jesús, a tAjaw Tkyaqil kyu'n, te q'anb'il kyexjal. Ikytzin kyq'ma kyjalu'n, kye taq'nil tajaw il: Kxel qq'ma'n kye'y, tu'n kyetza toj kyanmin xjal, noq ti'j tumil tb'i Jesús, a nq'umlaj Pabl ti'j, chi chi'.

¹⁴Ikytaqtzin nb'antjo kyu'n wuq tk'waljo jun Judiy, Esceva tb'i, a nejinél kyxol pale. ¹⁵Me jun maj, attaq jun taq'nil tajaw il, xi tzaq'winte kyjalu'n: Wojtzqin we' Jesús, ex b'in we' wu'n alkye Pabl; me ayetzinkyetza, ¿Ti'n kye' kyoklin tu'n kyyoli'n ikyjo?

¹⁶Ex texjo paq anetzi'n, b'e'x xi joq'paj tej ichin, a attaq taq'nil tajaw il toj tanmin kyib'aj xjal, a nchi yolintaq, ex tuk'a txqan tipin, b'e'x i kub'jo ichin tu'n, ex i b'aj tb'yo'n. Tu'ntzin ikyjo, xb'iq'qe ex i'xjlinqe tej kyoq tojjo ja, ja' ite'kxtaq.

¹⁷Kykyaqilxjo Judiy ex nya Judiy i b'inte, a najleqetaq toj tnam te Éfeso. Tu'ntzi'n, b'e'x tzaj txqan kyxob'il, ex tu'njo ikyjo, jaw nimsite tb'i Jesús, a tAjaw Tkyaqil.

¹⁸Ex nimku xjal, a otaq chi nimin, i kanin pa'l kyib' kywutzxjal ti'jjo tkyaqil nya b'a'n, a otaq b'ant kyu'n.

¹⁹Ex ila'taqjo, a otaq chi ok te yu'x, ul kyi'n jni' kyu'j te kytyu'xb'il, ex kub' kypatin kywutzjo a ite'taq. Tej tkub' nab'litjo, a jte' otaq japine' loq'b'in kye u'j, b'alaqa lajaj toj ox k'al mil^b saq'pwaq. ²⁰Tu'ntzintzjo, nim xjal i b'inte, ex nim i lonte yek'b'il tipin Tb'anil Tqanil tAjaw Tkyaqil.

²¹Tb'ajlinxitzin ikyjo, kub' tb'isin Pabl, tu'n t-xi' q'olb'il kye' aj te Macedonia ex Acay, ex tu'n tiky'x tzmax Jerusalén. Ex tq'ma, qa tajtaq tu'n tiky'x toj tnam te Rom, aj tmeltz'ajtaq toj Jerusalén. ²²Tu'ntzintzjo, b'e'x i xi tchq'o'n kab'e mojlite, Timotey ex Erasto, tzmax Macedonia te q'olte tqanil antza.

^a 19:4 Mt. 3:11; Mr. 1:4, 7-8; Lc. 3:16; Jn. 1:26-27; Kyb'i. 2:38. ^b 19:19 Lajaj toj ox k'al mil, 50,000 n-ele.

Atzin tetz, axsi kyije jun jte'b'in q'ijl toj Éfeso, jun tnam toj tx'otx' te Asia.

Tej kyjaw tilxjal aj Éfeso ti'j Pabl

²³Tojjo tnam anetzi'n, jaw tilj xjal ti'jjo Tb'anil Tqanil, ²⁴noq tu'n ttzi jun ichin, tx'nol saqpwaq, Demetrio tb'i. A ichin anetzi'n, tzuntaq nchi b'ant much' twutzb'iyil ja tu'n, te yek'b'ilte ja te na'b'lte jun kydios, Artemisa tb'i. Tu'n ikyjo, tky'e'taq Demetrio, tu'n kyniminxjal ti'jjo Tb'anil Tqanil, qu'n b'i'ntaq tu'n, qa ma chi nimirxjal, nlaytaq chi loq'in ti'jjo k'a'xjil anetzi'n; ex b'e'x aku najjo txqan kykaneb' ti'jjo kyaq'in ikyjo.

²⁵Tu'npetzi'n, oke tchmo'n jni' tuk'a, exqetzi'n txqantl, a ch'ime ikyxtaq kyaq'in, exsin xi tq'ma'ntz kye kyjalu'n: Noq sameq'i'y, tata, chi Demetrio. B'i'n kye' kyu'n, qa noq tu'n qaq'in lo, b'a'nix oto'ya. ²⁶Me ikytzin tze'nku n-ok kyka'yi'n, ex n-ok kyb'i'n, lu jun ma' xjal, Pabl tb'i; lu nyolin qa nya diosqe dios, a kyb'inchb'in xjal. Ex nimx xjal, ma kub' kyk'u'j tu'n, nya o'kxjo tzalu'n toj Éfeso, qala' toj tkyaqil tx'otx' te Asia. ²⁷Nya wenjo lu'n, qu'n b'alaqa nlay b'ant tiky'jo qk'a'xjil. B'apetla te', qala' b'ala majxjo ja te na'b'lte qdios, a Artemisa, okla knajsitiljo tb'anil yob'l'lte, ex tu'ntzintzjo, b'e'xla k-elil i'jlin nim toklin qdios anetzi'n, a k'u'jlinix tzalu'n toj Asia ex toj tkyaqil twutz tx'otx'.

²⁸Tej kyb'inte xjal ikyjo, b'e'x jaw kyiky'inxix, ex jaw ky'xh'in kyjalu'n: Nimxix toklin Artemisa, a qdios a awo aj Éfeso.

²⁹Nimx i ja naj xjal tojjo tkyaqil tnam, ex ok kytzyu'n kab'e tuk'a Pabl, a Gay ex Aristarco kyb'i, kab'e ichin te aj Macedonia, ex i el jukikin kyu'n tzmax tk'atz ja, ja' nchi chmete xjal. ³⁰Tajtaq Pabl tu'n tokx yolil kywutz xjal antza, me mix kytziye nimil. ³¹Ex kyxoljo kawil te Asia, ite'taq junjun tuk'a Pabl, xi kychq'o'n q'malte, tu'n mina tz'okx antza. ³²Me atzin te' tojjo ja, ja' ite'kxitaq xjal, ite'taq junjun ch'uq njaw ky'xh'intaq jun tumil, me mikyxi kyu'n

txqantl. Nb'ajtaqjo lu'n, tu'n otaq chi jaw najxjal. Me txqantl te' nti'taq b'i'n kyu'n, tiqu'n nkychmo'ntaq kyib' antza.

³³Ti'jjo nb'ajtaq ite' junjunkye, xi chiky'b'inte te Lejantr, jun xjal, a otaq txi kylimo'n Judiy, kywutz kykyaqiljo, a ite'taq antza. Xitzin tqanin Lejantr tuk'a tq'ob', tu'n mina chi ch'otj xjal, qu'n tu'ntaq tyolin twutz tnam te kolb'il kye jni' Judiy. ³⁴Me atzaj te' tel kyniky'xjal qa Judiytaq te' Lejantr, i jaw 'xch'in kab'e or kykyaqilx. Chi chi' kyjalu'n: Nimx toklin Artemisa, a qdios a awo aj Éfeso.

³⁵Atzin te' aj tz'ib'il te tnam, tej kyxmoxit-xjal tu'n, tq'ma: Noq sameq'i'y, ayi'y xjal te Éfeso. Tkyaqil xjal te twutz tx'otx' b'i'n tu'n, qa a tnam lo, atzin q'o'nkjo te xq'uqil te ja te na'b'lte Artemisa, a qdios nimxix toklin, ex te ka'yil te' twutzb'iyil, a tzaj tz'aq toj kya'j. ³⁶Mix a'l aku kub' ewinte lu'n. Tu'npetzi'n, mina chi ch'otja, ex mina kub' kyb'inch'i'n jun ti'la, aj qa nya b'isinxix wen. ³⁷Qu'n aye xjal, a ma chi ul ky'i'n tzalu'n, nya ma chi jaw yob'l'in kye' ti'j qdios ex ti'jjo ja te na'b'lte. ³⁸Qa at te Demetrio tq'oj ti'j jun a'la, exqetzi'n nchi aq'nin tuk'a, k'a' che'x q'malte kywutz kawil. Teyile te junjuntz k'a' klonte tib'. ³⁹Qatzin kyaj kyetza, tu'n kyqani'n juntl ti'la, iltzin ti'tjtz tu'n tyolajtz kywutz kawil ex toj tumilix. ⁴⁰Tu'n a ma b'aj ja'lin, aku qo ok q'o'n te meltz'il kyna'b'l'xjal tu'n tb'antjo nya b'a'n. Me nti'xix jun tumil qu'n te tzaq'wilte, qa ma tzaj qanin qe, tiqu'n ma jaw tilxjal. ⁴¹Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x el tpa'n tej aj tz'ib'il tib' kyij'xjal.

Tej t-xi' Pabl tzmax toj tx'otx' te Macedonia ex Grecia

20 ¹Tej tel b'ajjo ch'otjin toj Éfeso, i tzaj ttxko'n Pabljo aye nimil, tu'n t-xi q'met jun tumil kye. Ex ax orjo, b'e'x el tpa'n tib' kyil'j, exsin xi'tz tzma Macedonia. ²Antza, b'aj tq'olb'ine kyoy kykyaqiljo najb'il, ex q'uqb'in kyk'u'jjo nimil kyuk'a tyol. Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, kanin tzma Grecia. ³Antza, kyij tene

toj oxo xjaw. Tu'ntaq tokx toj bark, tu'n t-xi' tзма Siria, tej tb'inte qa kyajtaq Judiy tu'n tkub' kyb'yo'n. Tu'ntzintzjo, kub' t-ximin, tu'n tmeltz'aj twutz tx'otx', ex nya toj bark, tu'ntzin tiky'x juntl majl toj Macedonia. ⁴Ti'j Pabl xi lipeye Sópater, te tnam Berea, k'walb'aj te Pirro; junx tuk'a Aristarco ex Segundo te tnam Tesalónica, Gay te tnam Derbe, ex Timotey; exsin Tíquico tuk'a Trófimo, a te tx'otx' te Asiaqe.

⁵B'e'x i nejjo nimil lo qwutza, ex o kub' kyoo'n tзма Troas. ⁶Atzaj te' tb'ajjo nintz q'ij te Wal'j Pan, a nti' tx'amsb'ilte tku'x, o exa toj bark toj tnam te Filipos, ex toj jun q'ij, o kani'n toj Troas, ja' atetaqjo Timotey ex txqantl nimil tuk'a. Antza, o kyiji'y wuq q'ij kyuk'a.

**Tej tjaw anq'in Eutico juntl
majl kyxol kyimnin**

⁷Tojjo tnejil q'ij te seman, ok qchmo'n qib'a, tu'n qwa'n junx, ex tu'n tsipitjo xjan wab'j. Antza, b'aje yoline Pabl kye nimil, me tu'ntaq tex toj jun tb'e aj qsqixtaq, nimx xi'ye tumil tyol, ex tzmaksi el b'ajjo te tniky'jin aq'wil.

⁸Otaq qo chmeta toj toxin kol ja, a ja' txqo'nqetaq txqan tzaj. ⁹Ex antza, ta'yetaq jun ku'xin q'a, Eutico tb'i, q'uqletaq ttzi toyijil ja. Me tu'n nimx tqan yolin Pabl, b'e'x tzaj twatl wen, ex b'e'x tzaj lank'aj tзма toj toxin kol ja. Atzaj te' tjaw sk'o'n, noq kyimnintaql.

¹⁰B'e'xsin ku'tz Pabl, ex xi joqpaq tib'ajjo ku'xin q'a, exsin ok tchle'ntz, ex xi tq'ma'n kye nimil: Mina chi tzaj xob'a. Lu' tetz itz'.

¹¹Texjo or anetzi'n, b'e'x jax Pabl juntl majl tuja, kub' tpi'xin wab'j, ex i wa'n, ex ok tenl yolil ex tzmaksi kub' qe'n te qsqix. Tb'ajlinxi' ikyjo, b'e'x xi' tзма Asia.

¹²Me atzin tej ku'xin q'a, itz' te' te t-xi q'i'n. Tu'ntzintzjo, qexix kyk'u'jjo nimil.

Tej t-xi' Pabl toj tnam Mileto

¹³Awotzin qe', b'e'x o neja, ex toj bark o xi'yi'y, tu'n qkani'n tзма Aso, tu'n

qiky'a k'lelte Pabl, tze'nkuxjo otaq qo kyija tuk'a, qu'n tajtaq tu'n tb'et twutz tx'otx'. ¹⁴Atzaj te' tok qk'ulb'in qib'a tuk'a toj Aso, b'e'x okx quk'iy toj bark, ex b'e'xsin xi'tza tзма Mitilene. ¹⁵O ikya'a antza, ex tojxi junxil q'ij, o ikya'a nqayin tk'atz Qufo. Tb'ajlinxi' q'ij anetzi'n, o kanin toj Samos. Tojxi junxil q'ij te qb'e'y, o kani'n toj Mileto. ¹⁶Ikytzin b'antjo, qu'n tky'e'taq Pabl tu'n tkyijtaq ila' q'ij toj tx'otx' te Asia, ex mix ttziye, tu'n t-xi' tзма Éfeso, qu'n tajtaq tu'n tkanin liwey tзма Jerusalén qa akutaq pon kanin, tu'n tiky'sitjo nintz q'ij te Pentecostés.

**Tej tq'olb'in Pabl toj Mileto kyuk'a
nejinel kyxol Ttanim Dios toj Éfeso**

¹⁷Tej attaq Pabl toj tnam te Mileto, i tzaj tq'olb'injo jni' nejinel kyxol Ttanim Dios toj Éfeso. ¹⁸Atzaj te' kykanin, xi tq'ma'n kye kyjalu'n: Noq sameq'iy werman. B'i'n kye' kyu'n, tze'n tten nchwinqila tzalu'n kyxola toj tx'otx' te Asia, atxix tej wula tnejil q'ij. ¹⁹Kykyaqil q'ij o chin te'n kyxola, ex o chin ajb'i'n te tAjaw Tkyaqil, tuk'a tkyaqil mutxb'il, ex ila' maj ma tz'etz ta'l nwutza, noqitla tu'n tel wenjo taq'in qMan Dios. Ex nimku nya b'a'n s-ul wi'ja kyu'n Judiy. ²⁰Me mina x'in kub' numja, tu'n tq'met kyxolxjal exsin toj kyja'y, a b'a'nxix te kye'y. ²¹Aye Judiy exqetzi'n a nya Judiy, ma txi nq'ma'n kye, tu'n kymeltz'aj tuk'a Dios, ex tu'n t-xi kynimi'n Tyol qAjaw Jesús, a Klolqe.

²²Atzin ja'lin, chi Pabl, ma chinka tзма Jerusalén, ex chq'o'nqi'n tu'n Xewb'aj Xjan, me nti' b'i'n wu'n ti' kyky'elix wi'ja. ²³O'kx b'i'n wu'n, qa a Xewb'aj Xjan ntzaj q'mante we'y, qa chin k'welixi toj tze, ex qa nimx yajb'il kyky'elix wu'n toj tkyaqil tnam, ja' kchin ky'eli'y. ²⁴Me nyalaxix toklin nchwinqilji'y, tze'nku tu'n tjapin kanin tuk'a tzaljb'il a nb'ey lajo'nx te nnimb'ila, ex tu'n tkub' nimitjo, a s-aj tq'ma'n Jesús, a tAjaw Tkyaqil, tu'n tq'met Tb'anil Tqanil ti'jjo tq'aq'b'il tk'u'j qMan Dios.^c

^c 20:24 2Tim. 4:7.

²⁵O chin b'aj yoli'n Tkawb'il qMan Dios kyxola, chi Pabl, ex b'inpetzintz wu'n ja'lin, qa mi chin iwle juntl majltza tu'n jun kye'.

²⁶Tu'npetzi'n, waja tu'n t-xi nq'ma'n ja'lin, qa nyaqin' at npaja ti'l jun a'la, ²⁷qu'n o chin yoli'n ti'l'jjo tkyaqil t-xim Dios, ex nti' ch'in xkub' wewi'n kye'y. ²⁸Tu'npetzi'n, kyka'yink kyib'a, ex ikyxjo tkyaqil nimil, qu'n ma chi ok q'o'n tu'n Xewb'aj Xjan, te kyik'lel ti'l' tkyaqil Ttanim qAjaw Jesús, a ma chi laq'et tu'n'xjo tchky'el.

²⁹B'i'n'xix wu'n, chi Pabl, qa aj wiky'a, chi ul txqantl xjal te najsilte Ttanim qMan Dios, iky tze'nqeku txqan tx'u'l'j xo'l' kxol rit. ³⁰Exla ite' junjun kyxola, a kchi jawil we'ks xnaq'tzil kye' yol, a nya twutzx, tu'n kyxi lipe nimil kyil'j. ³¹Tu'npetzi'n, kyka'yink kyib'a, ex kyna'ntza, qa toj oxo ab'q'e, q'il'j ex qniky'in, mina x'in sikyti'y, ex ma tz'etz ta'l nwutza, te'j nq'o'n tumil kujxix wen teyile junjun kye'.

³²Atzin ja'lin, werman, chi Pabl, kchi xel woqxeni'n toj tq'ob' qMan Dios, ex te' Tb'anil Tqaniljo tk'u'l'jb'il, qu'n at te tipin, tu'n kych'iya tu'n toj kynimb'ila, ex tu'n ttzaj tq'o'n kye'y, a jotxjo o ttzaj ttziyin te' xjan Ttanim. ³³Nti' we' waj, a pwaq, exsin xb'alín te jun a'la; ³⁴qala' b'in kyu'n, qa ma chin aq'ni'n kyuk'ax nq'ob'a, tu'n tjetjo, a iltaq ti'l'j we'y ex te kye' ite'taq wuk'iy. ³⁵Kukx ma chin xnaq'tzinjiy kye'y, tze'n tumil tu'n qaq'nin, ex tu'n qmojin kyil'jjo aye atx taj kye; tu'n kytzaj na'yitjo Tyol qAjaw Jesús, aj tq'ma: Nimxixtljo tzaljb'il tze'n nxi qq'o'n, tze'nkuljo tu'n ttzaj qtzuyu'n.

³⁶Tej tb'aj tq'ma'n Pabl ikyyjo, b'e'x kub' meje, ex na'n Dios kyuk'a kykyaqilx. ³⁷Jotx i b'aj oq', b'aj kychle'n kyib', ex el kyma'tzin Pabl. ³⁸Ex nimx i jaw b'isinj nimil, qu'n tu'n otaq tq'ma Pabl, qa nlay tz'iwe juntl majl kyu'n.

Texjo or anetzi'n, i xi' wa'b'ilte tmax ja' ta'yetaq bark.

Tej t-xi' Pabl tzma Jerusalén

21 ¹Tej tel qpa'n qib'a kyil'j nimil, o okxa toj bark. B'e'x o xi'y tzma

toj tnam Cos, ex tojxi juntl q'ilj, o kani'n toj tnam Rodas, ex antza, o xi'yila tzma Pátara. ²Toj Pátara, el jyet jun bark qu'n, a kyja'taq t-xi' tzma Fenicia. O okxa toj, exsin o xi'tza. ³Tzuntaq nqo b'eta ikyyjo, tu'n qxi'y tzma Siria, te'j qlonti'y ch'in tx'otx' toj ttxuyil a', ex toj tumil q'xnayaja, Chipre tb'i. Atzaj te' qkani'n toj tx'otx' Siria, o okxa toj tnam, Tiro tb'i, qu'n iltaq ti'l'j tu'n tkyij tiqitz bark. ⁴Antza, el jyet txqan nimil qu'n, ex wuq q'ilj o kyija kyuk'a. Me otaq tzul jun tqanil tu'n Xewb'aj Xjan kye nimil antza. Tu'ntzi'n, xi kyq'ma'n te Pabl, tu'n mi txa'ye tzma Jerusalén. ⁵Exla qa kyky'e'taq nimil tu'n t-xi' Pabl, me b'e'x o xi'y noqx te' tb'ajjo wuq q'ilj. Kykyaqilxjo nimil tuk'a kyxu'jil exqetzi'n kyk'wal i ttzaj wa'b'il qe'y tmax ttzi ttxuyil a'. Atzaj te' qula antza, b'e'x o kub' meje'y, ex o na'n Dios. ⁶Texjo or ikyyjo, b'e'x i kyij qq'olb'i'n qeji'y ayej nimil, exsin o jaxtza junx tuk'a Pabl toj bark. Ayetzin kyetz, b'e'x i meltz'aj kyja.

⁷Tb'ajlinxitzin ikyyjo, o kani'n tzma Tolemaida. Antza, o q'olb'ini'y kyuk'a nimil, ex axsa, o kyiji'y kyuk'a jun q'ilj. ⁸Tojxi junxil q'ilj, o etza antza, ex o ula toj tnam Cesarea, ja' najletaqjo jun q'mal Tb'anil Tqanil, Lip tb'i, a toktaq te kyajlal wuq mojl kye tsanjil. ⁹O ikya'to tja, ex antza, o kyiji'y tuk'a. ⁹Kyajetaq te Lip tk'wal ku'xin txin, a na'mxtaq kymeje, exsin nchi q'umlajtaq ti'l'jjo otaq tq'ma Dios kye. ¹⁰Otaq xi b'aj ila' q'ilj qu'n antza, te'j tul jun ichin, a yolil Tyol Dios, Agabo tb'i, tzajintatq toj tx'otx' Judey. ¹¹Tej tpon qk'antza, tzaj ttzyu'n tk'alb'il Pabl, ex tuk'a anetzi'n, i ok tk'lo'n tq'ob' exqetzi'n tqan, te yek'b'il te' ti'l'jjo tu'n tiky'x ti'l'j Pabl, exsin tq'ma kyjalu'n: Tq'ma Xewb'aj Xjan, chi Agabo, qa toj tnam Jerusalén, kk'letile' tajaw k'alb'il lu'n kyu'n aj Judiy, exsin kxel q'o'n toj kyq'ob' nya Judiy.

¹²Tej qb'intetzi'y ikyyjo, exqetzi'n aj Cesarea, o kub'sin qwutza te Pabl, tu'n mina txi'ye tzma Jerusalén. ¹³Me ttzaj

^d21:8 Kyb'i. 6:5; 8:5-6. ^e21:10 Kyb'i. 11:28.

ttzaq'win Pabl kyjalu'n: ¿Tiqu'n nchi oq'a, ex tu'n ikyjo, b'e'x nchin jaw b'isi'n? Q'o'nx we wib', nya noq o'kxjo tu'n nkub' k'lo'n, qala' ex qa majx tu'n nkyima toj Jerusalén, noq tu'n tpajjo nnimb'ila ti'l Jesús, a tAjaw Tkyaqil, chi Pabl.

¹⁴B'e'x xi qtzapqi'n, qu'n tu'n mix kub'e tk'u'j qu'n, exsin xi qq'ma'ntza te: K'a' tb'inche tAjaw Tkyaqil tajb'il tuk'iy.

¹⁵Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'aj qb'inchin qib'a, tu'n qtzaja tzma Jerusalén. ¹⁶I tzaj jun jte'b'in nimil te aj Cesarea quk'iy. Ayetzi'n i tzaj q'inqeji'y toj tja Mnasón, jun ichin te Chipre. Nimiltaqjo xjal anetzi'n atxix ojtxe, ex ataqtzintza tu'n qkyiji'y tuk'a.

Tej tul kanin Pabl toj Jerusalén q'olb'il te' Ttanim Dios antza

¹⁷Tej qjapi'n Jerusalén, toj tzaljb'il o kub' ayo'n kyu'n nimil antza. ¹⁸Tojxi junxil q'ij, xta'l Pabl quk'iy q'olb'il te' Santyaw; ex antza, ite'yetaqjo kykyaqil nejinel kyxol Ttanim Dios.

¹⁹Q'olb'in Pabl kye, ex texjo or anetzi'n, ok ten q'malte, tze'nixix toketaqjo jotxjo jni' otaq b'ant tu'n, ti'l tb'i Dios, kyxol aj nya Judiy. ²⁰Tej kyb'inte ikyjo, i nimsin tb'i qMan Dios, exsin xi kyq'ma'ntz te Pabl kyjalu'n: Kutzin, ay erman, chi Santyaw te Pabl. Ma tz'ok tka'yi'n, qa ila' mil xjal kyxol Judiy o chi mimin, ex kykyaqilx n-ok tilil kyu'n, tu'n qok lipe ti'l tkyaqil tkawb'il Moisés. ²¹Ex o tz'ok q'ma'n ti'ja, qa o kyij ti'jlinjiy tkawb'il Moisés, ex qa o chex t-xnaq'tzin te kykyaqil Judiy, a najleqe toj junxil tx'otx', tu'n mi kub' kynimine' a o tzaj tq'ma'n Moisés, ex tu'n o t-xi tq'ma'n kye tu'n mina tz'ok qitit jun techil ti'l kytz'umil aye ne'x, a q'ae, ex tu'n mina kub' kyb'inchi'n tze'nku qe qb'inchb'in.

²²¿Tze'ntzintz? chi Santyaw te Pabl. ¿Ti'tzin k'wel qb'inchintz? Qu'n jotqex qxjalil kchi b'ilte qa ma tzula. ²³Qala' il ti'l tu'n tkub' tb'inchinjiy, a k'wel

qq'ma'n: At kyaje ichin nimil tzalu'n qxol, a il ti'l tu'n tkub' kynimi'n jun kyyol b'antnin ti'l tuk'a Dios, ikyxjo tze'nku kyij ttz'ib'in Moisés toj Tu'jil Tyol Dios ojtxe. ²⁴K'lenqexa tuk'iy, saqsinku tib'a junx kyuk'a, tze'nku qe qb'inchb'in, ex chjonkujij, a kb'ajil kyu'n, tu'ntzin tel kymitzo'n tsmal kywi', te yek'b'ilte, qa ma kub' tb'inchi'n tze'nku tz'ib'in ta'ye toj Tu'jil Tyol Dios. ⁷Tu'ntzintzjo ikyjo, jotx k-elil kyniky' te, qa nya twutzxjo a o kyq'ma ti'ja, qala' mikyxitla te', qu'n majxtla te nkub' mimin te' Tu'jil Tyol Dios te qkawb'il junx quk'iy. ²⁵Ikytzin kye nya Judiyqe, a o chi mimin, ex o txi qtz'ib'in kye, tze'n qe qxim: Tu'n mina t-xi kychyo'n kychib'jiljo alu'mj, a nchi kub' b'yet te chojb'il il kywutz txqantl kydiosxjal; ex tu'n mina t-xi kychyo'n kychib'jiljo alu'mj, a njaw kyjtz'o'n kyib'; ex tu'n mina chi tzq'ajsin ti'ljo chiky' te kychi', ex nya wen tu'n kykub' k'xe kyuk'a junxil qya, qa nya a kyxu'jil, qu'n tkyaqiljo lo, manyor tz'ilxix toj kywutz kykyaqil Judiy.⁸

Tej ttzyet Pabl kyu'n aj Judiy toj tnejil ja te na'b'l Dios

²⁶Tb'ajlinxitz'i'n ikyjo, b'e'x i xi tk'le'n Pabl ayej kyaje ichin, ex tojxi juntl q'ij, kub' tsaqsin tib' junx kyuk'a, tze'nku ntene kyxol aj Judiy. Texjo or anetzi'n, b'e'x okx tojjo tnejil ja te na'b'l Dios, noq tu'n tq'met jtojtaq tu'n tjapin b'ajjo q'ij, ja' tu'n kynimintaqjo kyyol te Dios, ex jtojtaq tu'n tkyij tq'o'n junjun toyaj.

²⁷Ch'ixtaq kyjapin b'ajjo wuq q'ij, jun jte'b'in Judiy tzajninqetaq toj tx'otx' te Asia, iwle Pabl kyu'n, toj tnejil ja te na'b'l Dios, ex b'e'x i ja najxjal kyu'n, ok tzyu'n Pabl kyu'n, ²⁸ex jaw xch'in kyjalu'n: Qo kymojujintza, ayi'y aj Israel. Atzin ma' ichin lo, nb'et toj tkyaqil twutz tx'otx', ex nxnaq'tzin kyexjal jotxjo, a nya wen te qtanim, nya wen ti'l tkawb'il Moisés, ex a nya wen ti'ljo tnejil ja te na'b'l Dios, a xjanxix wen.

/21:24 Num. 6:13-20. § 21:25 Kyb'i. 15:23-29.

²⁹Kyq'ma ikyjo ti'jjo tnejil ja te na'b'l Dios, qu'n otaqxi tz'iwle Pabl kyu'n toj tnam junx tuk'a jun nya Judiy te Éfeso, Trófimo tb'i,^h exsin kub' kyb'isin qa ax Pabl xi q'intej Trófimo tojjo tnejil ja anetzi'n, qu'n tu'n nya wentaq toj kykawb'il aj Judiy tu'n tokx jun nya aj Judiy toj.

³⁰Jotxjo xjal toj tnam jaw tilj, ex kykyaqilx pon rinin. Ok tzyu'n Pabl kyu'n, ex el jukikin. Tej kyetz tojjo ja anetzi'n, b'e'x etz kyjpu'n tjpel ja. ³¹Ch'ixtaq tkub' b'yo'n Pabl, tej tb'intej jun ichin te aj Rom, a tnejil xq'uqil tnam te Jerusalén, jun tqanil, qa otaq chi jaw tilj kykyaqil xjal. ³²I ok chmo'n xo'l q'aq', exqetzi'n nejinel tu'n tnejil xq'uqil, ex i xi rinin ja' ite'taqxjal. Tej kylonte xjaljo tnejil xq'uqil exqetzi'n jni' xo'l q'aq', b'e'x xi kytzaqpi'n tu'n kyb'ujin ti'j Pabl. ³³B'e'xsin ok laq'e tnejil xq'uqil kyk'atz, exsin xi tq'ma'ntz, tu'n tku'x Pabl toj tze, ex tu'n tok k'let kyuk'a kab'e kxb'il. Tej tb'ajjo ikyjo, xi tqanintz ankyetaqjo Pabl, ex ti'chaq otaq b'ant tu'n. ³⁴Me junjunkye jaw xch'inte jun ti'la, me mikyxi kyu'n junjuntl. Tu'ntzintzjo, mix b'ante tchiky'b'it tu'n tnejil xq'uqil, qu'n nimx ch'otjin nb'anttaq kyu'n xjal. Tu'n ikyjo, b'e'x xi tq'ma'n tu'n t-xi q'i'n Pabl toj kyja xo'l q'aq'. ³⁵Atzaj te' kyjax twutz ja, b'e'x jaw iqin Pabl kyu'n xo'l q'aq', qu'n tu'n tzunxtaq b'ilyajtz kyu'n xjal, ³⁶a lipcheqetaq ti'j, ex njaw kyxch'intaq tu'n tkyim.

**Tej tyolin Pabl te kolb'il
tib' kywutz aj Judiy**

³⁷Atzaj te' ch'ixtaq tokx q'o'n Pabl toj kyja xo'l q'aq', xi tqanin te tnejil xq'uqil. Chi' kyjalu'n toj tyol: ¿Noqit aku chin yolin ch'i'n tuk'iy? chi Pabl.

Jaw ka'ylaj tnejil xq'uqil tu'n tyol, exsin xi tzaq'wintz: ¿B'a'ntzin te yolin toj griego?

B'a'n, chi Pabljo.

³⁸Xitzin tq'ma'n tnejil xq'uqil: ¿Ma nyatzin tejiy aj Egipto, a xi t-xiky'b'in

jun q'oj qi'ja aj Romqo'y, a atxix ojtxe, exsin extza toj k'ul kyuk'a kyaje mil b'yol xjal?

³⁹Xitzin ttaq'win Pablz: Mina. Ayin weji'y jun aj Judiy, ex at woklin kyxol aj Rom, qu'n antza x'in itz'ji'y toj tnam, Tarso tb'i, toj tx'otx' Cilicia, jun tnam nimxix toklin kye aj Rom. Tu'npetzi'n, b'inchin t-xtalb'ila. Q'ontza amb'il we'y, noq tu'n nyoli'n ch'in kyexjal.

⁴⁰Kutzin, chi tnejil xq'uqil.

Jawtzin we' Pablz twutz ja, ex tuk'a tq'ob', xi tyek'in tu'n mina chi ch'otjexjal. Atzaj te' kykub' numj kykyaqilx, jawtzin yolintz toj kyyol aj Judiy, ex tq'ma:

22 ¹Noq same ayi'y tata exqetzi'n nxjalil, chi Pabl, kyb'intzinji'y a kxe'l nq'ma'n kye'y te kolb'il we'y.

²Atzaj te' tel kyniky'xjal, qa toj kyyol nyolintaq Pabl, nti'x ch'in jaw ch'otj.

Ok tenl Pabl yolil kyjalu'n: ³Aj Judiyqi'n we'. Antza x'in itz'ji'y toj tnam Tarso te tx'otx' Cilicia. Me antza x'in jaw ch'iyi'y tzalu'n toj Jerusalén, ex ma chin xnaq'tzajtza tu'n Gamaliel,ⁱ tze'nkuxixjo ntq'ma'n kykawb'il ojtxe qxjalil. Kukx o tz'ok tililjo wu'n, tu'n wajb'in te qMan Dios tuk'a tkyaqil wanmi'n, tze'nkuxjo n-oke kye' kyu'n, te q'ij ja'l'in. ⁴Me a ojtxe, ma chin lajo'n, tu'n kykimjo kykyaqil nimil wu'n, a lipcheqetaq ti'jjo Tb'anil Tqanil. O chi okx ntzyu'n, ex o chi kux nq'o'n toj tze, exla qa ichin mo exla qa qya. ⁵Jotxjo lu'n b'in ex ojtzi'n tu'n tnejil pale, exqetzi'n nim kyoklin kyxola, ayi'y Judiyqi'y.

Ite' u'j tzaj kyq'o'n we'y, chi Pabl, tu'n kykanin kye qxjalil Judiy te Damasco; in xta'ja antza jyolkye nimil, tu'n kytzaj wi'n tzalu'n toj Jerusalén, ex tu'n kykub' kawit.^j

**Tej tyolin Pabl ti'jjo a otaq b'aj ti'j, tej
tnimin**

(Kyb'i. 9:1-19; 26:12-18)

⁶Me tzunxtaq nchin b'eta ikyjo, ex ch'ixtaq nkani'n toj Damasco, b'alaqa

^h 21:29 Kyb'i. 20:4. ⁱ 22:3 Kyb'i. 5:34-39. ^j 22:5 Kyb'i. 8:3; 26:9-11.

kab'laj or ikyjo, noqx nna'b'inkuy, tej tul tilk'aj wi'jali'y jun tqan tzaj tzajnintaq toj kya'j. ⁷Ex tu'n ikyjo, b'e'x nkub' tz'aqa twutz tx'otx', ex xi nb'i'n tq'ajq'o'jil jun tq'ajq'o'jil yol. Chi' kyjalu'n: Saulo, Saulo, ¿Tiqu'n nchin lajchi'y tu'n?

⁸Xitzin nqanintza: ¿Ankye te, Tata?

Tzajtzin ttzaq'wintz we'y: Ayin weji'y Jesús aj Nazaret, ex ayinxji'y, a nchin el tiky'i'n.

⁹Ayetzin kyej nchi b'ettaq wuk'iy, iwle spiky'imil kyu'n, ex tu'ntzintzjo, b'e'x jaw xob', me mix i kyb'i'ye tq'ajq'o'jil tyoljo, a nyolintaq we'y.

¹⁰Xi nqani'n: ¿Ti'tzin k'wel nb'inchintza, Tata?

Tzajtzin tq'ma'n Tata we'y kyjalu'n: We'ksa, ex q'inx tumil tb'ey tzma Damasco. Antza, ktzajil q'ma'ne tey tkyaqiljo a il ti'j tu'n tkub' tb'inchi'n.

¹¹Me tu'n b'e'x in kyij moxixa, tu'n spiky'imil, noqtzin i xi xko'ntza tzma Damasco kyu'nj wuk'iy.

¹²Antza, chi Pabl, ta'yetaq jun ichin, Ananias tb'i, jun xjal at-xixtaq tchewil qMan Dios ti'j, ex nkub' tnimintaqjo tkawb'il Moisés. Tu'ntzintzjo, kykyaqiljo Judiy, a najleqetaq toj Damasco, tb'anilxtaqjo kyyol ti'j. ¹³Ul Ananías lol we'y. Atzaj te' tul, tzaj tq'ma'n we'y kyjalu'n: Ay, werman Saulo, chi k'ant juntl majljo twutza.

Texjo or anetzi'n, b'e'x i k'ant nwutza. Tu'npetzi'n, b'e'x nli'y Ananías.

¹⁴Tzajtzin tq'ma'n kab'e tyoltz we'y: A kyDios qxe'chil, ma jaw sk'ontiy, tu'ntzin tel tniky'a ti'jjo tajb'il, ex tu'ntzin tok tka'yin Jesús, a jilkyinxix, ex tu'n tb'intejiy tyol, a aku yolinte. ¹⁵Qu'n ate k-yolilte kye kykyaqil xjal, ex axa kxel q'mante ti'jjo ma tliy, ex ma tb'iy. ¹⁶Atzin ja'lin, nti'l tu'n tkub' tyo'n. We'ksa, ex kux ku'xa toj a', te jawsb'il a', ex na'n tb'i tAjaw Tkyaqil, tu'n ttjet tanmi'n, ex tu'n kynajsit tila.

Tej t-xi tq'ma'n Pabl tze'n tten xi sma'n tu'n Dios kyuk'a xjal nya Judiy

¹⁷Atzaj te' nmeltz'aja, chi Pabl, tu'n wula toj Jerusalén, in xta'ja tojjo tnejil

ja te na'b'l Dios, tu'n nna'n Dios. Nli'y ikyjo, tze'nku jun wutziky'. ¹⁸Nli'y tAjaw Tkyaqil, ex tzaj tq'ma'n we'y: Q'inx tib'a, ex ajqelin wen tu'n texa toj Jerusalén, qu'n nlayx kub' kyb'i'n t-xjalila, ex nlayx tz'el kyniky' ti'jjo o tq'may wi'ja.

¹⁹Xitzin nq'ma'ntza: Ay wAjaw, ¿Tiqu'nil qa nlay kub' kyb'i'n? ¿Ma nya aj Judiyqi'n? Ex b'in kyu'n, qa nchinktaqa tojile tkyaqil ja te kyna'b'l Dios Judiy, ex nchex wintaqa toj tze aye nchi nimintaq ti'ja, ex tzuntaq nchi kub' nb'yo'n. ²⁰Ex intintaqa antza, tej tkub' b'yo'n taq'nila, Esteban tb'i, a nq'umlajtaq ti'ja. Xi nq'ma'n, tu'n tkub' b'yet. Ex majx, ayi'n in ok te xq'uqil te' kyxb'alin, a kub' b'yonte Esteban.^k

²¹Me atzin tzaj tq'ma'n wAjaw'i'y: Mina, chi'. Qala' kux txiy, qu'n ayi'n chin xel chq'ontiy kyxoljo nya Judiy, a najchaq ite'.

**Tej tjaw tilxjal aj Judiy
ti'j Pabl tu'n tkyim**

²²Tzuntaq nchi b'in xjal ti'jjo lo. Me atzaj te' kyb'inte, qa il ti'j tu'n t-xi' Pabl kyxol nya Judiy, b'e'xsin jaw kyxch'intz kyjalu'n: Nya b'a'n tu'n tanq'in ichin lo twutz tx'otx'. Il ti'j tu'n tkyim.

²³Ex i oktzin tentz xch'il, ex xolpil te' kytxo'w, ex jaw kycho'n quq toj kyq'iq'.

²⁴Xitzin tq'ma'n tnejil xq'uqil, tu'n tokx q'o'n Pabl toj kyja xo'l q'aaq', ex xi tq'ma'n, tu'n tb'aj laqtz'in, tu'ntzintla tkub' tpa'n Pabl til, ex tiqu'n otaq chi jaw xch'in xjal ti'j.

²⁵Me atzaj te' tk'let, ex tu'ntaq tok laqtz'in, xi tqanin Pabl te xo'l q'aaq', a attaq antza. Chi' kyjalu'n: ¿Ma attzin kye' kyoklin, tu'n tok laqtz'it jun xjal, a at toklin te Rom, ex na'm tok toj pa'b'in?

²⁶Tej tb'ijtey yol lo tu'n xo'l q'aaq', b'e'x xta'j q'malte te tnejil xq'uqil, ex chi' kyjalu'n: ¿Tze'ntzin k-okila lu'n tu'n? iTe aj Rom te ichin! chi'.

²⁷Atzin tej tnejil xq'uqil, b'e'x ok laq'e tk'atz Pabl, ex xi tqanin: ¿Ma twutzxsi'n qa at toklin kyxol aj Rom?

^k 22:20 Kyb'i. 7:58.

Twutzx te', chi Pabljo.

²⁸Xitzin tq'ma'n tnejil xq'uqiltz kyjalu'n: Nimx pwaq b'aj wu'n, tu'n tlaq'etjo wokli'n kyxol aj Rom. Ex ¿Yajnajtzi'n tetza?

Xi ttzaq'win Pabl: Me ayintzin we', at we' woklin, qu'n antza xin itz'ji'y.

²⁹Tu'ntzi'n toklin Pabl, b'e'x el kypa'n kyej xo'l q'aq' kyib' ti'lj, ayej tu'ntaq kyok laqtz'inte, ex majx tej tnejil xq'uqil, b'e'x tzaj t-xob'il, tu'n otaq b'aj tk'lo'n.

Tej t-xi q'i'n Pabl kywutz Sanedrín

³⁰Tojxi junxil q'ij, tajtaq tej tnejil xq'uqil, tu'n tb'inte ti'ljixjo til Pabl toj kywutz Judiy. Tu'ntzi'n, b'e'x el tpju'n, exsin xi tq'ma'n, tu'n kyok chmetjo kynejil pale, exqetzi'n tkyaqil Sanedrín, a tnejilxix chmob'l kyxol aj Judiy. Texjo or anetzi'n, etz q'i'n Pabl, ex kub' q'o'n kywutz kykyaqil kawil.

23 ¹Xitzin tka'yin Pabl toj kywutzjo tkyaqil Sanedrín, ex xi tq'ma'n: Ayi'y werman, atxix ojtxe ex loqin lo, b'a'n o chin anq'ini'y twutz qMan Dios, ex nti'x ma kux chy'o'n toj wanmi'n.

²Atzin tej tnejilxix pale, Ananías tb'i, xi tq'ma'n kye', a ite'taq nqayin tk'atz Pabl, tu'n tokx kypoq'chin toj ttzi.

³Me atzin te Pabl xi tq'ma'n: Ex k-okilx poq'chin te toj ttzi tu'n Dios, ay xmiletz', qu'n qa q'uqliy antza te kawil, ex tze'nixix kawb'il, ¿Titzin qu'ntz ma kyij ttzaqpi'ntza kawb'il, exsin ma tzaj tq'ma'ntza, tu'n tokx poq'chin toj ntzi'y kyu'n? chi Pabl.

⁴Ayetzin kyej ite'taq antza, xi kyq'ma'n te Pabl: ¿Ma ikyetzin nyasinejiy ti'lj tnejilxix tpale qMan Dios?

⁵Xitzin tq'ma'n Pabl: Ayi'y werman, noq sameqi'y, qu'n nya b'intaq we' wu'n, qa a tnejilxix pale'; qu'n toj Tu'jil Dios ntq'ma'n kyjalu'n: Mina qanb'in ti'ljjo kawil toj ttanim.¹

⁶Texjo or anetzi'n, el tniky' Pabl, qa attaq kab'e ch'uq xjal toj Sanedrín: Jun ch'uq Sadusey ex juntl Parisey.

Tu'ntzintzjo, jaw yolin Pabl kujxix wen: Ayi'y nxjalil, Pariseyqin we', ex tzajninq'i'n ti'lj t-xe'chil Parisey.^m Exsin atzin ja'lin, nchin oka toj pa'b'in, noq tu'n nxi nnimi'n, qa nchi jatz anq'in juntl majljo kyimnin.

⁷Atzaj te' tb'aj tq'ma'n Pabl ikyjo, b'e'xsin i ok ten Parisey ex Sadusey ch'otjil kyxolx. Tu'ntzintzjo, el kypa'n kyib' ⁸qu'n ayetzin kye Sadusey nkyq'ma'n, qa mina nchi jatz anq'in juntl majl kyimnin, ex qa nti'qe t-anjel Dios exqetzi'n jni' xewb'aj.ⁿ Me ayetzin kye Parisey nimin tkyaqiljo lu'n kyu'n.

⁹Kykyaqilx nchi jaw xch'intaq, ex ite' junjun te jun ch'uq xnaq'tzb'il te kawb'il, a ite'kxtaq kyxol Parisey, jaw we'ks ex kyq'ma: A ichin lo, nti' tky'i ma b'ant tu'n. B'alaqa ma yolin tuk'a jun t-anjel Dios mo tuk'a jun xewb'aj.

¹⁰Me qu'n noqxtaq kyja'taq kyjaw tiljxtaq kyexjal; tu'ntzintzjo, b'e'x tzaj t-xob'iljo tnejil xq'uqil, qu'n kub' tb'isin, qa akutaj kub' kyb'yo'n Pabl. Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n, tu'n kytzaj txket jun jte'b'in xo'l q'aq', tu'n tex q'i'n Pabl, ex tu'n t-xi q'i'n juntl majl toj kyja xo'l q'aq'.

¹¹Tojxi junxil qniky'in, ok tyek'in tAjaw Tkyaqil tib' te Pabl, ex tq'ma: Q'inks tib'a, Pabl, qu'n ikyxjo tze'nku ma yolin wi'ja tzal'u'n toj Jerusalén, ikyetzin k-okila tu'n toj Rom.

Tej tkub' kyximinxjal, tu'n tkub' b'yet Pabl

¹²Atzin tej qsqix, i kyij jun jte'b'in Judiy toj wen, tu'n tkyim Pabl kyu'n. Kub' kyq'ma'n kyxolx kyjalu'n: K'wel qk'lu'n twutz Dios, qa nlay qo wa'n, ex qa nlay qo k'wan, qa mina xkyim Pabl qu'n.

¹³B'alaqa ite'taq ka'wnaq^o kyb'ajjo ichin, a otaq kub' kyk'lu'n kyyol. ¹⁴I xi'tzintz ja' ite'taqjo kynejil pale exqetzi'n nim kyoklin kyxol Judiy, ex xi kyq'ma'n: Ma kub' qk'lu'n qe' qyol twutz Dios, qa nti' ch'in kxel qwa'n, aj

¹23:5 Ex. 22:28. ^m23:6 Kyb'i. 26:5; Fil. 3:5. ⁿ23:8 Mt. 22:23; Mr. 12:18; Lc. 20:27. ^o23:13 Ajo yol ka'wnaq, 40 n-ele toj kastiy.

qa na'mxtaq tkyim Pabl qu'n. ¹⁵ Ayetzin kyetza ja'lin exqetzi'n kyb'ajjo kawil Sanedrín, kyqaninx te tnejil xq'uqil, tu'n ttzaj q'i'n Pabl kywutza, tu'n tchiky'b'itjo tten cheb'exix wen, me noq tu'n tsb'et ikyjo; qu'n awotzinqetza, qo ewila toj b'e, tu'n tkub' qb'yo'n, a na'mxtaq tul tzalu'n.

¹⁶ Me jun taljo taneb' Pabl, b'in te', a otaq b'aj q'met, ex b'e'x xi' q'malte te Pabl, a attaq toj kyja xo'l q'aq'. ¹⁷ Tej tb'inte Pabl ikyjo, b'e'xsin tzaj tq'olb'intz jun xo'l q'aq', ex xi' tq'ma'n te: Q'inxjiy ku'xin q'a lo twutz tnejil xq'uqil, qu'n at jun tyol tu'n t-xi tq'ma'n.

¹⁸ B'e'xsin xi' k'le'ntz twutz tnejil xq'uqil, ex tq'ma: Ma chin tzaj ttxko'n Pabl, ex ma tzaj tq'ma'n we'y, tu'n ttzaj winji'y ku'xin q'a lo tuk'i'y, qu'n at jun tyol tu'n t-xi tq'ma'n tey.

¹⁹ Tzajtzn tzyu'n tq'ob'j ku'xin q'a tu'nj tnejil xq'uqil, ex el kypa'n kyib' ti'j xo'l q'aq', exsin xi' tqanintz: ¿Ti'tzin tu'n ttzaj tq'ma'n we'y?

²⁰ Xitzin tq'ma'n tej ku'xin q'a kyjalu'n: Ma chi kyij Judiy toj wen, tu'n t-xi qanit tey, tu'n t-xi q'i'n Pabl nchi'j kywutz qe' ite'kx toj Sanedrín. ²¹ Me mina txi tziyi'n, qu'n b'alaqa jun ka'wnaq ichin kchi ewil toj b'e, ex k'wel kyayo'n, tu'n tkub' b'yet, qu'n ma kub' kyk'lu'n twutz Dios, qa nlay chi wa'n ex nlay chi k'wan, qa mina xkyim Pabl kyu'n. Atzin ja'lin, noq nchi ayon qa kxel tziyi'n kye.

²² Atzin tnejil xq'uqil ex twa'b'in ku'xin q'a, ex xi' tq'ma'n te, tu'n mix a'l qe, tu'n t-xi tq'ma'ne a otaq b'aj tq'ma'n.

**Tej t-xi q'i'n Pabl twutz
Félix, a tnejil kawil**

²³ Tzaj tchq'o'n tnejil xq'uqil, kab'e xo'l q'aq', ex xi' tq'ma'n kye, tu'n kyok kyjyo'n lajaj k'al^p xo'l q'aq', tu'n kyxi lipe kyij, lajaj toj jun mutx'^l xo'l q'aq' kyib'aj chej, junx kyuk'a lajaj k'al tuk'a kyb'iyb'il; tu'n kyxi' t'zma Cesarea, aj tok b'el'aj or toj qniky'in. ²⁴ Ex xi' tq'ma'n, tu'n kyjyet chej te iqilte Pabl.

Ex xi' tq'ma'n, tu'n tok ka'yinxix toj b'e, tu'ntzintla nti' tky'i, aj tkanin twutz tnejil kawil, Félix tb'i. ²⁵ Ex xi' sma'n jun u'j kye, a ntq'ma'ntaq kyjalu'n:

²⁶ Ayi'n, Claudio Lisias, kxel ntz'ib'i'n ex chin q'olb'ila tey, Félix, ay tnejil kawil, nimxix tokli'n. ²⁷ Aye Judiy, a otaq tz'ok kytzyu'n ichin lo, ex tu'ntaq tkub' kyb'yo'n. Me atzaj te' nb'inti'y, qa jun xjal nimtaq toklin toj Rom, b'e'xsin in xi'tza kyuk'a nxo'l q'aq'a, ex b'e'x tzaqapaj wu'n. ²⁸ Me qu'n wajtaqa, tu'n nb'inti'y ti'taq til, b'e'xsin xi' wi'ntza kywutz Sanedrín. ²⁹ Ex antza nb'iyi'y, qa nya nim til, qa noq tu'n kynimb'il ti'j kykawb'il Judiy. Tu'n ikyjo, b'in wu'n, qa nya il ti'j tu'n tkub' b'yet, nipela noq tu'n tku'x toj tze. ³⁰ Me ma nb'i'y, qa ma chi kyij Judiy toj wen tu'n tkub' b'yet. Tu'ntzi'n, ma txi nchq'o'n twutza, ex ma txi nq'ma'n kye nchi stz'imín ti'j, tu'n t-xi kychiky'b'in twutza, a ti' kyaj ti'j.

³¹ Xitzin xko'n Pabl, ex xi' q'i'n toj qniky'in kyu'n xo'l q'aq', tu'n kykanin toj Antípatris, tze'nkuxjo otaq tzaj q'ma'n kye. ³² Ayetzin kyej xo'l q'aq', aye i xi' tu'n kyqan, b'e'x i meltz'aj kye' toj Jerusalén, tej qsqix. Ayetzin kyej, a ite'kxtaq kyib'aj chej, b'e'x xi' kyi'n kye' kyb'e, junx tuk'a Pabl. ³³ Atzaj te' kykanin t'zma Cesarea, b'e'xsin kub' kywa'b'in Pabl twutz Félix, a tnejil kawil, exsin xi' kyq'o'n u'j, a xi' ttz'ib'in tnejil xq'uqil.

³⁴ Tb'ajlinxi' u'jin u'j, xi' tqanin Félix te, ja'taq tzajnin Pabl. Atzaj te' tb'inte, qa te Ciliciataq, ³⁵ xitzin tq'ma'n: K'a' kub' nb'i'n tzmáxi aj kyuljo a nchi stz'imín ti'ja.

Texjo or anetzi'n, b'e'x xi' tq'ma'n, tu'n tkub' xq'uqit Pabl tojjo ja, ja' nkawinetaq Herodes.

**Tej tyolin Pabl te kolb'il
tib' twutz Félix**

24 ¹ Otaqxi b'aj jwe' q'ij, tej tkanin tnejilxix pale, Ananías tb'i, t'zma Cesarea, junx kyuk'a jun jte'b'in

^p 23:23 Lajaj k'al, 200 n-ele. ^q 23:23 Lajaj toj jun mutx', 70 n-ele.

nim kyoklin kyxol Judiy, ex tuk'a jun q'ol tumil, Tértulo tb'i. Kykyaqilx i kanin twutz Félix, a tnejil kawil, tu'n kyyolin txqan yol te patilte Pabl. ²Atzaj te' ttzaj q'i'n Pabl, xitzin t-xikyb'i'n Tértulo tyol ex tq'ma: Noq samexixa, ex nimxix chjonte kxel qq'o'n tey, ay, Tata tnejil kawil, qu'n wen qe' qten toj qtanim, ex nti' q'oj qxola; ex chjonte noq tu'n t-xilin t'nab'la, qu'n nimku ma b'ant tu'n tojjo qtx'otx'a. ³Ay, Félix, tnejilxix kawil, jotxjo lu'n, n-ok qajb'in toj tkyaqil qtx'otx'a tuk'a nimxix aq'b'il chjonte.

⁴Me nya waja tu'n tel wi'n nim amb'il tey, chtej Tértulo. Chin kub'sil nwutza tey ja'llin, tu'n qtzaj tb'i'n ch'in tuk'a twenila. ⁵Ma tz'el jyetjo ichin lo qu'n, qu'n ma tzul q'ol te' jun yab'il qxola, ex nb'et twutz tkyaqil twutz tx'otx', tu'n tokx q'oj kyxol Judiy, ex axix kynejiljo jun ma' ch'uq xjal, Nazarenos kyb'i. ⁶Ex majxpe, tnejil ja te na'b'l qDiosa, tajtaq tu'n tb'aj tyajin. Tu'npetzi'n, b'e'x ok qtzuyu'n, ⁷me atzi'n tej tnejil xq'uqil, Lisias tb'i, b'e'x okx tlimo'n tib', ex tuk'a tkyaqil tipin, b'e'x el ti'n qe'y, ⁸exsin tzaj tq'ma'ntz qa iltaq ti'l' tu'n kyul twutza, aye kyajtaq tu'n kyqanin ti'l'. Noqit aku txi tqanin te, tu'ntzin tel tniky'a, qa tkyaqiljo a ma txi qq'ma'n tey, twutzxix.

⁹Kykyaqiljo Judiy a ite'taq antza, xi kymujtz'in qa twutzxjo a otaq b'aj q'met.

¹⁰Atzin tej tnejil kawil xi tyek'in tuk'a tq'ob', tu'n tyolin Pabl.

Chi Pabljo, tej tjaw yolín: Noq same, tata. Tuk'a tkyaqil wajb'ila kxe'l nq'ma'n kab'e tal nyola te kolb'il we'y twutza, qu'n b'i'n wu'n, qa ay kawil tojjo tx'otx' lu'n, atxix ojtxe. ¹¹Ex axa aku txi ka'yinte tumiljo lo; tzmape kab'lajaj q'ij, we nponlin toj Jerusalén, tu'n nk'uli'n twutz qMan Dios. ¹²Ex mix jun maj in jyete, qa tzun nchin ch'otje tuk'a jun a'la, ex mix ja' jaw tilxjal wu'n toj tnejil ja te kynab'l Dios Judiy, mo kyoj txqantl ja te na'b'l Dios, i'chaqpetla ttxanila tnam.

¹³Aye xjal lo, chi Pabljo, nlay yek'it kyu'n, qa twutzxixjo a ma b'aj kyq'ma'n

te patil we'y. ¹⁴Me okpetzin k'wel nq'ma'ntza, qa nchin ajb'in te kyDios nxe'chila, tze'nkuxjo ntq'ma'n Tb'anil Tqanil, a tok tb'i te ma' ch'uq xjal kyu'n. Qu'n nxi nnimi'n a jotxjo tz'ib'in kyojjo u'j te kawb'il, exsin tz'ib'in kyu'n yolil Tyol qMan Dios ojtxe. ¹⁵Ex at jun we' oyb'il we ti'l' qMan Dios, tze'nkuxjo kye Judiy, qa chi jawil anq'in juntl majljo kyimnin, aye tb'anil xb'ant kyu'n, exqetzi'n nya b'a'n xb'ant kyu'n. ¹⁶Tu'npetzi'n, tok tilil wu'n, tu'n ntsaqix wanmi'n, ex tu'n tb'antjo tb'anilx wu'n, twutz Dios ex kywutz xjal.

¹⁷O b'ajxi ila' ab'q'e, chi Pabl, nb'etb'in toj junxil tx'otx', ex ma chin meltz'aj juntl majla toj ntanima, tu'n nq'o'n mob'itz kye yaj, ex tu'n t-xi nq'o'n woyaja te qMan Dios. ¹⁸Ex tzuntaq nb'antjo lu'n wu'n, tej tb'aj nsaqsin wib'a, tze'nkuxjo nb'ant kyu'n nxjalila atxix ojtxe. Me nti' ch'in jaw tilxjal, tej wel jyete toj tnejil ja te na'b'l Dios kyu'n jun jte'b'in Judiy tzajninqetaq toj tx'otx' te Asia. ¹⁹Ayepetzintla kye xjaljo xi ul patil we'y twutza, qa at wila toj kywutz.

²⁰Exsin qa minatz, b'a'n tu'n ttzaj kyq'ma'n a ite' tzalu'n, qa at jun wila el jyet toj kywutz, tej nte'n kywutzjo xjal lo, ex kywutz kykyaqil kawil toj Sanedrín. ²¹Metzin qa at wiltza ti'l'jo, tej tjaw n'ch'in kyxol: Loqin inti'n tzalu'n toj Sanedrín kywutza, ayi'y kawil, noq tu'n nxi nnimi'n, qa chi jawitz anq'in juntl majl kykyaqil kyimnin, chi Pabl. ⁴

²²Tej tb'inte Félix ikyjo, b'e'x kyij tq'o'njo lu'n toj junxil q'ij, qu'n b'i'ntaqix tu'n, tze'n tz'elpine Tb'anil Tqanil. Xi tq'ma'n kyjalu'n: Tzmaxi aj tuljo Lisias, a tnejil xq'uqil, atzin ktzajil q'ma'ntexixjo we'y, ti'l'jo nb'aj kyil'ja.

²³Exsin xi tq'ma'n Félix te jun xo'l q'aq', qa il ti'l' tu'n tok xq'uqit Pabl, me tu'n t-xi q'o'n ch'in tzaqib'il te, ex tu'n t-xi q'o'n amb'il kye tuk'a, tu'n tok ka'yin.

²⁴Otaqxi b'aj jun jte'b'in q'ij, tej tkanin juntl majl Félix junx tuk'a

⁴ 24:7 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 7. ⁵ 24:18 Kyb'i. 21:17-28. ⁶ 24:21 Kyb'i. 23:6.

t-xu'jil, aj Judiyyaq, Drusila tb'i, exsin xi tq'ma'ntz, tu'n t-xi txokb'aj Pabl, ex antza kub'e tb'i'ne, tej tok ten Pabl yolil ti'jjo qnimb'il til'j qAjaw Jesucrist. ²⁵B'e'x jaw xob' Félix, tej tok ten Pabl yolil ti'jjo, qa il ti'j jun chwinqil jikyin, ex tu'n tkub' qtzuyu'n qib', ex ti'jjo jun kawb'il tu'n Dios, a na'mx tul kanin.

Tb'ajlinxiti'n ikyjo, xi tq'ma'n te Pabl: Kux txiy ja'lin. Ktzajil nq'olb'in juntl majla, aj tten amb'il wi'ja.

²⁶Atzin te Félix, tzuntaq nyon te', qa akutaq t-xi tq'o'n Pabl pwaq te, tu'n t-xi ttzaqi'n. Tu'npetzi'n, ila' maj txket Pabl tu'n, tu'n tyolin tuk'a.

²⁷Japin kab'e ab'q'e ikyjo; me tb'ajlinxi', b'e'x el tej Félix te kawil, ex okx Porcio Festo te t-xel. Me atzinte Félix tajtaq te', tu'n tkanb'it'jo kyajb'il aj Judiy tu'n. Tu'npetzi'n, b'e'x kyij q'o'n te Pabl toj tze.

**Tej tyolin Pabl te kolb'il
tib' twutz Festo**

25 ¹Kanin te Festo, tu'n tkub' qe tojjo toklin te kawil, ex tb'ajlinxi' oxe q'ij, b'e'x ex toj Cesarea, tu'n tkanin tzma Jerusalén. ²Atzaj te' tkanin Festo, b'e'x i pon kychmo'n kyib'jo kynejil pale, junx kyuk'a Judiy, a nimxix kyoklin, te q'malte ti'chaqjo til Pabl. ³Xi kyqanin, ex i kub'sin kywutz te Festo, tu'n t-xi q'i'n Pabl Jerusalén, qu'n tu'n antza toj Cesarea ta'yetaq, ex otaq b'aj kyximin, qa tu'ntaq tkub' kyb'yo'n Pabl toj b'e.

⁴Me xi ttzaq'win Festo kyjalu'n: Lu te Pabl tku'x toj tze tzma Cesarea, ex ayinx, ma chin kub' b'isinte tu'n nxi'y antza tojjo jte'b'in q'ijl, chi'. ⁵Tu'npetzi'n, aye kawil kyxola, il ti'j tu'n kyxi' wuk'iy tzma Cesarea, te patil te Pabl tu'n kyyolin antza, qa at til toj kywutz.

⁶Axxa kub' tene te Festo toj Jerusalén b'alaqa wajxaq mo lajaj q'ijl, ex b'e'x meltz'ajl tzma Cesarea. Tej qsqix, kub' qe tojjo toklin te kawil, ex xi tq'ma'n, tu'n t-xi q'i'n Pabl.

⁷Tej tokx Pabl, b'e'x i ok laq'e Judiy tk'atz, ayej tzajninqetaq toj Jerusalén.

Exsin ok tentz q'malte, qa nimku til Pabl, me nti' jun yek'inte qa twutzx.

⁸Chitzin Pabljo kyjalu'n, tej tkolin ti'jx: Nti' jun we' wil ma ku'x, qu'n nti' nya b'a'n o b'ant wu'n ti'j kykawb'il Judiy, ti'jjo tnejil ja te na'b'l Dios ex nipe ti'jjo tnejil kawil te Rom.

⁹Me qu'n tu'n tajtaq te Festo, tu'n tkanb'it'jo kyajb'il Judiy tu'n, xitzin tqanintz te Pabl kyjalu'n: ¿Tajtzin te tu'n t-xiy tzma Jerusalén, tu'ntzintla toka toj xjelb'il antza?

¹⁰Me xi ttzaq'win Pabl kyjalu'n: Me loqi'n intin twutz, ay kawil te Rom, qu'n antza tzalu'n il ti'j tu'n woka toj xjelb'il. Qu'n b'i'nixix te tu'n, qa nti' jun nya b'a'n o b'ant wu'n kyil'j Judiy.

¹¹Qatzin at jun wiltza o ku'x, a at kyimin ti'j, nlay kub' nxl'a'yin wib'a tu'n nkyima. Metzín qa nya twutzxjo, a ti'chaqjo nq'umlajtz wi'ja, mix a'l junte at toklin tu'n nxi q'o'n we'y kye. Tu'npetzintzjo, ma b'aj nk'u'ja tojjo lu'n ja'lin. Ok kxel nqanin, tu'n nxi tasma'n twutz César, a tnejilxix kawil te Rom, tu'n woka toj xjelb'il tu'n.

¹²Tb'ajlinxi' tqanin Festo kye q'olte tumil te, ti'jjo otaq tq'ma Pabl, tzaj tq'ma'n kyjalu'n: Qu'n axa ma tzaj qaninte, tu'n toka toj xjel tu'n César toj Rom, mala txi'tza antza.

Tej tpon q'i'n Pabl twutz Agripa

¹³Tej kyb'ajjo jun jte'b'in q'ij, b'e'x ul tej nmaq kawil, Agripa tb'i, junx kyuk'a t-xu'jil Berenice, tzma Cesarea, tu'n kyq'olb'in te Festo. ¹⁴Qu'n tu'n ila' q'ij i ten antza, b'e'x ok ten te Festo q'malte te Agripa, a ti'jjo otaq tziky'x ti'j Pabl. Chi' kyjalu'n: At jun ichin tzalu'n, a kyij q'o'n toj tze tu'n Félix ojtze. ¹⁵Tej nte'n toj Jerusalén, b'e'x i pon jni' kynejil pale junx kyuk'a nim kyoklin kyxol Judiy q'malte ti'chaqjo til, ex tzaj kyqanin we'y, tu'n tkub' nkawi'n. ¹⁶Me xi'tzin nq'ma'ntza kye, qa ajjo kawil te Rom, nya naq'le, tu'n tkub' tb'yo'n jun xjal, qa na'mxtaq tmeje twutz kyuk'a tajq'oj, tu'n tkolin ti'jx.

¹⁷Tu'npetzi'n, chi Festo, tej kyulj Judiy tzalu'n, mix kub'e n-ayo'n ch'intla, qala'

noqx te' qsqix, b'e'x in kub' qey tojjo wokli'n, ex xi nq'ma'n, tu'n t-xi iq'b'ajjo xjal anetzi'n.

¹⁸Me ayetzin kyej i ul q'mal te' jni' til Pabl, ex nti'x i jaw ch'otj ti'l ti'chaqjo il, a otaq chi b'aj nb'isi'n. ¹⁹Noq o'kx b'aj kyq'ma'n ti'l, a jni'chaqjo nb'aj toj tnimb'il, ex ti'jjo jun b'yal Jesús, a o kyim, me itz', chi Pabljo. ²⁰Ayintzin we', mix tene tumil toj nnab'la, tze'n tu'n toke lo. Xitzin nqanintza te Pabl, qa tajtaq tu'n t-xi tzma Jerusalén, tu'n tok toj xjelb'il ti'jjo a otaq b'aj q'ma'n ti'l. ²¹Me atzinte Pabl otaq tqane te', tu'n t-xi nsma'n tzma Rom tuk'a tnejilxix kawil tu'n tok toj xjelb'il. Tu'npetzi'n, b'e'x xi nq'ma'n tu'n tten toj tze, tzmáxi aj tten amb'il we'y, tu'n t-xi smet, chi Festo.

²²Xitzin tq'ma'n Agripa te Festo kyjalu'n: Ex wajatla we', tu'n nb'i'n ti'jjo xjal anetzi'n.

Atzin te Festo, xi ttzaq'win: B'e'x ktb'ib'ilku te nchi'lj.

²³Toj junxil q'ij, i kanin Agripa ex Berenice twutz ja te kawb'il, ex i okx tuja tze'nqeku kawil, junx kyuk'a kynejil xo'l q'aq' exqetzi'n xjal, a nim kyoklin toj tnam. ²⁴Tq'ma Festo, tu'n ttzaj q'i'n Pabl, ex tq'ma kyjalu'n: Noq samiy Agripa, ay nmaq kawil, ex kykyaqila xjal a loqi'y ch'uqleqe tzalu'n quk'iy; lu tej xjal lo. Kykyaqilx Judiy nchi qanin ti'lj, i pon q'malte we'y tzma Jerusalén, ex loqe ma chi ul tzalu'n toj Cesarea qanilte we'y, tu'n tkub' b'yet. Tzunx njaw kyxch'i'n wen, ex mina nchi kub' qenx.

²⁵Metzin wetza te we, chi Festo, nyakutzaj nti' te ma tb'inche, tu'n tiky'xjo lu'n ti'lj. Me qu'n ax ma qaninte, tu'n tok toj xjelb'itz tu'n tnejilxix kawil toj Rom, César Augusto, a nim toklin tb'i. Tu'npetzi'n, ma kub' nb'isi'n, tu'n t-xi smet antza.

²⁶Me tu'n nti'xix tumil te we'y, chi Festo, tze'n tyol jun u'lj, tu'n t-xi tz'ib'it te César, a wawawi'y, a tnejilxix kawil, a ti'chaq tb'inchb'in xjal lo; matzin

tzaj wintza kywutza, me twutzxixa ay, nmaq kawil Agripa, tu'ntzintla, aj tb'aj tqaninjy jni'xjo til, matzintla kub' ntz'ib'intza twutz u'lj. ²⁷Qu'n nyakuj nya tumiljo te we'y, a tu'n t-xi smet jun xjal nim til, exsin mina txi tz'ib'it tiqu'n'il s-etza til kyexjal.

**Tej tyolin Pabl te kolb'il
tib' twutz Agripa**

26 ¹Xitzin tq'ma'n Agripa te Pabl kyjalu'n: Aku yolin ja'lin, tu'n tkolin ti'jxa.

Jawtzin ti'n Pabl tq'ob', exsin ok tentz yolil. Chi' kyjalu'n: ²Noq same, tata. Tzunx nchin tzalaja ja'lin, ay, nmaq kawil Agripa, tu'n nim toklin, tu'n kchin yolila twutza, ex tu'n tb'ant nklonte wib'a, ti'lj tkyaqiljo nya b'a'n, a ma b'aj kyq'ma'n Judiy wi'lja. ³Tzun nchin tzalaja, qu'n tu'n tojtzqi'n te, ay Agripa, a jni'xjo nb'ant toj kychwinqil Judiy exqetzi'n nchi b'aj yolajtz qxola. Tu'npetzi'n, kxel nqanin tey tuk'a tipin tchwinqila, ex tu'n tkub' tb'i'njy a kxel nq'ma'n.

Tchwinqil Pabl, te' na'mtaq tnimin

⁴Kykyaqil Judiy b'ilte ex ojtzqi'n kyu'n, tze'n nchin anq'ini'y kyxol, toj we' ntx'otx' ex toj Jerusalén, atxixj tej x'in tzaja toj nq'ayila. ⁵Ex b'i'n kyu'n, ex aku kub' kyq'ma'n qa kyaj, qa Pariseyqinx we', ex intinkxa kyxoljo ch'uq xjal, a tzunxix kub' qnininjy'y tkyaqil kyxnaq'tzb'il Judiy. ⁶Ex atzin ja'lin, ma chin tzaj q'i'n toj pa'b'in noqxix tu'n at jun q'uqb'il qk'u'ja ti'jjo o tzaj tq'ma'n qMan Dios kye ojtxe qxjalila. ⁷Ajo kab'lajaj ch'uq xjal, tyajil Israel, a ojtxe qxe'chil, loqo'y nqo ayon ti'lj tu'n tjapin b'ajjo a tzaj ttziyin qMan Dios qe'y: Qa il ti'lj tu'n kyjaw anq'in juntl majl kyimnin. Tu'npetzi'n, nqo k'ulin twutz Dios, ex nqo ajb'in te, q'ijl ex qniky'in. Ay Agripa, noq tu'njo qq'uqb'il qk'u'ja lo loqe Judiy nchi patin wi'lja tojjo pa'b'in ja'lin. ⁸¿Me ti'xix qu'n mina nxi kynimin kye, qa

⁴ 26:5 Kyb'i. 23:6; Fil. 3:5.

kchi jawitz anq'in juntl majl kyimnin tu'n qMan Dios?

**Tej tajtaq Pabl tu'n
kykub' tb'yo'n nimil**

⁹Ex ikyxtaq weji'y nnab'l ojtxe, chi Pabl, qa iltaq ti'j tu'n tkub' b'inchit ila' mib'in kyi'jjo kykyaqil, a lipcheqetaq ti'j tb'i Jesús aj Nazaret. ¹⁰Ikytzin b'antjo wu'n toj Jerusalén; ila' nimil kux nq'o'n toj tze, tej ttzaj kytziyin kynejil pale. Ex atzaj te' kykub' b'yo'n, b'a'ntaqqo lu'n te we'y.

¹¹Ila' maj, chi Pabl, i b'aj nb'yo'n tu'ntzintla tkyij kytzaqpi'n kynimb'il ti'j Jesús. Ex b'antjo lo wu'n toj kykyaqil ja te kyna'b'l Dios Judiy. Ex tu'ntaqqo txqan nq'o'ja kyi'j, in ok te'n lajolkye nya noq o'kxjo kyojjo tnam te Israel, qala' majx kyojjo tnam te najchaq.^v

**Tej tyolin Pabl juntl majl ti'jjo otaq
b'aj ti'j, te' tnimin
(Kyb'i. 9:1-19; 22:6-16)**

¹²Ay, Agripa, chi Pabl, noq tu'n nb'isa ikyjo, b'e'x xi wi'n wib'a, tu'n nkani'n tojjo tnam Damasco; chq'o'n in xiyi'y tu'n kykawb'il kynejil pale. ¹³Me tzuntaq nchin b'eta ikyjo, otaq tziky' kab'laj q'ij, te' nlonti'y jun nim tpiiky'imil, tzaj qoptz'aj toj kya'j, a nimxix ch'intl tqoptz'ajiyil tze'nku tqan q'ij, a ox tilk'ajixix wi'jali'y ex kyi'jjo a nchi b'ettaq wuk'iy. ¹⁴Qkyaqilxa kub' lank'aj twutz tx'otx', ex nb'i'y tq'ajq'ojil twi' jun a'la, a tzaj q'mante we'y toj kyyol aj Judiy. Chi' kyjalu'n: iSaulo, Saulo! ¿Ti'n wila ma chin el tiky'i'n? Axa n-ok q'o'nte jun mib'in ti'jxa, ikyx tze'nku jun wakx nkjo'n, aj tok twa'b'i'n jun ma juch' kxb'il, ex aj qa nya tumiljo nb'ant tu'n.

Xitzin nq'ma'ntza: ¹⁵Noq samexixa, wAjawa. ¿Ankye te?

Tzajtzin ttzaq'win we'y: Ayin weji'y Jesús, ex ayinxji'y a ma chin el tiky'i'n. ¹⁶We'ksa ja'lin, qu'n ma tz'ok nyek'in wib'a tey tu'ntzin tajb'i'n we'y, ex

tu'n tokin te q'mal te' a ma tliy ja'lin, exsin a na'mx tlontiy wi'ja. ¹⁷Kkletila wu'n kye Judiy ex kye' nya Judiy, qu'n kyxoltzin xjal anetzi'n kxel nchq'o'niy ja'lin. ¹⁸Kxel nchq'o'n kyxol, tu'ntzintla tjqetjo kynab'l, tu'ntzintla mina chi b'et toj najin, tze'nku jun xjal nb'et toj qxopin; qala' toj tumilxix, tze'nku jun xjal nb'et toj spiky'in. Ikytzin kchi elite' tjaq' tkawb'il tajaw il, tu'n kyok lipe, ex tu'n kynimin wi'ja, ayi'n kyMan ex kyDios. Noq tu'n ikyjo, knajstijlo kyiil, ex ktenb'il kyoklin tojjo xjan Ntanima, ayi'n kyDios.

**Tej tkub' tnimin Pabl a otaq
tzaj tq'ma'n Dios te**

¹⁹Ay, Agripa, ikytzin b'ajjo, chi Pabl. Kub' nniminji'y a tzaj tq'ma'n qMan Dios we'y.

²⁰Tnejilxix, xi nq'ma'nji'y Tb'anil Tqanil kye' ite'taq toj Damasco.^w Tb'ajlinxi' ikyjo, xi nq'ma'n kye' ite'taq toj Jerusalén, ex te tkyaqil xjal toj tkyaqil tx'otx' te Judey.^x Ex majxjo kye' nya Judiyqe, i tzaj ntak'o'n, tu'ntzintla kynimin, tu'n kymeltz'aj tuk'a Dios, exsin tu'ntla b'a'njo kyb'inchb'in te yek'il te' kynimb'il.

²¹Noq tu'n nyoli'n kyuk'a nya aj Judiy, chi Pabl, in ok tzyu'n kyu'n Judiy toj tnejil ja te na'b'l Dios toj Jerusalén, ex kyajtaq tu'n nkub' kyb'yo'n. ²²Me noq tu'n tmojb'il qMan Dios, loqin inti'n tzman tzalu'n, ex nchin yolín ti'j Dios kyuk'a kykyaqiljo nimxix kyoklin, exqetzi'n kyuk'a jni' txqantl. Kukx nchin yolínji'y, ex nti'x ch'in ma tz'ok ntz'aqtzi'n, tze'nku kyij tq'ma'n Moisés, a yolil Tyol qMan Dios ojtxe, junx kyuk'a txqantl, a ti'taqjo tu'n tb'aj: ²³Qa ilxtaq ti'j tu'n tkyim Crist, a Klolqe. Me tb'ajlinxitaqqo tkyimlin, axixtaq tnejiljo, tu'n tjtaz anq'in juntl majl,^y exsin tu'n tq'metjo kolb'il te qtanima ex kye' txqantl junxil tnam.^z Atzin kolb'il, ikyx tze'nku jun tzaj te yek'b'il te' b'a'n.

**Tej tyolin Pabl tu'n tkub' tk'u'j
Agripa, tu'n t-xi tnimin Tyol Dios**

²⁴Tej tb'aj tq'ma'n Pabljo lo, te kolb'ilte, b'e'x jaw weqj Festo, ex tq'ma:

^v 26:11 Kyb'i. 8:3; 22:4-5. ^w 26:20 Kyb'i. 9:19-22. ^x 26:20 Kyb'i. 9:28-29. ^y 26:23 1Co. 15:20. ^z 26:23 Is. 42:6; 49:6.

¿Qape tx'u'j ta'ya te twi', Pabl? Noq tu'n nim t-xnaq'tzb'ila, ja' ma tz'ele tx'u'j twi'y.

²⁵Me atzin te Pabl xi ttzaq'win: Nya tx'u'jqin we', ay Festo, a nimxix toklina, qala' mikyxi te', qu'n tumilxix ex twutzixixjo, a xi nq'ma'n. ²⁶Ex lu'pe Agripa lo, a nmaq kawil. Atzin te ojtzqil te', a jni'chaqjo ma b'aj nq'ma'n. Tu'npetzi'n, nchin yolin jikyin wen twutz, qu'n b'i'nixix wu'n, qa b'in tkyaqiljo lu'n tu'n, qu'n nya toj ewajil xb'ante, a ma b'aj nq'ma'n.

²⁷Ay, Agripa, chi Pabl, ¿Tzuntzin nxi tnimin tejty a kyyol yolil Tyol Dios? iB'i'n we wu'n, qa nxi tnimi'n!

²⁸Xitzin ttzaq'win Agripa: ¿Noqx ch'ime xkub'e nk'u'ja tu'n woka te nimil?

²⁹Xi ttzaq'win Pabl te: Qa noq ch'ime mo qa nimxtaq, me noqit iky tajb'il qMan Dios, nya o'kxa a ay, nim tokli'n, qala' kykyaqilxitle' a loqe nchi b'in wi'ja ja'lin, tu'n kyoqe nimil tze'nku we'; me nya k'lo'nqiy tu'n kxb'il tze'nku we'.

³⁰Jawtzin we' nmaq kawil junx tuk'a t-xu'jil, Berenice tb'i, ex tuk'a Festo, a kawil, ex kykyaqiljo a q'uqleqetaq antza.

³¹El kypa'n kyib'jo kawil, tu'n kyyolin kyjunalx til'jjo til Pabl. Kyq'ma kyxolilex kyjalu'n: Nti' te' ichin til lo te kyimin, ex nya tu'n tku'x toj tze.

³²Atzin te Agripa xi tq'ma'n te Festo: Matla txi tzaqpet te ichin lo, noqit nya ax saj qaninte, tu'n tok toj pa'b'in twutz Augusto César, a tnejilxix kawil te Rom.

Tej t-xi sma'n Pabl tzma Rom

27 ¹Atzaj te' tkub' kyb'isi'n, tu'n qxi chq'o'n tzma Italia, ja' ta' Rom, atzin Pabl exqetzi'n txqantl ite'taq toj tze, b'e'x i xi q'o'n tjaq' tkawb'iljo jun xo'l q'aaq', Juliotaq tb'i, a toktaq te tajlajlo jun ch'uq xo'l q'aaq' te Augusto César, a tnejilxix kawil toj Rom. ²O okxa toj bark, a attaq toj tnam Adramitio, a ch'ixtaq tex tu'n tkanin kyojjo ila' tnam te Asia, aye ite'taq ttzi ttxuyil a'. Ex attaq Aristarco quk'iy, jun xjal aj Tesalónica, jun tnam toj tx'otx' te Macedonia. ³Ex o xi'y toj junxil q'ij, ex

o kani'n toj Sidón. Xi q'o'n amb'il te Pabl tu'n Julio, noq tu'n t-xi' q'olb'il kye' tuk'a, ex tu'n tok ka'yin kyu'n. ⁴Tej qexa toj Sidón, o ex juntl majla toj bark. Mix b'ante tu'n qxi'y jikyin, qu'n qumila ntzaje ju'mintaq kyq'iq'. Tu'npetzi'n, xi qtxalpin ch'in qib'a toj qman q'ob'a, tu'n qiky'xa ttxalajo tx'otx', Chipre. ⁵O jlajinxi toj ttxuyil a', junx twutzila tx'otx' te Cilicia ex Panfilia, ex o kani'n tzma Mira, jun tnam toj tx'otx' te Licia.

⁶Antza, ele jyete jun bark tu'n Julio, aj tnejil xo'l q'aaq'. Ajo bark anetzi'n tzajintaq toj Alejandria. Okxsin q'o'ntza toj, tu'n qkani'n tzma Italia. ⁷Cheb'exix o b'eta toj ila' q'ij, ex tuk'a nimxix aq'untl, o kani'n nqayin tk'atz Gnido, qu'n njumintaq kyq'iq' wen qwutza. O iky'a tk'atz Salmón, ex o iky'a ti'jxi tx'otx', Creta tb'i. ⁸Nimx ch'in iky'x qil'ja toj qb'e'y ttxanila tx'otx'. O kanintza tojjo jun najb'il, Buenos Puertos tb'i, a nqayin ta'ye tk'atzjo tnam Lasea.

⁹Nimxtaq amb'il otaq qnajs'y, noq tu'n tpaj kyq'iq', ex nimxtaq xob'ajil tu'n qb'eta toj ttxuyil a', qu'n tu'n ch'ixtaq tok jb'alil. Tu'npetzi'n, xi tq'ma'n Pabl jun tumil. Chi' kyjalu'n: ¹⁰Ayi'y tata, nkub' nnab'li'n qa nya b'a'n tu'n t-xi qi'n qb'e, qu'n aku txi mulq'ajjo bark exsin tkyaqil tiqitz. Ex majqox, aku qo kyim.

¹¹Me atzin te' tnejil xo'l q'aaq' kub' tnimi'n a otaq kyq'ma tajaw, exsin otaq tq'ma q'iltetaq bark, ex nya a otaq tq'ma Pabl. ¹²Ex tu'n nya wentaqjo najb'il anetzi'n tu'n tiky'x jb'alil qu'n antza; tu'ntzi'n, ch'ime kykyaqilx kub' b'isinte qa wen tu'n qexa, ex tu'n tok qq'o'n tilil, tu'n qkani'n tzma Fenice, jun tnam toj tx'otx' Creta, a at tumil tjawitz q'ij, ex antza tu'n tiky'e jb'alil qu'n.

Tej ttzaj nim q'anxyaq ti'j bark, ja' tokxitaq Pabl

¹³Kub' kyb'isin, qa akutax txi qi'n qb'e'y, qu'n noq ch'in njumintaq kyq'iq' tzajnin kub'l. O etza, ex b'et bark qjaq'a toj ttxuyil a' ttxalajle Creta. ¹⁴Me a'kxtaq tb'ajjo ikyjo, ox juminx

txqan kyq'iq', tzajnin jawl, ex ok peq'j ti'j bark. ¹⁵Oktzin tentz limolte bark. Noqx kub' qyo'n qib'a te, qu'n tu'n nlaytaq b'ant qb'eta ja' qajataqa tu'n tpaj kyq'iq'. ¹⁶O iky'xa ti'jxi jun tal much' tx'otx' tku'x toj ttxuyil a', Claudia tb'i, ja' nyale njumintaq kyq'iq'jo. Ex tuk'a nim aq'untl, ja'tza qi'nji'y jun tal much' bark te kolb'il kyexjal, a k'l'o'ntaq ti'jxi bark ja' o tokxitaqa. ¹⁷Tej tjaztzo tal much' bark, oktzin kyk'lo'n kyuk'a lawin aqwil ti'j tk'u'jjo ma tij bark tu'n mi laqje. Exsin tu'n nimtaq kyxob'il tu'n tkyij tx'a'yit bark toj tz'awin, Sirte tb'i, kutztzin kyi'n xb'alín, a ja' n-okxi kyq'iq' te limolte bark. Tu'ntzi'ntzjo, xi kytzaqpin kyib', tu'n t-xi q'i'n bark tu'n kyq'iq'. ¹⁸Atzi'n tojjo juntl q'ij, kujxtaq ta'ye kyq'iq' ex jb'al. Tu'npetzi'n, i ok ten xo'l te' tiqitz bark toj ttxuyil a', ¹⁹ex toj toxin q'ij, i ok ten xo'l te' tkyaqiljo a tokxtaq te tz'aqztb'ilte bark, a nti'xixtaq kyokin, tu'ntzintla mina t-xi mulq'aje toj ttxuyil a'.

²⁰Toj ila' q'ij, mix qlayi'y tqan q'ij, exqetzi'n kyspiky'imil che'w; ex otaq tz'el toj qk'u'ja, qa akutaq qo kleta, qu'n tu'n nimxtaq jb'al ex kyq'iq' n-ok jumintaq ti'j qbarka. ²¹Qu'n tu'n ila'taq qb'aja na'mxtaq qwa'n toj ila' q'ij, jawtzin we' Pabl kyxolxjal, ex tq'ma kyjalu'n: Ayi'y tata, noqit ma kub' kyniminji'y a xi nq'ma'n kye'y, tu'n mina tu'n qetz toj Creta, minatla siky'xjo jni' mib'in qu'n. ²²⁻²³Me atzin ja'lin, mina chi tzaj xob'a, qu'n ma tz'ok tyek'in jun t-angel Dios tib' we'y qniky'in, a saj chq'o'n tu'n Dios, a at wokl'in te, ex nchin ajb'i'n te. ²⁴Ex saj tq'ma'n angel we'y kyjalu'n: Mi tzaj xob'a Pabl, qu'n tu'n nti' jun mib'in kyky'elix ti'ja, qu'n il ti'j tu'n t-xi'y twutz tnejilxix kawil toj Rom. Ex noq tu'n tpaja, kykyaqiljo ite' tuk'iy toj bark, ok kchi kletil tu'n Dios.

²⁵Tu'npetzi'n, ayi'y tata, chi Pabl, kyinks kyib'a, qu'n q'uqle nk'u'ja ti'j Dios, qa ikyx kb'ajiljo tze'nku ma tzaj tq'ma'n angel we'y. ²⁶Me il ti'j tu'n tok

takpajjo bark ti'j ch'in tx'otx' toj ttxuyil a'.

²⁷Otaqxi b'aj kyajlajaj q'ij qb'etb'i'n tojjo ttxuyil a', Adriático tb'i, antza otaq qo pon sulili'n tu'n kyq'iq'. Niky'jin aq'wiljo ikyjo, ayetzi'n aq'nil toj bark, b'e'x i kanin ti'j, qa ch'ixtaq qpon kani'n tzi tx'otx'. ²⁸Tu'n ikyjo, kux kymilo'n jni'taq t-xe ttxuyil a' antza, ex te ka'wnaq vartaq. Kux kymilo'n juntl majl, tej otaq t-xi qb'eti'n ch'intla, ex o'kx te lajaj toj ka'wnaqtaq t-xe. ²⁹Tu'n ch'ixtaq qkani'n tk'atzjo tx'otx', b'e'x tzaj kyxob'iljo aq'nil, qa akutaq tz'ok takpajjo bark kyi'j ma tij ab'j, ex toj qxopin. Tu'npetzi'n, b'e'x kux kyq'o'n kyaje kxb'il ti'jxi bark, tu'n mina b'etl. Tb'ajlinxi' ikyjo, i ja na'n Dios, ex xi kyqanin tu'n liwey tu'n qsqix. ³⁰Me ayetzin kyej aq'nil, kub' kyb'isin tu'n kyoq, noq tu'n kyxob'il te kyimin. Tu'ntzintzjo, tu'ntaq tkux kyi'n tal much' bark te kolb'ilkye, ex tu'ntaq tkux kyq'o'n jun jte'b'in kxb'il twutz bark tu'ntzintla mina b'etl. ³¹Me atzin te Pabl xi tq'ma'n kye xo'l q'aq' ex te kynejil. Chi' kyjalu'n: Qa mina xi kyijjo aq'nil toj bark, ayi'y nlay chi kleta.

³²Tu'npetzi'n, b'e'x el kyajk'in kyej xo'l q'aq' aqwil, a k'alb'il te' much' bark, ex b'e'x xi kytzaqpi'n, tu'n t-xi mulq'aj toj ttxuyil a'.

³³Qlixjexix wen, xi toqxenin Pabl kye, tu'n t-xi kywa'n ch'in ti', ex chi' kyjalu'n: Ma b'ajxi kyajlajaj q'ij, ex na'mx kywa'n kye', noq te oyb'il te' ti' kky'elix q'ij. ³⁴Tu'npetzi'n, nchin kub'sin nwutza kye'y, tu'n t-xi kywa'n jun tal kywa'y. Il ti'jjo lo, qa kyaja tu'n kyanq'i'n, qu'n mix a'lx junte knajil, ex mixpela jun tsmal kywi'y knajil toj a'.

³⁵Tej tb'aj tq'ma'n Pabl ikyjo, jaw ttzyu'n jun pan, ex kywutz kykyaqil, xi tq'o'n chjonte ti'j te qMan Dios. ³⁶Kub' tpi'xin Pabl pan, ex ok ten wa'l. Tu'n ikyjo, jotx jaw qi'n qib'a, ex b'e'x ok tena wa'l; ³⁷qaqlajaj toj kyajlajaj k'al^a qb'aja qkyaqila, a o tokxtaqa toj bark. ³⁸Tej

^a 27:37 Qaqlajaj toj kyajlajaj k'al, 276 n-ele.

tb'aj qwa'nji'y a qajtaqa, b'e'x xi kyxo'n toj a', a ch'intl triy tokxtaq toj bark, tu'ntzintla nya nimxixjo talil bark.

Tej tel yuch'j bark toj ttxuyil a'

³⁹Atzaj te' qsqix, mix ele kyej aq'nil kyniky' te tx'otx' anetzi'n. Me kyli txqan tz'awin attaq ttxa'n jun tqan a'. Tu'npetzi'n, kub' kyb'isin tu'n t-xi kyq'o'n tumil kyq'iq', tu'ntzin t-xi limo'n qbarka antza.

⁴⁰Tu'n ikyjo, kub' kytajk'in k'alb'il kye' kxb'il te tzuyb'ilte bark, ex b'e'x xi kytzaqpi'n toj ttxuyil a', ex tzaj kyko'pin tze, a n-ajb'in te xuyb'ilte bark. Ex texjo or anetzi'n, b'e'x jax kyq'o'n jun xb'alin, a attaq twutz bark. Tu'n ikyjo, b'e'x xi laq'e tej bark tu'n kyq'iq' toj tz'awin ttzi a'. ⁴¹Me attaq txqan tz'awin punle antza. Antza, oke takpaje, ex b'e'x xi yuq'ljjo ttxa'n bark toj tz'awin. Tu'n ikyjo, mix b'ante tyekj, ex atzin tzma til'xi bark b'e'x n-ok yuch'jtaq, tze'n ntzaj piq'j a' til'j.

⁴²Ayetzin kyej xo'l q'aq', kyajtaq kye' tu'n tkub' kyb'yo'n jotxjo jni' xjal, a tzajninque toj tze, tu'n mina chi tzaqpaje, aj kyok tentaq xa'lil a'. ⁴³Me atzin te' kynejil xo'l q'aq' tajtaq te' tu'n tkolin til'j Pabl. Tu'npetzi'n, mix ttziye, tu'n kykub' b'yet, qala' xi tq'ma'n kye', a b'a'n chi xa'lin a', tu'n nej tu'n t-xi kyxo'n kyib' toj a', tu'n kykanin ttzi tx'otx'. ⁴⁴Ayetzin kye' txqantl, xi q'ma'n kye, tu'n ttzaj kytzyu'n jun tz'lan mo juntl tkuchimil bark, tu'ntzintla kyiky'x tib'aj. Ikytzi'n, o kleteji'y qkyaqilxa, tej qkani'n ttzi tx'otx'.

Tej tklet Pabl exsin txqantl tuk'a toj tx'otx' Malta

28 ¹Noq klo'nqotaqla qkyaqilxa, tej qb'inti'y qa Maltataq tb'i ch'in tx'otx', a tku'xtaq toj a'. ²Toj tb'anil oke ka'yini'y qkyaqilxa ky'u'n xjal najleqetaq antza, ex tu'n tzuntaq nkub' jb'al, ex nimku che'w, b'e'x kub' kykcho'n q'aq', exsin o xi txko'ntza kyk'atz. ³Atzin te Pabl otaq b'aj tchmo'n ch'in tzqij si; ex tzuntaq okx tq'o'n toj q'aq', tej tetz lipin

jun kan tu'n t-xob'il te q'aq', ex b'e'x ok b'altz'aj, ex ok ttx'a'n tq'ob' Pabl.

⁴Aye xjal najleqetaq antza, tej kylonte kan b'altz'ink tib' til'j tq'ob' Pabl, jaw yolin kyxolx. Chi chi' kyjalu'n: B'alaqa b'yol xjal te ichin lo. Mapetzin klet toj ttxuyil a', me a kawil toj kya'j, nlay ttziye tu'n tanq'intl.

⁵Me atzin te Pabl, b'e'x el tchto'n til'j tq'ob'. Tu'n ikyjo, b'e'x kux tz'aq tej kan toj q'aq', ex nti' te Pabl b'ajte. ⁶Kykyaqilx nchi ayontaq jni' or kxel mal Pabl, tu'n ttx'a'b'in kan, mo jni' ortaq tu'n tkyim. Nimku kub' kyayo'n, me atzaj te' tel kyniky' te, qa nti' otaq b'ajte, b'e'xsin ja kymeltz'in kynab'ltz, exsin ok tentz q'malte qa jun diostaq te Pabl.

⁷Ite'taqtzin txqantl tnej tx'otx' nqayintaq ite'ye tk'atzjo najb'il antza, a etzintaq tu'n jun ichin, Publio tb'i, nimxixtaq toklin tojjo tkyaqil tx'otx' te Malta. Toj tb'anil iwli'y tu'n, ex toj tb'anil mojin quk'iy toj oxo q'ij.

⁸Me atzi'n ttata Publio, yab'taq te' tu'n kyaq ex tu'n chk'oj, ex tku'xtaq toj ttxo'w. B'e'xsin xi' Pabl q'olb'ilte. Atzin te' tb'aj na'n Dios til'j, i kub' tq'o'n tq'ob' tib'aj, ex b'e'x q'anit tu'n. ⁹Tu'n ikyjo, b'e'x i b'ijte ky'u'n txqantl yab', a ite'taq tojjo tx'otx' antza, ex i tzaj kyej yab' anetzi'n, ex ikyxjo, b'e'x i q'anit.

¹⁰Nimku b'ant ky'u'n te ka'yb'il qe'y. Atzin te' qokxa jun majla toj juntl bark, nimku tzaj q'o'n qe'y, a ilix til'j, tu'n tokin qu'n toj b'e'.

Tej tkanin Pabl toj tnam Rom

¹¹Tb'ajlinxi' oxo xjaw qu'n tojjo Malta, o okxa tojjo juntl bark tzajnintaq toj Alejandría, ex antza ta'yetaq toj Malta, tej tkub' ten jb'alil. Atzin bark anetzi'n, ite'ktaqjo kab'e kywutzb'iyil dios til'j, Cástor ex Pólux kyb'i.

¹²O xi'y toj, ex o kani'n toj tnam Siracusa. Oxe q'ij o kyija antza. ¹³Ex antza, o exi'y, nqayin toj mlaj, tu'n qkani'n tzmax toj tnam Regio. Toj junxil q'ij, kyja' tzaje kyq'iq' kub'l qumila. Tu'ntzi'n, toj junxil q'ij o kani'n tzma Puteoli, ¹⁴ja' ele qk'ulb'i'n qib'a kyuk'a

ila' nimil, a xi txko'n qe'y, tu'n qkyija wuq q'ij kyuk'a. Ikytzi'n, o kaninjil'y tzman Rom. ¹⁵Otaq kyb'i kye nimil te Rom tqanil, qa tu'ntaq qkani'n. Tu'npetzi'n, i tzaj k'lel qe'y toj b'e tzman kyojjo kab'e tnam, Foro de Apio ex Tres Tabernas kyb'i. Atzaj te' kyiwl'e qu'n, b'e'x xi tq'o'n Pabl chjonte te qMan Dios, ex b'e'x ja ti'n tib'.

¹⁶Atzaj te' qkani'n tzman Rom, i xi tq'o'n Julio, a tnejil xo'l q'aq', tkyaqil aj tze toj tq'ob' juntl xo'l q'aq'. Ante Pabl tzej q'o'n amb'il te', tu'n tten tjunalx, ex junch'in xo'l q'aq' kyij te ka'yilte.

Tej tyolin Pabl kyuk'a t-xjalil toj Rom

¹⁷Otaqxi b'aj ox'e q'ij qkanli'n, tej t-xi tchq'o'n Pabl txkol kye kynejil Judiy te Rom. Atzaj te' kychemet, xi tq'ma'n Pabl kye kyjalu'n: Ayi'y nxjalil, nti' we' nb'inchb'in nya b'a'an kyi'j aj Judiy ex ti'jjo tze'n xi anq'ine ojtxe qxjalila. Me ma chinx q'o'n toj kyq'ob' xjal te Rom tzman Jerusalén. ¹⁸Atzaj te' xb'aj qanin we'y, mataq chinx tzaqpi'n, qu'n tu'n mi xjyet tumil kyu'n, tu'n nkub' kawil'n te kyimin. ¹⁹Me mina xkytziye Judiy. Tu'npetzi'n, xi nqanintza, tu'n woka toj pa'b'in twutzjo tnejilxix nmaq kawil tzalu'n toj Rom.^b Me nti' ch'in we' aku chin ja yolb'in, ex nti' nyola te patil kye xjal te ntimana. ²⁰Tu'npetzi'n, ma chi tzaj ntoko'n, tu'n kyok nka'yi'n, ex tu'n nyoli'n kyuk'iy, qu'n awo aj Judiyqo at junqe qq'uqb'il qk'u'j tu'n tten tkawb'il qMan Dios qxol, ex tu'n qjaw anq'in juntl majl kyxol kyimnin, aj qkyim. Ex noq tu'n tpajjo ikyjo, loqi'n k'lo'nqin tu'n kxb'il.

²¹Tzajtzin kyq'ma'n kyej Judiy kyjalu'n: Nti' jun qe' u'j o tzaj qtzyu'n tzajnin toj tx'otx' te Judey, a tzunt yolil ti'ja. Ex nti' jun qxjalil a kyxoljo najleqe antza, a mat tzul tzalu'n, a nyat b'a'n tyol ti'ja. ²²Me qajtzintza tu'n qb'inti'y tze'n te tna'b'l, qu'n b'i'n qe' qu'n, qa

nyolb'ajtz toj tkyaqil twutz tx'otx' ti'jjo ak'aj ch'uq xjal, aye nimilqe ti'j Jesús.

²³Tu'ntzi'n ikyjo, ok kyjyo'n jun q'ij, ja' i chmete txqan xjal, ja' najletaq Pabl. Tojjo q'ij anetzi'n, yolil Pabl ti'j Tkawb'il qMan Dios. Xi xkye qlixje wen, ex tzman te qoqix, ok tilil tu'n Pabl, tu'n tkub' kyk'u'j, qa twutzxixjo Tyol Dios tz'ib'in kyu'n yolil Tyol. ²⁴Ite' junjun i xi niminte a ntq'ma'ntaq Pabl, me ite' txqantl mix xi kynimine. ²⁵Tb'ajlinxi' yolil Pabl, b'e'x el kypa'n kyib', qu'n tu'n mix ja'taq nchi kyija toj wen kyxolilex. Xitzin tq'ma'n Pabl kye kyjalu'n: Wen te' a b'aj tyolin Xewb'aj Xjan kye' ojtxe qxjalil, tej tkyij tz'ib'in tu'n Isafas, a yolil Tyol Dios, a chi' kyjalu'n: ²⁶Kux txi'y, ex q'ma'nxa te' tnam lo:

Mixla tu'n chi b'i'n ti'j, nlayx tz'el kyniky' te.

Ex mixla tu'n tz'ok kyka'yin, nlayx kylonte.

²⁷Qu'n ajo tna'b'ljo tnam lo, ma tz'el najx.

Jpunqek kyxkyin, ex maqsi'nqek kywutz,

tu'ntzin mi kylonte,
ex tu'ntzin mi kyb'ie,
ex tu'n mina tz'el kyniky',
ex tu'n mina chi tzaj meltz'aj
wuk'iy.

Tu'n ikyjo, nlay chi kub' nq'ani'n.^c

²⁸B'i'nkuxix kyu'n, chi Pabl, qa ajo kolb'il tu'n qMan Dios, q'o'ntz ja'lil kye nya Judiy, ex ayepenkye ok chi k'wel b'i'n te' Tb'anil Tqanil.

²⁹Tej tb'aj tq'ma'n Pabl ikyjo, b'e'x i aj kyej Judiy, ex nimxix i ch'otj kyxolx.^d

³⁰Atzin te Pabl, kab'e ab'q'e kyij te' tojjo ja, a otaq manit tu'n. Antza nchi kanine kykyaqiltaqjo q'olb'ilte. ³¹Tuk'a tkyaqil tzaqpi'l, nq'u'mlajtaq ti'jjo tkawb'il qMan Dios, ex nxnaq'tzintaq ti'jjo qJaw Jesucrist, ex mix a'lxtaq jun nxi miyonte.

^b 28:19 Kyb'i. 25:11. ^c 28:27 Is. 6:9-10. ^d 28:29 Nya toj tkyaqil Tu'jil Tyol qMan ja' ta'ye v. 29.